

TEGV GÖNÜLLÜLÜK ARAŞTIRMALARI

TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI

TEGV

***GÖNÜLLÜLÜK
ARAŞTIRMALARI***

Hazırlayan

Dr. Emre Erdoğan

FOTOĞRAFLAR

ÖZKAN GÜL

SEZGİN MESUT

UYGAR ŞİRİN

ISBN

978-975-7125-98-3

MART 2012’DE BASILMIŞTIR.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	9
GİRİŞ	11
TÜRKİYE’DE GENÇLİK, GÖNÜLLÜLÜK VE SOSYAL SERMAYE	15
Yöntem	15
Gençler Arasında Gönüllülüğün Durumu	16
Gençler Arasında Hayırseverlik ve Bağışçılık	23
Gönüllü Faaliyetlerin Getirileri	25
Gönüllü Faaliyeti Tercih Ederken Önem Verilen Faktörler	27
Gönüllülüğün Gerektirdiği Kaynaklar	28
Gençler ve TEGV Gönüllüleri Arasındaki Farklar	30
Demografik Farklar	30
Gönüllülük Davranışındaki Farklar	33
Değerler, Tutumlar ve Ruh Hallerindeki Farklar	38
Genel Psikolojik Durum	38
Anomi Duygusu	40
Güven Duygusu	41
Empati Duygusu	42
Sosyal Değerler	43
GÖNÜLLÜLÜK VE KAZANIMLARI	46
Yöntem	48
Haller ve Değerler	48
Gönüllülük Faaliyetleri	54
TEGV Gönüllülük Öyküleri	54
Gönüllülüğten Beklentiler ve Kazanımlar	57
Gönüllülüğün Yol Açtığı Değişimler	60
TEGV’le İlişkiler: Memnuniyet ve Elçilik	63
TEGV’le İletişim	66
TEGV’de Gönüllülüğten Tatminin Belirleyicileri	68

SÜRDÜRÜLEBİLİR GÖNÜLLÜLÜK	72
Yöntem	72
Demografik ve Sosyoekonomik Farklar	74
Değerler, Gönüllülük Algıları ve Deneyimleri	75
Değerler	75
Gönüllülükten Beklentiler	77
Gönüllülük Deneyimleri	79
TEGV’de Gönüllülük Yapmama Nedenleri	81
A Grubu	81
B Grubu	83
Eski Gönüllüler	85
SONUÇ YERİNE	87
EKLER	96
Genel Psikolojik Değerlendirme	96
Anomi	97
Empati	97
Sosyal Değerler	98
Sosyal Sorumluluk Endeksi	100
TEGV Modeli	101
TEGV Adım Adım Gönüllülük Süreci	102

SUNUŞ

TEGV olarak, 17 yıldan beri özgün modelimiz ile ilköğretim çağındaki çocukların iyi bir çocukluk geçirmeleri, yarınlarına donanımlı hazırlanıp umutla bakmaları için çaba sarf ediyoruz. TEGV modelinin üç önemli bileşeni var; birincisi ülkenin dört bir yanına dağılmış ve genel olarak sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde kurulmuş çocuk dostu mekanlar; ikincisi, akademisyenler ve uzmanlar tarafından geliştirilen, zengin öğrenme fırsatlarıyla dolu eğitim programları ve üçüncüsü de bu programları çocuk dostu mekanlarda çocuklara ulaştıran gönüllüler.

TEGV'in en büyük gücü, gönüllüleri. Bugüne kadar sayıları 50.000'i geçen bu aktif sorumlu yurttaşların büyük çoğunluğu genç; %70'i üniversite öğrencisi, %65'i kadın. TEGV'de gönüllülük yapmak çok da kolay değil; gerçekten emek ve zaman istiyor. Gönüllü olmak için ön koşul, 18 yaşını bitirmiş olmak ve lise mezunu olmak; ancak sonra adım adım gönüllülük sürecini tamamlamak, çocuklarla bir araya gelmeden önce en az 3 gün süren eğitimlerden geçmek ve 16 hafta boyunca, 2 saatini taahhüt etmek gerekiyor. Ödülü ise, çocuklarda her geçen gün bizzat gözledikleri değişim ve gelişim, tabii bir de sevgiyle bakan gözler. Bu süreçte değişim sadece çocuklarda olmuyor aslında; genç gönüllüler de onlarla birlikte değişiyor, gelişiyor.

Şikayet etmektense, çözüme katkıda bulunmayı seçen ve aktif sorumlu yurttaşlık yolunda önemli mesafe kat eden gönüllüler, başkalarının hayatlarına katkı yaparken kendileri de önemli kazanımlar elde ediyorlar. Biz bunu görüyoruz, yaşıyoruz ve bu nedenle gönüllü ile çalışma yöntemleri üzerinde önemle duruyoruz.

Bilgisini, tecrübesini, zamanını ve emeğini hiçbir maddi çıkar beklemeksizin toplumun hizmetine sunan bu insanların bizlerden ne beklediğini, onları nelerin motive ettiğini, hangi koşullarda gönüllü çalışmadan vazgeçtiklerini, hangi koşullarda daha etkin, daha verimli olduklarını araştırıyor, kendimizi ve kurumsal yapımızı ona göre geliştirmeye çalışıyoruz. Bu nedenle, Dr. Emre Erdoğan ve İnfakto Araştırma Şirketi ile geçtiğimiz yıllarda birbirini takip eden 3 araştırma çalışması yaptık. 2008 yılında "Türkiye'de Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye"; 2009 yılında "Gönüllülük ve Kazanımları"; 2010 yılında "Sürdürülebilir Gönüllülük" başlıkları altında yapılan bu çalışmalar, ilgili yılların, yine TEGV tarafından düzenlenen Dünya Gönüllüler Günü Konferanslarında kamuoyu ile paylaşıldı, web sitemize kondu, küçük bir kısmı da TEGV ETKİ ARAŞTIRMASI adlı çalışmamızda yayınlandı. Ancak, konu ile ilgili kaynakların azlığını da göz önüne alarak, 3 araştırmayı bir bütünlük içinde ve geneli ilgilendirecek kısımlarıyla kitaplaştırarak, tüm ilgililenenlerin yararlanmasını arzu ettik.

Bu çalışmanın hem Türkiye’de gönüllülüğün yaygınlaşmasına hem de STK’lardaki gönüllü koordinasyonuna katkı yapmasını umuyor, araştırmaları yürüten ve kitaplaştıran Dr. Emre Erdoğan’a; araştırmaları gerçekleştiren İnfakto ekibine ve büyük destek sağlayan TEGV merkez ve saha personeline yürekten teşekkür ediyoruz.

Teřekkürün en büyüğünü ise, hiçbir karşılık beklemeden emeklerini ve zamanlarını toplum yararına sunan ve bu önemli çalışmanın gerçekleştirilmesinde katkı sağlayan, en büyük gücümüz, gönüllülerimiz hak ediyor.

Nurdan şahin
Genel Müdür
Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı

Türkiye’de sivil ve siyasal katılımın düşüklüğünün nedenleri konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Ancak genel olarak gönüllü faaliyetler ve özel olarak da gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı konusunda görgül araştırma neredeyse yok gibidir.

GİRİŞ

Sosyal bilimleri diğer bilim dallarından ayıran en önemli özelliklerden biri her yerde ve her zaman geçerli kanunların olmamasıdır. Sosyal bilimlerle uğraşanlar yaptıkları her çıkarımın kayda değer bir istisnası olduğunu ve önemli derecede bir belirsizlik içerdiğini kabul ederek işe başlarlar. Bu alanda kanun-benzeri genellemeler yapabilen sosyal bilimciler de unutulmaz kişiler arasına adlarını yazdırabilirler.

Sosyal bilimlerin az sayıda kanun-benzeri genellemelerinden birini Türkiye’de gözlemleyebiliriz. Bütün karşılaştırmalı çalışmalar göstermektedir ki, Türkiye’de bireylerin sivil ve siyasal katılım dereceleri düşüktür. Türkiye’de hem siyasi partilere hem de sivil toplum kuruluşlarına katılım yok sayılacak kadar azdır ve bu açıdan Türkiye kendine benzersiz bir yer edinmiştir. Dünya Değerler Araştırması’nın 4. aşamasına göre Türkiye’de herhangi bir gönüllü faaliyete katılanların oranı yüzde 1,7’dir ve Türkiye bu araştırma kapsamındaki 55 ülke arasında sonuncu sırada gelmektedir. Aynı veri setine göre 18-35 yaş arasındaki gençler arasında gönüllü faaliyetlerde yer alanların oranı da yüzde 7,7 olarak ölçülmüştür. Türkiye’de herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olanların oranı yüzde 7 civarındadır. 1999-2008 yılları arasında yürütülmüş olan üç ayrı araştırma çalışması 15-27 yaş arası gençler arasında bir sivil toplum örgütüne üye olanların oranının 1999’da yüzde 8, 2003’te yüzde 4 ve 2008’te yüzde 6 olduğunu göstermiştir.¹

Türkiye’de sivil ve siyasal katılımın düşüklüğünün nedenleri konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Ancak genel olarak gönüllü faaliyetler ve özel olarak da gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı konusunda görgül araştırma neredeyse yok gibidir. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı’nın 2004 yılında yaptığı “Türkiye’de Bireysel Bağışlar ve Vakıf Uygulamalarında Hayırseverlik” adlı çalışmanın bir kısmı gönüllü faaliyetlere yönelik verileri içermektedir ancak çalışmanın odağında bulunmamaktadır.² Dolayısıyla Türkiye’de gençlerin gönüllü faaliyetleri konusunda bilgi birikiminde önemli bir eksiklik bulunmaktadır.

Gönüllülüğün birey ve toplum açısından kazanımları konusunda neredeyse fikir birliği bulunmaktayken, bu önemli eksikliği gidermeye yönelik olarak Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) 2008 yılında “Türkiye’de Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye” başlıklı bir saha araştırması yürütmüş ve araştırma sonuçlarını 5 Aralık 2008 Dünya Gönül-

¹ Dünya Değerler Araştırması sonuçlarına www.worldvaluessurvey.org adresinden ulaşılabilir. Türkiye’de bireylerin üye oldukları dernek sayıları için Ersin Kalaycıoğlu, (2008), “Türkiye’de Demokrasinin Gelişmesi: Bir Siyasal Kültür Sorunu”, Ergun Özbudun’a Armağan, Yetkin Yayınevi, Ankara; gençlerin sivil toplum kuruluşuna üyelikleri için “Türk Gençliğinin Siyasal Tutumları Araştırması”, ARI Hareketi, <http://www.ari.org.tr/dosyalar/arastirmalar/tgsta.pdf>

² Ali Çarkoğlu (2006), Türkiye’de Bireysel Bağışlar ve Vakıf Uygulamalarında Hayırseverlik, TÜSEV

2009 yılında yapılan “Gönüllülük ve Kazanımları” ve 2010 yılında tamamlanan “Sürdürülebilir Gönüllülük” çalışmalarıyla birlikte TEGV, gençlerin gönüllülük yapmamasının nedenlerinden, gönüllülüğün kazanımlarını çoklaştırmamanın yollarına; gönüllülük yapmanın toplumsal getirileri konusundaki algılardan, gönüllülüğün vazgeçilmez nedenlerine kadar geniş bir yelpazede çok sayıda araştırma sorusunu yanıtlamıştır.

lüler Günü'nde kamuoyuna duyurmuştur. Türkiye'de gençlerin gönüllülük konusundaki tutum, davranış ve algılarını keşfetmeyi amaçlayan bu araştırma çalışması TEGV tarafından yürütülen gönüllülükle ilgili bir dizi araştırmanın ilkinin oluşturmuştur. 2009 yılında yapılan "Gönüllülük ve Kazanımları" ve 2010 yılında tamamlanan "Sürdürülebilir Gönüllülük" çalışmalarıyla birlikte TEGV, gençlerin gönüllülük yapmamasının nedenlerinden, gönüllülüğün kazanımlarını karşılaştırmanın yollarına; gönüllülük yapmanın toplumsal getirileri konusundaki algılardan, gönüllülükten vazgeçmenin nedenlerine kadar geniş bir yelpazede çok sayıda araştırma sorusunu yanıtlamıştır.

Üç yıl boyunca düzenli olarak araştırmaların yürütülmesi zamansal ve kavramsal bir bütünlük sağlarken, araştırma bulgularına bir arada ulaşılamaması bir eksiklik olarak gözükmektedir. Bu konudaki eksikliği gidermek ve Türkiye’de gönüllüğün durumunun ötesinde bilgileri bir arada sunabilmek amacıyla elinizde tuttuğunuz bu yayın oluşturulmuştur.

Bir arada düşünüldüğünde, üç araştırma çalışması da benzer bir soruyu, Türkiye’de gönüllülüğün nasıl arttırılabileceği ve sürdürülebilir hale getirileceği sorusunu yanıtlamaya çalışmaktadır. Ülkemizde yaşları 15-34 arasında değişen 25 milyondan fazla genç bulunurken, öğrenci sayısı 4 milyonun üzerindedir. Dünya Değerler Araştırmasının ve bizim çalışmamızın ileride tartışılacak oranlarını doğru kabul edecek ve nokta tahmini yapacak olursak, bu gençlerin arasında gönüllülük yapanların sayısı 2 milyon civarındadır ve haftada ortalama 2 saat harcadıkları göz önünde tutulursa, yılda 200 milyon saatin üzerinde bir gönüllü faaliyet değeri yaratılmaktadır. Eğer gençler arasında gönüllülük yapanların oranı yüzde 10’a yükseltilebilirse, diğer değerler aynı kalmak üzere gönüllü gençlerin yarattıkları değer yılda 260 milyon saate, yüzde 20’ye yükseltildiğinde 520 milyon saate ve yüzde 25 gibi bir orana geldiğinde 600 milyon saate ulaşacaktır. Bu büyüklükte bir değer maddi boyutunun ne kadar büyük olacağı da açıktı.³

Öte yandan maddi değer, gönüllülük oranlarının artmasının getirileri arasında en önem-
sizlerinden biridir. Okuyacağınız araştırmalar gönüllülük yapmanın bireylerin kendileri
hakkında daha olumlu algılara sahip olmasını sağladığını göstermektedir. Ayrıca gönül-
lülük yapan gençler Türkiye'nin karşısında önemli bir sorun olarak duran yüksek anomi-
den de daha az muzdariptirler. Empati dereceleri gönüllülük yapmayan akranlarına göre
daha yüksektir ve bireyin tanımadıkları kişilere güven duyabilmesi anlamına gelen

³ Hesaplamalarda 15-34 yaş arasındaki genç sayısının 25 milyon, gençler arasında gönüllülük yapanların oranının yüzde 7,7 ve gönüllülük yapanların haftada ortalama 2 saat gönüllülük yaptıklarını varsaydık.

Gönüllü oranının yüzde 8’den yüzde 25’e çıkması, 5 milyona yakın gencin daha az anomik, kendisi hakkında daha olumlu algılara sahip, daha fazla empatik ve daha güvenli olması anlamına gelecektir.

“genelleştirilmiş güven” düzeyleri de akranlarından üç kat daha fazladır. En önemlisi gönüllülük yapan gençler kendilerini daha mutlu hissetmektedirler. Gönüllü faaliyetlerin saydığımız ölçülemeyen getirilerinin değeri, maddi değerinden çok daha fazladır. Gönüllü oranının yüzde 8’den yüzde 25’e çıkması, 5 milyona yakın gencin daha az anomik, kendisi hakkında daha olumlu algılara sahip, daha fazla empatik ve daha güvenli olması anlamına gelecektir. Çocuklarımızın böyle insanların olduğu bir ülkede yaşamalarını mutlaka hepimiz çok isteriz.

Elinizdeki kitapta yer alan araştırmalar belirli bir kuramsal çerçevenin öngörülerini test etmekten çok, bir sorunu yanıtlamak için farklı perspektiflerin yanıtlarını bir arada değerlendirmeyi amaçlamıştır. Konunun Türkiye özelinde neredeyse hiç çalışılmamış olması yönetsel açıdan bu tür bir çeşitliliğin tercih edilmesine yol açmıştır. İleride görgül çalışmaların sayısının artması durumunda daha farklı çalışmaların yapılması mümkün olacaktır.

“Türkiye’de Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye” araştırması 2008 yılında yürütülen ilk TEGV araştırmasıdır ve temel amacı bireylerin, gençlerin gönüllülük yapmalarının önündeki engelleri ve gönüllülüğün kazanımlarını göstermek olarak tanımlanmıştır. Türkiye kentsel gençliğini temsil eden bir örnekleme paralel olarak TEGV gönüllüleriyle de yürütülen araştırma çalışması, bahsettiğimiz kazanımların ilk defa görgül olarak sunulmasını sağlamaktadır.

İkinci araştırma 2009 yılında yapılmıştır ve “Gönüllülük ve Kazanımları” başlığını taşımaktadır. TEGV gönüllülerinin katılımıyla yapılan araştırma çalışması bireylerin gönüllülüğten kazanımlarını arttıran ve etkileyen faktörlerin keşfedilmesini amaçlamaktadır.

Kitapta özet bulgularına yer verilecek olan son çalışmayla 2010 yılında yapılan “Sürdürülebilir Gönüllülük” başlıklı araştırmadır. TEGV veritabanından yola çıkarak yapılan hesaplamalar TEGV’ye gönüllülük başvurusu yapan 10 bin kişiden sadece yüzde 50’sinin gönüllülüğe başladığını göstermektedir. Aynı veritabanı TEGV gönüllülerinin yüzde 60’ının yeni gönüllülerden oluştuğunu da bize göstermektedir. Basit bir hesaplamayla gönüllülük başvurusunda bulunan bir gencin iki yıl sonra da TEGV gönüllüsü olma olasılığının yüzde 20 civarında olduğu bilinmektedir. Bu süreci tetikleyen faktörlerin neler olduğu da 2010 araştırmasında araştırılmıştır.

Her araştırma çalışması, yapıldığı yıl 5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü'nde düzenlenen bir konferansta kamuoyuna açıklanmıştır. Araştırmaların detaylı sonuç raporlarına TEGV internet sitesinden ulaşmak mümkün olduğundan, kitaba bazı bölümleri alınmıştır.

Her araştırma çalışması, yapıldığı yıl 5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü'nde düzenlenen bir konferansta kamuoyuna açıklanmıştır. Araştırmaların detaylı sonuç raporlarına TEGV internet sitesinden ulaşmak mümkün olduğundan, kitaba bazı bölümleri alınmıştır. Bulguların kitaba alınmak üzere seçiminde “başka kurumlara ve başka gönüllülere genelle-yebilmek” en önemli kriter olmuştur.

Her araştırma çalışması, birden fazla kişinin profesyonelden çok gönüllü katılımıyla ger-çekleşebilir. Bu kitapta yer alan araştırmalar, başta Sayın Nurdan Şahin olmak üzere TEGV'lilerin sınırsız desteği olmasaydı gerçekleştirilemezdi. Her kademedeki TEGV çalış-şanları gözlem ve izlenimlerini araştırma sürecinde aktardılar ve tasarımın iyileştirilme-sine katkıda bulundular. Kurucusu olduğum Infakto RW çalışanları araştırmaları profes-yonel bir işten çok kendi değerlerinin bir yansıması olarak görerek çaba sarf ettiler. Gönüllülük üzerinde düşünmek ve tartışmak fırsatını bulduğum ve gönüllülüğün yaygın-laştırılmasının ülkemizin en önemli sorunlarından biri olduğuna ikna olduğum bu süre-cin sonunda bu kadar çok kişinin katkısı olan çalışmaları bir araya getirme ve yeniden bir okumasını yapma fırsatını bulduğum için kendimi şanslı hissediyorum. Ama en önemlisi, TEGV'in 86 etkinlik noktasında her sabah kapıların açılmasını ve çocukların sıcak bir yuvada güler yüzle karşılanmalarını sağlayan TEGV çalışanları ve her şart altında üstlen-dikleri gönüllülük faaliyetlerine katılmak için etkinlik noktalarına gelen, benim de bir kısmını şahsen tanıma şansına sahip olduğum gönüllüler olmasaydı, bu araştırmalar asla yapılamazdı ve bu kitap asla yazılamazdı. Hepsine sonsuz teşekkür borçluyum.

Araştırma çalışmasında iki farklı veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Türkiye’de gençlerin genel gönüllülük faaliyetlerini keşfedebilmek amacıyla Türkiye kentlerinde yaşayan 18-35 yaş arası gençlere çok aşamalı katmanlı rassal örneklem yöntemiyle erişilmiş ve 750 yüz yüze görüşme yapılmıştır.

TÜRKİYE’DE GENÇLİK, GÖNÜLLÜLÜK VE SOSYAL SERMAYE

TEGV’in Türkiye’de gönüllülüğün durumunu keşfetmeyi ve bireyleri gönüllülük yapmaya iten faktörleri tartışmayı amaçlayan ilk saha çalışması 2008 yılı Ekim ve Kasım aylarında yürütülmüş ve sonuçları 5 Aralık 2008 Dünya Gönüllüler Günü’nde kamuoyuna açıklanmıştır. Araştırmanın temel amacı Türkiye’de gençler arasında gönüllü faaliyetlerin ne kadar yaygın olduğunu niceliksel olarak göstermenin yanı sıra gönüllü faaliyetlerin kazanımlarını gönüllülük yapan ve yapmayan gençler arasında bir karşılaştırma yaparak tartışmak olarak tanımlanmıştır.

Çalışmada gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunup bulunmadıkları, yaptıkları gönüllü faaliyetlerin türü, ayırdıkları zaman, gönüllülük kavramından anladıkları, gönüllülük konusundaki algıları sorgulanmıştır. Gönüllülük konusundaki bu soruların yanı sıra bağımsız değişken olarak aşağıda daha detaylı tartışılacak anomi ve genelleştirilmiş güven düzeyleri ile birlikte psikolojik hal ve durumları da sorulmuştur.

Araştırma tasarımı Türkiye’de gönüllülük için en önemli havuzu oluşturan 18-35 yaş arası gençlerle TEGV’de halihazırda gönüllülük yapmakta olan gençlerin belli başlı parametrelerde karşılaştırılması hedeflenmiştir. Bu parametrelerde iki kesim arasında gözlemlenebilecek farklılıkları gönüllülüğün kazanımları ya da nedenleri olarak tanımlamak mümkündür.

Yöntem

Araştırma çalışmasında iki farklı veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Türkiye’de gençlerin genel gönüllülük faaliyetlerini keşfedebilmek amacıyla Türkiye kentlerinde yaşayan 18-35 yaş arası gençlere çok aşamalı katmanlı rassal örneklem yöntemiyle erişilmiş ve 750 yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Örneklem tasarımı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından geliştirilen İstatistik Bölge Birimleri Sistemi (İBBS) birinci kademesi temel alınmış, üç metropol – İstanbul, Ankara ve İzmir – kendi kendilerini temsil eden il olarak örneklemde yer almışlardır. Bölge içi farklılığı daha iyi yansıtmak amacıyla Güneydoğu Anadolu (TRC) ve Akdeniz Bölgelerinde (TR6) alt bölgeler de katman olarak kullanılmıştır. Her İBB’de bir il, büyüklüğe orantılı rassal örneklem yöntemiyle belirlenmiş, seçilen illerde merkez ilçelerde - büyükşehir belediyesi olan illerde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde - ve çevre ilçelerden yine büyüklüğe orantılı örneklemle seçilen bir ilçenin mahalleleri ikincil örneklem birimi olarak alınmıştır. Her birimde yapılması hedeflenen anket sayısından yola çıkarak söz konusu kapsamdaki mahalleler arasından tanımlanan sayıda mahalle yine büyüklüğe orantılı rassal örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Seçilen her ma-

TEGV gönüllülerini hedefleyen ikinci veri toplama yöntemindeyse, TEGV gönüllüleri veri tabanı kullanılarak, Genel Müdür imzasıyla yollanan bir davet mektubu gönüllülere iletilmiş ve kendilerine özel hazırlanmış bağlantıları kullanarak internet araştırmasına katılmaya davet edilmiştir.

halledi sokak ve caddelerde zımnî katmanlama yapılmış ve belirlenen katmanlar arasından rassal olarak seçilen sokak ve caddelerde tanımlanan yürüme kuralı çerçevesinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.⁴

Basit rassal örneklem varsayımı altında bu büyüklükte bir örneklemin istatistiksel hata payının yüzde 95 güven düzeyinde artı eksi yüzde 3,7 civarında olması beklenmektedir.

TEGV gönüllülerini hedefleyen ikinci veri toplama yöntemindeyse, TEGV gönüllüleri veri tabanı kullanılarak, Genel Müdür imzasıyla yollanan bir davet mektubu gönüllülere iletilmiş ve kendilerine özel hazırlanmış bağlantıları kullanarak internet araştırmasına katılmaya davet edilmiştir.

Çalışma süresince 6000 kişilik TEGV gönüllü veri tabanına üç davette bulunulmuş ve toplam 724 TEGV gönüllüsü anket formunu doldurmuştur. Yine basit rassal örneklem varsayımı altında bu büyüklükte bir örneklemin istatistiksel hata payının yüzde 95 güven düzeyinde artı eksi yüzde 3,6 civarında olması beklenmektedir.

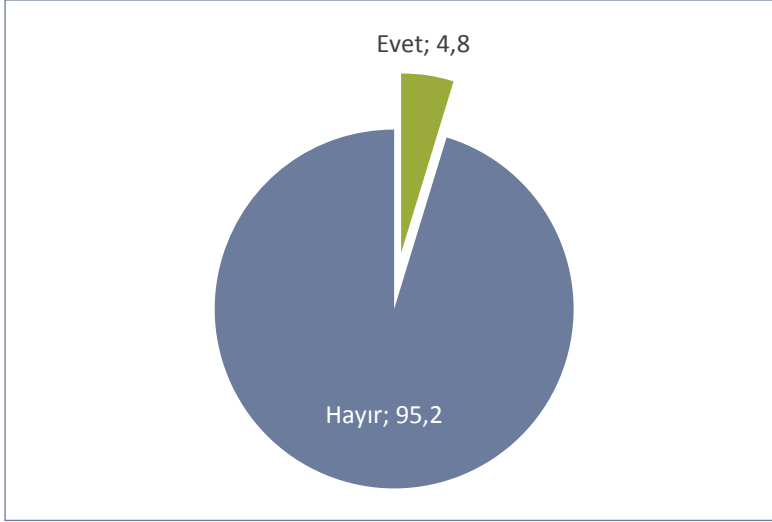
Gençler Arasında Gönüllülüğün Durumu

Araştırma hedef kitlesini oluşturan 18-35 yaş arasındaki gençlerin ne kadarının herhangi bir gönüllü faaliyette bulunduğunu keşfedebilmek amacıyla, yüz yüze görüşmelerde, katılanlara “Son bir yılda herhangi bir ücret almadan diğer insanlara yararı dokunacak bir işte/kurumda çalıştınız mı?” sorusu yöneltilmiştir. Sorunun tasarımı diğer ülkelerde yapılan çalışmalardan yararlanılmış, “ücret almadan” ve “diğer insanlara” vurguları özellikle yapılarak ücretli çalışmaların ya da filantropik özellikler taşımayan sivil toplum faaliyetlerinin tanım dışında kalmasına çalışılmıştır. Söz konusu tanım doğal olarak bireysel olarak gerçekleştirilen gönüllü faaliyetleri, örneğin mahalledeki yaşlılara yemek vermek ya da kitap okumak gibi faaliyetleri de kapsam dışında bırakmaktadır. Gönüllülüğün kazanımlarının kurumsal bir ortamda, anonim olarak hayata geçebileceğine dair inancımız nedeniyle bu tür bireysel hayırseverliğin tartışmamız dışında kalması gerektiğine inanmaktayız.

⁴ Çalışmada gerçekleştirilen anket sayıları şöyledir: İstanbul: 193; İzmir: 47; Denizli: 45; Bursa: 69; Ankara: 66; Konya: 23; Antalya: 23; Adana: 63; Kayseri: 36; Samsun: 37; Trabzon: 20; Erzurum: 18; Malatya: 30; Gaziantep: 33; Diyarbakır: 44

Dünya Değerler Araştırması'nın 2008 tarihli çalışmasında Türkiye'de gönüllü bir faaliyette bulunanların oranı yüzde 1,7'yken; bizim hedef kitlemiz arasında bu oran yüzde 7,7 olarak tanımlanmıştır.

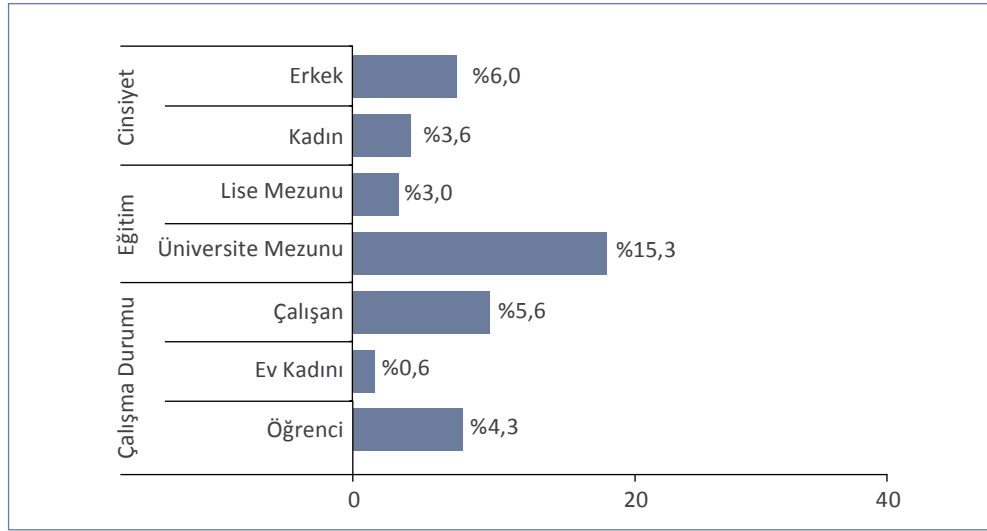
Şekil 1. Son Bir Yılda Gönüllü Faaliyette Bulunanların Oranı (Yüzde)

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere hedef kitlede son bir yılda herhangi bir gönüllü faaliyette bulunanların oranı yüzde 5 olarak ölçülmüştür. Bu oran da araştırmanın yapıldığı tarihte 18-35 yaş diliminde olan ve kentlerde yaşayan 20 milyon gencin sadece 1 milyonunun gönüllülük yaptığını göstermektedir. Daha önce de belirtildiği üzere Dünya Değerler Araştırması'nın 2008 tarihli çalışmasında Türkiye'de gönüllü bir faaliyette bulunanların oranı yüzde 1,7'yken; bizim hedef kitlemiz arasında bu oran yüzde 7,7 olarak tanımlanmıştır. Aradaki fark istatistiksel hata payına ve sorunun sorulma biçimindeki farka atfedilebilir ancak yüzde 5'lik oranın son derece düşük olduğu göz önünde tutulmalıdır.

Gönüllü faaliyette bulunmak kısmen erkeklere, yüksek eğitilmişlere, çalışanlara ve öğrencilere özel bir durum olarak gözükmektedir.

Şekil 2. Gönüllülük Faaliyetleri ve Demografik Değişkenler: Gönüllü Faaliyette Bulunanların Yüzdesi

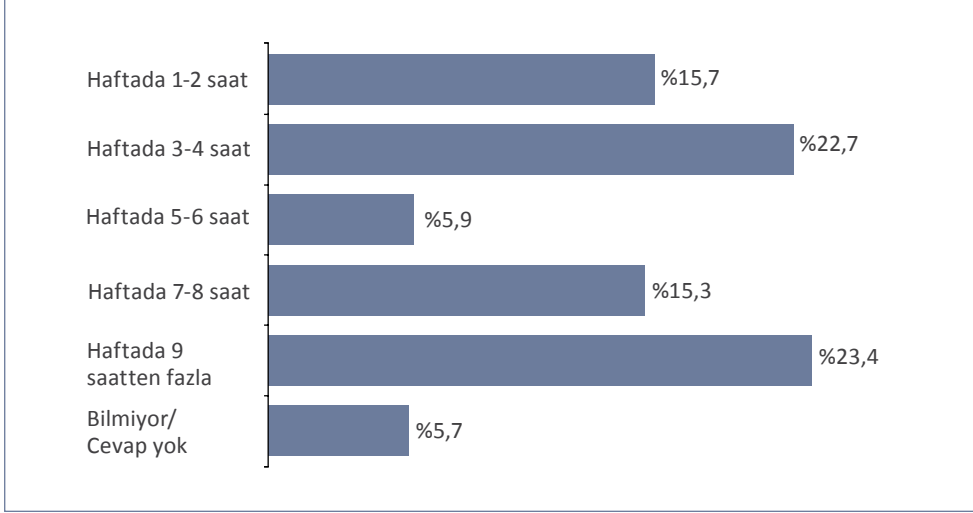
Belli başlı demografik kesimlerde gönüllü faaliyette bulunma oranlarını yukarıdaki şekilde görebilmekteyiz. Erkekler arasında gönüllü faaliyette bulunanların oranı yüzde 6'yken, kadınlar arasında bu oran yüzde 4'tür. Lise mezunları arasında gönüllülük yapan bir gence rastlama olasılığımız yüzde 3'ken, üniversite mezunları arasında bu oran yüzde 15'e yükselmektedir. Çalışanlar ve öğrenciler arasında gönüllülük yapma oranları arasında önemli bir fark gözlemlenmezken; ev kadınları arasında gönüllülük yapan kimse bulunmadığı açıkça görülmektedir. Dolayısıyla gönüllü faaliyette bulunmak kısmen erkeklere, yüksek eğitilmişlere, çalışanlara ve öğrencilere özel bir durum olarak gözükmektedir.

Örneklem içerisinde az sayıda rastlanan gönüllü faaliyette bulunanların da farklı kurumlarda çalıştıkları öğrenilmiştir. TEGV, Halkevleri, Okuma Salonu, Özürlüler Dernekleri, bazı mesleki kuruluşlar ve Eğitim-SEN katılımcıların gönüllü olarak faaliyette bulundukları kurumlar arasındadır. Son bir yıl içerisinde birden fazla kurumda gönüllü faaliyette bulunanların sayısı istatistiksel hata payına atfedilecek kadar düşüktür.

Görüldüğü kadarıyla gönüllülük faaliyetleri neredeyse tamamıyla bir kurum çatısı altında yürütülmektedir ve bu kurumların yarısından fazlası eğitim alanında faaliyet göstermektedir. Kültür-sanat, çevre ve sağlık diğerlerinden biraz daha ön plana çıkan kurumlardır ancak aradaki farklar düşüktür. Gönüllü faaliyette bulunanların kurumda bulunma süreleri ise ortalama 2 yıldır ve çoğunlukla 3 yılın altındadır.

Gönüllülük yapan yüzde 5’lik kesime bu faaliyetlerine haftada ne kadar zaman ayırdıklarını sorduğumuz zaman, gönüllülük faaliyetlerinin çok fazla zaman almadığını da görmekteyiz.

Şekil 3. Gönüllülük Faaliyetlerine Ayrılan Süre (Yüzde Dağılım)

Gönüllülük yapan yüzde 5’lik kesime bu faaliyetlerine haftada ne kadar zaman ayırdıklarını sorduğumuz zaman, gönüllülük faaliyetlerinin çok fazla zaman almadığını da görmekteyiz. Yüzde 16’lık bir kesim haftada 2 saatten az vakit ayırdıklarını söylerken; haftada 3-4 saat ayırdığını söyleyenlerin oranı yüzde 23’tür. Başka bir deyişle gönüllülük yapan az sayıda gençlerin yarısı bu faaliyetlere haftada 4 saatten az vakit ayırmaktadır. Gönüllülük faaliyetlerine yoğun olarak vakit ayıran gençlere odaklandığımızda haftada 7-8 saat ve daha fazla vakit ayıranların oranının yüzde 40’a yaklaştığı görülmektedir.

Bu rakamlar ışığında gönüllülük faaliyetlerinin gençlerin hayatında çok da fazla bir zaman kaplamadığını açıkça söyleyebiliriz.

Herhangi bir gönüllü faaliyete katılmayan büyük çoğunluğa, neden bu faaliyetlere katılmadıkları sorulduğunda en yaygın verilen yanıt zaman bulamamakla ilgilidir.

Şekil 4. Gönüllülük Faaliyetlerine Katılmama Nedenleri: “Etkili Olmuştur” Yanıtlarının Yüzdesi

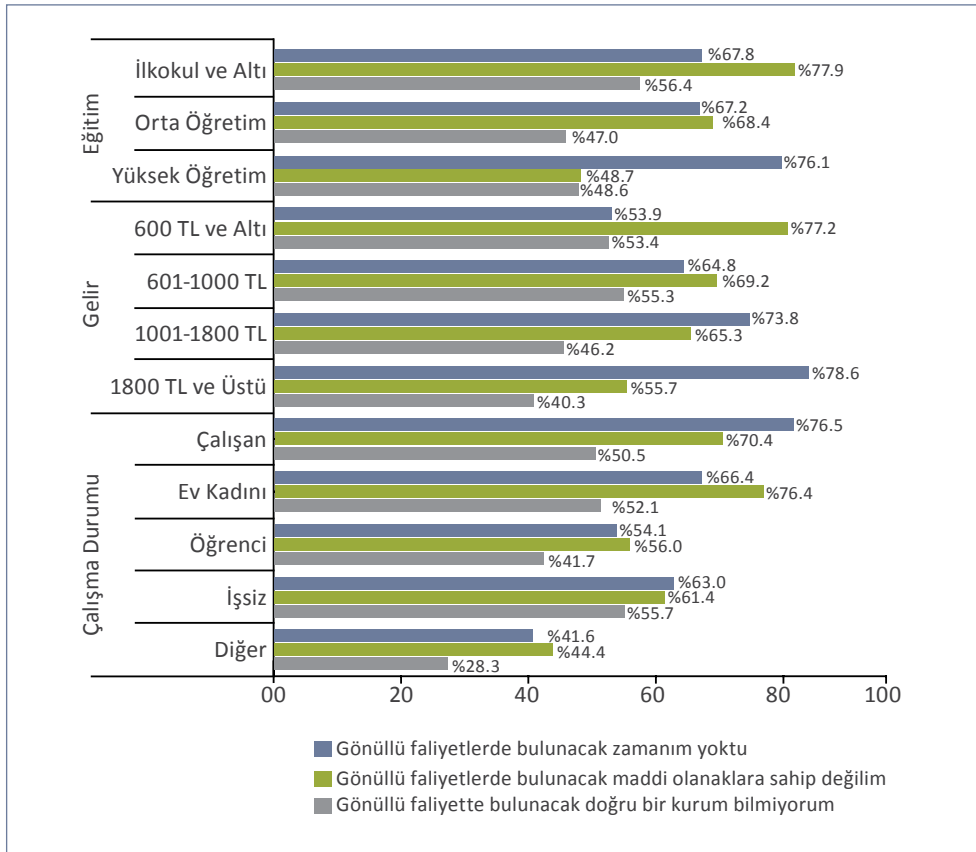

Herhangi bir gönüllü faaliyete katılmayan büyük çoğunluğa, neden bu faaliyetlere katılmadıkları sorulduğunda en yaygın verilen yanıt zaman bulamamakla ilgilidir. Yüzde 70’lik bir kesim düzenli bir zaman ayırabileceği şekilde yaşamadığını söylerken, “zamanım yoktu” yanıtlarının oranı yüzde 66’dır. Bireylerin gönüllülük yapmak için gerekli kaynaklara sahip olmadıklarına inandıklarının bir başka göstergesi de üçte ikilik bir kesimin “gönüllü faaliyetlerde bulunacak maddi olanaklara” sahip olmadığını belirtmesidir. Kayda değer büyüklükte bir kesim, gönüllülük için gerekli olduğunu düşündüğü zaman ve para gibi kaynaklara sahip olmadığına inanmaktadır.

Öte yandan kurumlarla ilgili bazı faktörler de gönüllü faaliyetlere katılmama nedenleri arasında sayılmıştır. Gönüllülük yapmayanların yaklaşık yarısı gönüllülük yapacak herhangi bir kurum bilmediğini söylemektedir. Gönüllü faaliyetlerde bulunabilecekleri kurumlara güvenmeyenlerin oranı yüzde 40 iken, bunu daha önceki kötü deneyimleriyle ilişkilendirenlerin oranı yüzde 13’tür. Üçte birlik bir kesim gönüllülük kavramı konusunda daha temel bir soruya sahiptir: Gönüllü faaliyetlerin anlamlı bir sonuç sağladığına inanmamaktadır.

Gönüllülük yapmama nedenleriyle başlıca demografik değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında, çalışma durumuna, hane halkı gelirine ve eğitime bağlı olarak bireylerin gönüllülük yapmama nedenlerinin değiştiği gözlenmiştir.

Şekil 5. Gönüllülük Faaliyetlerine Katılmama Nedenleri ve Demografik Değişkenler: “Etkili Olmuştur” Yanıtlarının Yüzdesi

Gönüllülük yapmama nedenleriyle başlıca demografik değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında, çalışma durumuna, hane halkı gelirine ve eğitime bağlı olarak bireylerin gönüllülük yapmama nedenlerinin değiştiği gözlenmiştir.

İlkokul ve altı eğitim düzeyine sahip olanlar arasında gönüllülük yapmamanın önde gelen sebebi maddi olanaklara sahip olmamak (yüzde 78) olarak belirtilmişken, eğitim düzeyi yükseldikçe bu neden yüzde 50'ye kadar düşmüş, ancak yerini “zamanım yok” açıklamasına bırakmıştır. Gönüllü faaliyette bulunacak kurum bilmediğini söyleyenlerin oranı da düşük eğitimlilerde yüzde 56'dan, yüksek öğretim almışlarda yüzde 49'a kadar düşmüştür.

Hem çalışanlar, hem ev kadınları arasında maddi olanak yokluğu gönüllülük yapmamak için yüksek oranda belirtilmiş nedenler arasındadır.

Gelir düzeyi arttıkça “maddi olanağım yok” yanıtını verenlerin oranı düşmüştür. 600 TL ve altı gelire sahip olanlar arasında yüzde 77 olan bu yanıt, 1800 TL ve üstü gelire sahip olanlar arasında yüzde 56’ya inmiştir. Bununla beraber yüksek gelire sahip olanlar arasında zamanım yok yanıtı düşük gelirli olanların 1,5 katı kadar daha fazla belirtilmiştir.

Çalışanlar arasında zaman yokluğu yüzde 77 oranında belirtilirken, öğrencilerde yüzde 54’e düşmüştür. Bu noktada her üç ev kadınından ikisinin de “zamanım yok” yanıtı vermesi üzerinde durulması gereken bir konudur. Hem çalışanlar, hem ev kadınları arasında maddi olanak yokluğu gönüllülük yapmamak için yüksek oranda belirtilmiş nedenler arasındadır. Bu üç yanıt özelinde bakıldığında, öğrenciler için önde gelen neden, hem zaman, hem de maddi olanaksızlık olarak görülmektedir.

Karşılaştırmalı olarak baktığımızda maddi olanak eksikliği en fazla düşük gelirli olanlar, düşük eğitimli olanlar ve çalışanlarla ev kadınları arasında ortalamanın üzerinde söylenmiştir.

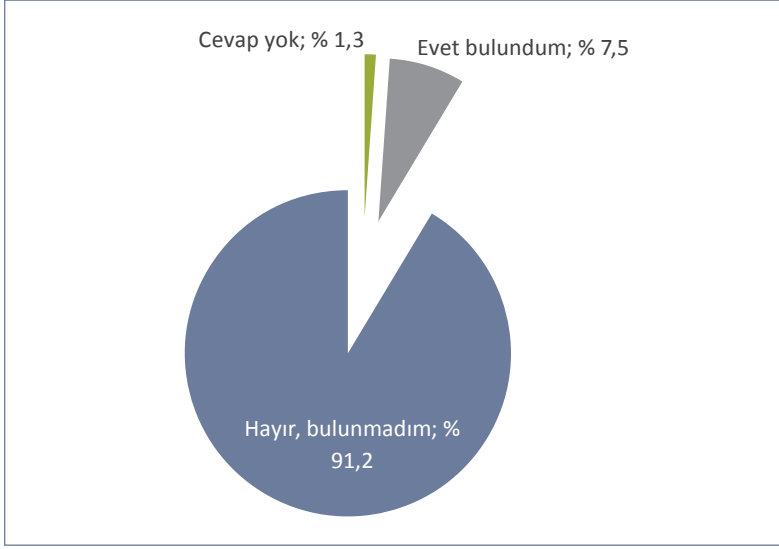
Öte yandan çalışanların, yüksek hane halkı gelirine sahip olanların ve yüksek eğitim mezunu olanların başlıca öne sürdükleri mazeret ise yeterli zamanlarının olmamasıdır. Ev kadınlarının da yeterli zamana sahip olmadıklarını söyledikleri görülmüştür. Ev kadınlarının da tam zamanlı çalışanlar kadar işyüküne sahip oldukları göz önünde tutulursa bu şaşırtıcı değildir.

Gönüllü faaliyette bulunacak kurum bilmediğini belirtenlerin oranının işsizler, orta altı hane halkı gelirine sahip olanlar ve düşük eğitimli olanlar arasında ortalamaya göre daha yüksek olması, bu argümanın geçerliliği konusunu sorgulanabilir hale getirmektedir.

Katılımcılar arasında bağışta bulunanların en fazla eğitimle ilgili konularda faaliyet gösteren kurumlara bağış yaptıkları görülmektedir.

Gençler Arasında Hayırseverlik ve Bağışçılık

Şekil 6. Son Altı Ayda Bir Kuruma Maddi Bağışta Bulunanların Oranı

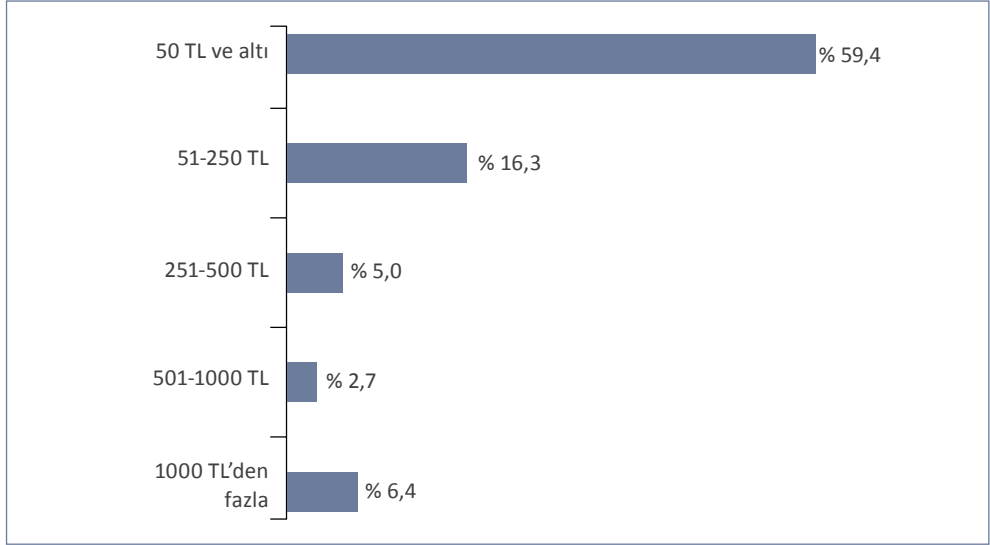

Daha önce konuyla ilgili yapılan çalışmalar, ülkemizde bağış yapmaya yönelik hayırseverliğin daha yaygın olduğunu göstermişti. Yukarıdaki grafiğe göre anket çalışmasına katılanlar arasında sadece yüzde 8’lik bir kısım son altı ayda bir kuruma maddi bağışta bulunmuştur. Cep telefonu aracılığıyla herhangi bir bağış kampanyasına katılanların oranı ise sadece yüzde 6 olarak hesaplanmıştır. Bu açıdan kurumlara bağış yapmanın da yaygın olmadığı görülmektedir.

Katılımcılar arasında bağışta bulunanların en fazla eğitimle ilgili konularda faaliyet gösteren kurumlara bağış yaptıkları görülmektedir (bağışta bulunanların yüzde 40’ı). İkinci sırada ise yüzde 20’lik bir oranla, yoksullukla mücadele yer alırken, çocuklarla ilgili konulara bağışta bulunanların oranı ise yüzde 13’tür.

Bağışta bulunma ile başlıca demografik değişkenler incelendiğinde, şaşırtıcı olmayarak hane halkı geliri arttıkça bağışta bulunan kişilerin oranının arttığı görülmektedir.

Şekil 7. Yapılan Yaklaşık Bağış Miktarı (Yüzde)

Bağışta bulunanların çoğunluğu 50 TL ve altı miktarlarda bağış yaparken, 500 TL ve üstü bağışta bulunanların oranı sadece yüzde 10 civarındadır. Bağış sıklığı sorgulandığında ise, yüzde 60'lık bir kesimin ortalama yılda birden seyrek bağış yaptığını söyleyebiliriz.

Bağışta bulunma ile başlıca demografik değişkenler incelendiğinde, şaşırtıcı olmayarak hane halkı geliri arttıkça bağışta bulunan kişilerin oranının arttığı görülmektedir. 600 TL ve altı gelir düzeyinde herhangi bir kuruma bağışta bulunanların oranı yüzde 2'ye; bu oran 1000 TL üzerinde yüzde 10'a yükselmektedir. Çalışanlar ve öğrenciler arasında bağış yapanların oranı, ev kadınlarının iki katı olarak, yüzde 9 olarak ölçülmüştür. Ayrıca gönüllülük faaliyetinde bulunanların üçte birinin de son altı ay içerisinde bir kuruma bağışta bulundukları görülmektedir.

Öte yandan hane halkı geliri de yapılan bağış miktarını etkilemektedir. 600 TL ve altında hane halkı gelirin sahip olanlar arasından bağış yapanların tamamı 50 TL ve altında bağış yaptıklarını söylemişken, bu oran 1001-1800 TL gelir diliminde olanlarda yüzde 60, 1800 TL ve üstü hane halkı gelirin sahipleri arasındaysa yüzde 45'e düşmektedir. Çalışanların ev kadınlarına, gönüllü faaliyette bulunanların ise, bulunmayanlara kıyasla, daha yüksek miktarlarda bağış yaptıkları söylenebilir. Yine de çalışmanın hedef kitlesi olan genç kentlilerin bağış konularında birincil finans kaynağı olmadığı açıktır.

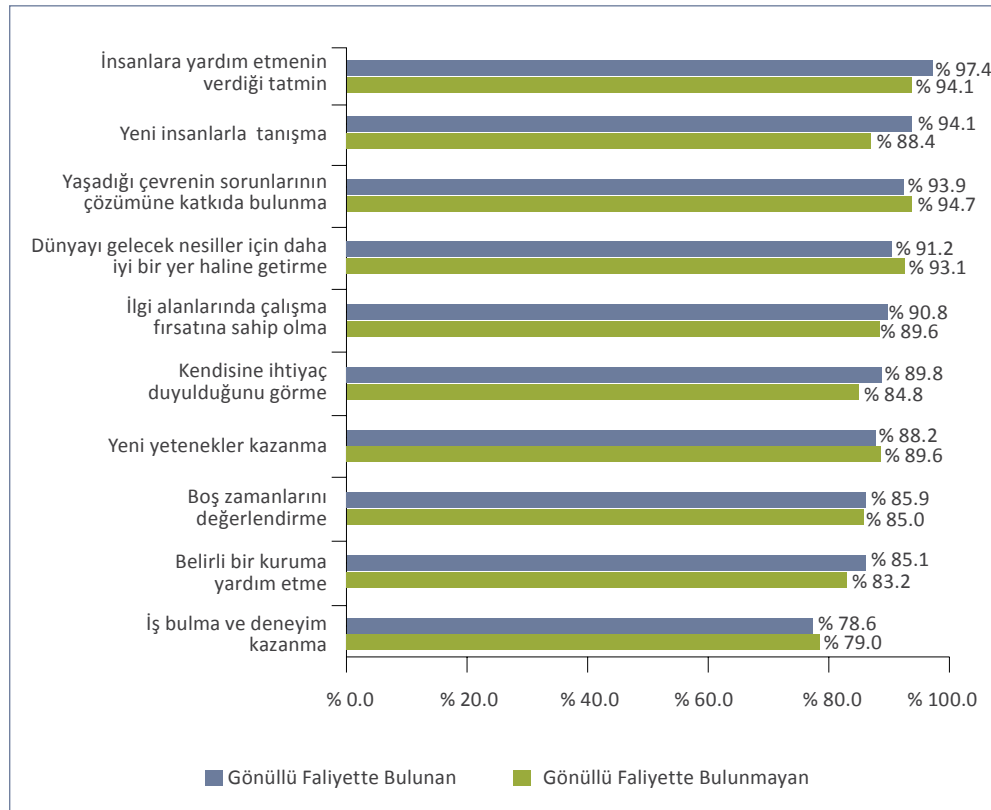
Bağış yapma davranışı bireylerin gelirleri, çalışma durumları ya da gönüllülük eğilimleriyle doğrudan ilişkiliyken; zekat ya da fitre verme konusunda gelir ya da çalışma durumunun pek etkisi bulunmamaktadır.

Kültürel açıdan bakıldığında, bağışçılığın bir alternatifi olmamakla beraber, zekat/fitre vermenin görüşülen hedef kitlede çok daha yaygın olduğu görülmektedir. Öncelikle görüşülenlerin yaklaşık yüzde 60'ı zekat ya da fitre verdiklerini söylemişlerdir. Bağış yapma davranışı bireylerin gelirleri, çalışma durumları ya da gönüllülük eğilimleriyle doğrudan ilişkiliyken; zekat ya da fitre verme konusunda gelir ya da çalışma durumunun pek etkisi bulunmamaktadır. Öğrenciler arasında zekat/fitre verdiğini söyleyenlerin oranı yüzde 25'e, işsizler arasındaysa yüzde 36'ya düşmekteyken; zekat/fitre verenlerin oranı bütün gelir kademelerinde hemen hemen aynıdır ve yüzde 60 civarındadır.

Son bir yıl içerisinde herhangi bir gönüllü faaliyette bulunanlarla bulunmayanlar arasında zekat/fitre verme eğilimi arasında bir fark bulunmamaktadır.

Gönüllü Faaliyetlerin Getirileri

Şekil 8. Gönüllülüğünün Getirileri: “Önemli Kazanımdır” Yanıtlarının Yüzdesi

Gönüllülük yapanlarla yapmayanlar arasındaki algı farklılıklarına odaklandığımızda, insanlara yardım etmenin verdiği tatmin (3 puan), yeni insanlarla tanışma (6 puan) ve kendisine ihtiyaç duyulduğunu görme (5 puan) önemli farklar olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma çalışmasına katılanlara bir insanın gönüllü faaliyetlerde bulunmasının ne gibi getirileri olacağı sorulduğunda gönüllülük yapanlarla yapmayanlar arasında farklı algılamalar olduğunu söyleyebiliriz.

Gönüllülük yapmayan birisi için en yüksek oranda belirtilmiş getiriler olarak; insanlara yardım etmekten elde edilen tatmin, yaşadığı çevrenin sorunlarının çözümlerine katkıda bulunma, dünyayı gelecek nesiller için daha iyi bir yer haline getirme gibi diğerkam yanıtlar öne çıkmaktadır.

Gönüllülük yapanlar için de sıralama hemen hemen bu şekildedir, ancak yeni insanlarla tanışma ikinci önde gelen neden olarak ortaya çıkarken, gönüllülük yapmayanlarda bu yanıtı verenlerin oranı 6 puan daha azdır.

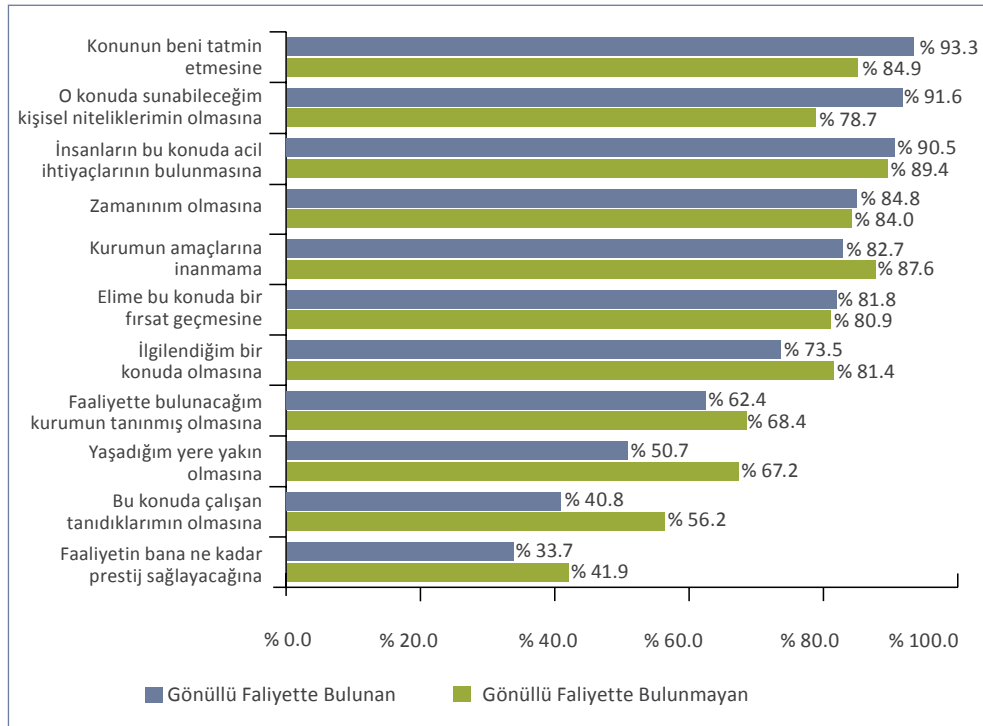
Gönüllülük yapanlarla yapmayanlar arasındaki algı farklılıklarına odaklandığımızda, insanlara yardım etmenin verdiği tatmin (3 puan), yeni insanlarla tanışma (6 puan) ve kendisine ihtiyaç duyulduğunu görme (5 puan) önemli farklar olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer yanıtlar hemen hemen aynı orandayken, bu farkları istatistiksel hata payına atfedebiliriz. Ya da bu farklar gönüllülük deneyiminden kaynaklanabilir, gönüllülük yapan gençler gönüllülüğün bu getirilerini daha fazla fark etmiş olabilirler. Ya da algılar arasındaki farklar bu gençleri gönüllülük yapmaya çekmiş olabilir. Bu açıklamaların hangisinin daha geçerli olduğunu anlamak için TEGV gönüllüleri - diğer gençler karşılaştırmasını yapmamız gerekmektedir.

Son bir yıl içerisinde gönüllü faaliyetlerde bulunan bireyler daha çok konunun kendilerini tatmin etmesi, sunabilecekleri kişisel niteliklerinin olması gibi kriterleri önemserken, bu konuların gönüllülük faaliyetlerinde bulunmayanlarda daha düşük oranlarda belirtildiği görülmektedir.

Gönüllü Faaliyeti Tercih Ederken Önem Verilen Faktörler

Şekil 9. Gönüllülüğe Karar Verirken Önemsenen Faktörler: “Önemlidir” Yanıtlarının Yüzdesi

Gönüllü faaliyette bulunan gençlerle bulunmayan gençler arasındaki farkların daha fazla göze çarptığı konu, gönüllülüğe karar verirken hangi faktörlerin önemsendiğidir ve aradaki farklar bazı konularda istatistiksel hata payının ötesine geçmektedir.

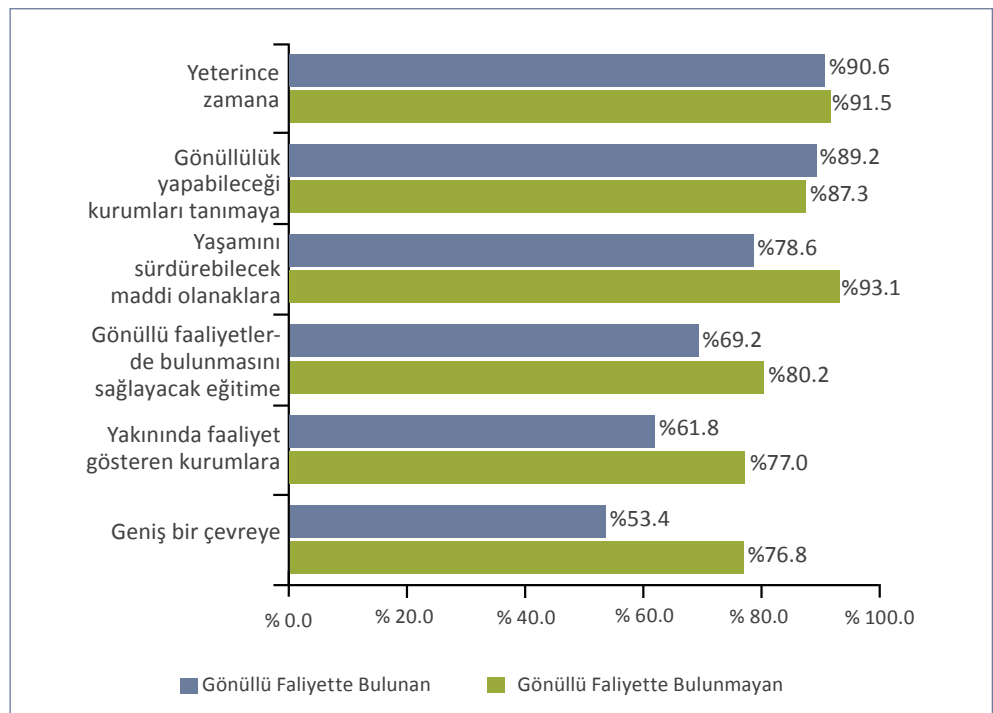
Son bir yıl içerisinde gönüllü faaliyetlerde bulunan bireyler daha çok konunun kendilerini tatmin etmesi, sunabilecekleri kişisel niteliklerinin olması gibi kriterleri önemserken, bu konuların gönüllülük faaliyetlerinde bulunmayanlarda daha düşük oranlarda belirtildiği görülmektedir. Aradaki farklar 8 puanla 13 puan arasında değişmektedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır.

Bununla beraber gönüllü faaliyette bulunmayan gençler ise; kişisel özelliklerden çok, insanların acil ihtiyacı olduğuna inanmaları, kurumun amaçlarına inanılmasına daha fazla önem verdiklerini söylemektedir. Bununla birlikte, kurumun tanınmış olması, yaşadığı yere yakın olması ve o konuda çalışan tanıdıklarının olması, gönüllülük yapmayan gençlerin önem verdiklerini söyledikleri konulardır. Buna faaliyetin kendilerine ne kadar prestij sağlayacağına önem verme konusundaki 8 puanlık fark da eklendiğinde, gönüllülük yapmayan gençlerin, gönüllülük yapacak olsalar, daha çok tanınmış bir kurumda, prestij getirecek şekilde, evlerine yakın bir yerde yapacaklarını görmekteyiz.

"Bir insanın gönüllülük yapabilmesi için nelere sahip olması gerekir" sorusuna verilen yanıtlar da kaynaklarda yoğunlaşmaktadır.

Gönüllülüğün Gerektirdiği Kaynaklar

Şekil 10. Gönüllülük Yapabilmek İçin Gerekenler: "Sahip Olması Gereklidir" Yanıtlarının Yüzdesi

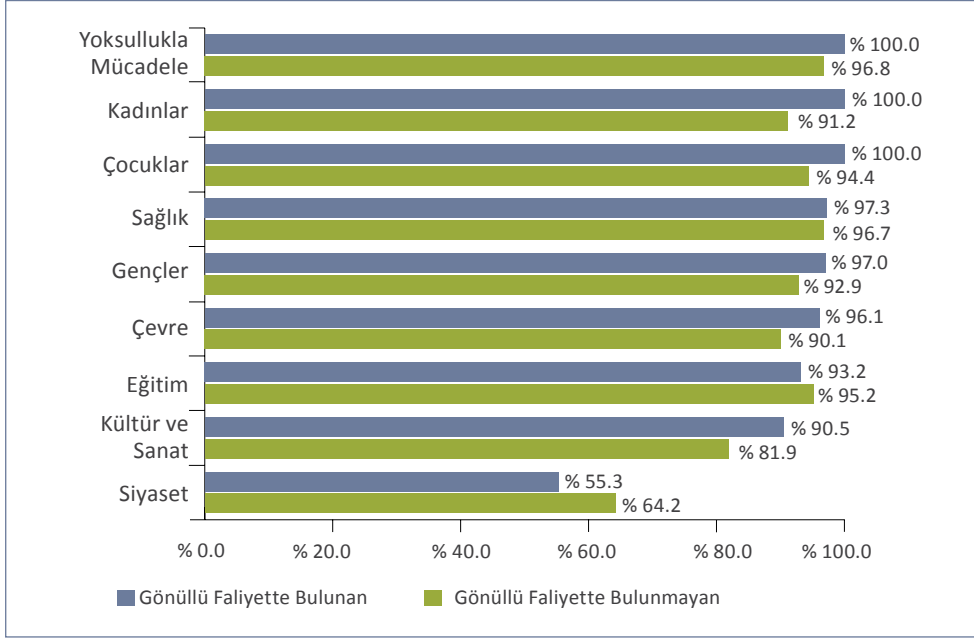
Gençlerin gönüllü faaliyette bulunmamalarının en önemli sebeplerinin kaynak yetersizliği başlığı altında toplanabilecek zaman yokluğu ya da maddi yetersizlik olarak belirtildiğini görmüştük. Bireyler gönüllülük yapmamalarının nedeni olarak zaman ve para yokluğunu öne sürmüşlerdir. Bu paralelde "bir insanın gönüllülük yapabilmesi için nelere sahip olması gerekir" sorusuna verilen yanıtlar da kaynaklarda yoğunlaşmaktadır.

Öncelikle hem gönüllüler hem de diğerleri yeterince zamana sahip olmaları hem de gönüllülük yapabileceği kurumları tanımaya ihtiyaç duyacağı konusunda aynı fikirdedirler. Ancak, gönüllü faaliyette bulunanlarla bulunmayanlar arasında da önemli farklar bulunmaktadır.

Gönüllü faaliyette bulunmayanlara göre, bir insanın gönüllü faaliyette bulunabilmesi için yaşamını sürdürebilecek maddi olanaklara (yüzde 93); gönüllü faaliyetlerde bulunmasını sağlayacak eğitime (yüzde 80); yakınında faaliyet gösteren kurumlara (yüzde 77) ve geniş bir çevreye (yüzde 77) sahip olması gerekmektedir. Arada yüzde 24'e kadar artan farkların gönüllülük deneyiminden kaynaklandığını düşünebiliriz.

Çalışmada, gönüllü faaliyette bulunanlar ve bulunmayanlar arasında ülkenin hangi konularda bireylerin gönüllü faaliyetlerine ihtiyaç duyduğu konusunda bazı görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Şekil 11. İhtiyaç Duyulan Gönüllü Faaliyet Alanları (Yüzde)

Çalışmada, gönüllü faaliyette bulunanlar ve bulunmayanlar arasında ülkenin hangi konularda bireylerin gönüllü faaliyetlerine ihtiyaç duyduğu konusunda bazı görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Ortaklıklardan başlayacak olursak; yoksullukla mücadele, çocuklar, sağlık ve gençler konusunda hem gönüllüler hem de gönüllü faaliyette bulunmayanlar aynı fikirdedirler.

Bununla beraber, kadınlarla ilgili konuların gönüllü faaliyete ihtiyaç duyduğuna gönüllülerin tamamı katılırken, gönüllü faaliyette bulunmayanlarda bu oran yüzde 91'dir. Yaklaşık 9 puanlık bu fark, kültür ve sanat konularında da görülmektedir.

İki grup arasındaki en önemli fark, gönüllü faaliyette bulunmayanların siyasette gönüllülüğe ihtiyaç duyduklarını söylemelerine (yüzde 64) karşın, gönüllüler arasında bu inancı taşıyanların oranının yüzde 55'te kalmasıdır. Bütün bu farklılıkları gönüllülükten kaynaklanan farklar olarak yorumlayabiliriz.

Araştırma çalışmasının bir aşamasında da 724 TEGV gönüllüsünün katılımıyla bir anket çalışması yapılmıştır. Bu ankette Türkiye kentsel genç nüfusunu temsil eden örneklemle yürütülen anket formunun belirli bir kısmı tekrarlanmış ve arada gönüllülükten kaynaklanan farklar olacağı hipotez olarak kabul edilmiştir.

Gençler ve TEGV Gönüllüleri Arasındaki Farklar

Araştırma çalışmasının bir aşamasında da 724 TEGV gönüllüsünün katılımıyla bir anket çalışması yapılmıştır. Bu ankette Türkiye kentsel genç nüfusunu temsil eden örneklemle yürütülen anket formunun belirli bir kısmı tekrarlanmış ve arada gönüllülükten kaynaklanan farklar olacağı hipotez olarak kabul edilmiştir. İlerleyen bölümlerde TEGV gönüllüleri ve akranları arasındaki farklar tartışılacaktır.

Demografik Farklar

Türkiye kentsel bölgelerinde yaşayan gençler ile TEGV gönüllüleri arasındaki davranışsal ve algısal farkları tartışmadan önce, bu iki kitle arasında kayda değer demografik farklar olduğunu belirtmek gerekmektedir. Aşağıda yer alan tablo, Türkiye kentsel genç nüfusu ile TEGV gönüllüleri arasındaki demografik farkları sergilemektedir:

Tablo 1. Gençler ve TEGV Gönüllüleri Arasında Demografik Farklar

		Genel (%)	TEGV Gönüllü
Cinsiyet	Erkek	49,5	31,1
	Kadın	50,5	68,9
Eğitim	İlkokul ve Altı	25,4	0,0
	Orta Öğretim	59,8	41,3
	Yüksek Öğretim	14,8	54,9
Gelir	600 TL ve Altı	15,9	6,2
	601-1000 TL	29,1	10,9
	1001-1800 TL	28,4	27,8
	1800 TL ve Üstü	15,5	38,3
	FY/CY	11,0	16,9
Çalışma Durumu	Çalışan	47,9	36,9
	Ev Kadını	22,9	2,1
	Öğrenci	15,5	42,1
	İşsiz	11,9	5,4
	Diğer	1,8	13,5

***Gençlerle gönüllülük faaliyetine katılanlar arasındaki farklar
raporumuzun bir önceki bölümünde sergilenmiştir.
Bu bölümde de TEGV gönüllüleriyle genel kitle arasında
anlamalı farkların bulunması beklenmektedir.***

Öncelikle Internet üzerinden yürütülen anketin TEGV gönüllülerinin tamamını temsil etmeyebileceğinin altını çizmek gerekir. Yine de yüzde 10'un üzerinde bir katılımı ile gerçekleştirilen bu anketin temsiliyet gücünün olduğu da kabul edilmelidir.

Yukarıdaki tablo, TEGV gönüllülerinin sosyoekonomik açıdan Türkiye kentlerinde yaşayan gençlerden hayli farklı olduğunu göstermektedir. Türkiye kentsel gençliğinin yüzde 25'i ilköğretim ve altı eğitim almışken; bu eğitim düzeyinde TEGV gönüllüsü bulunmamaktadır.⁵ Üniversite mezunlarının oranı ise TEGV gönüllüleri arasında diğer hedef kitleye kıyasla 4 kat daha fazladır.

Benzer şekilde, TEGV gönüllülerinin ekonomik durumları da çok daha iyidir. Aylık hane geliri 1800 TL ve üzerinde olanların oranı bu hedef kitlede yüzde 40'ken; Türkiye kentsel gençliğinde bu oran sadece yüzde 16'dır. 1000 TL ve üzerinde hane halkı gelirine sahip olanlarının oranı sırasıyla yüzde 65'e karşılık yüzde 43'tür.

Üzerinde durulması gereken önemli bir farklılık da TEGV gönüllülerinin yarısına yakınının öğrenci olduğu ve aralarında ev kadınlarına pek rastlanmadığıdır. TEGV gönüllüleri arasında kadınların oranının da genel kitle ortalamasına kıyasla daha yüksek olduğunu söylemekte yarar vardır.

Araştırmamızın başlıca hipotezi olan, gönüllülük davranışının belli başlı konularda fark yaratacağı iddiasını anlamalı bir şekilde test edebilmek için; seçili konularda gençler, gönüllülük faaliyetine katılanlar ve TEGV gönüllüleri arasında anlamalı farklar bulunduğunu göstermek gerekmektedir. Gençlerle gönüllülük faaliyetine katılanlar arasındaki farklar raporumuzun bir önceki bölümünde sergilenmiştir. Bu bölümde de TEGV gönüllüleriyle genel kitle arasında anlamalı farkların bulunması beklenmektedir.

Öte yandan yukarıda tasvir edildiği üzere TEGV gönüllüleriyle genel kitle arasında kayda değer demografik ve sosyoekonomik farklar gözlenmektedir. Dolayısıyla, sadece bu farklar nedeniyle de davranışsal ve algısal konularda farklılıklara rastlanması mümkündür. Başka bir deyişle, sadece daha eğitilmiş ve daha yüksek sosyoekonomik statüye sahip olmaları nedeniyle TEGV gönüllüleri genel kitleden daha farklı tutum ve davranışlar sergileyebilir ve bu farklılıkların gönüllü faaliyetlere katılmanın bir sonucu olduğu çıkarımını yapmamız ise analitik açıdan yanlış olacaktır.

⁵ TEGV Gönüllülerinde lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olmak gönüllülüğün ön koşuludur.

TEGV gönüllülerini genel kitleden en fazla ayırt eden başlıca özelliklerin eğitim düzeyi ve hane halkı geliri olduğu gerçeğinden yola çıkarak “eğilim ağırlıklandırması” yöntemi uygulanmış ve genel kitle içerisinde bu iki değişken baz alınarak TEGV gönüllüsü olma potansiyeli yüksek olan bir segment oluşturulmuştur.

Bu yöntemsel hataya düşmemek amacıyla bir istatistiksel alıştırma yapılmıştır. TEGV gönüllülerini genel kitleden en fazla ayırt eden başlıca özelliklerin eğitim düzeyi ve hane halkı geliri olduğu gerçeğinden yola çıkarak “eğilim ağırlıklandırması”⁶ yöntemi uygulanmış ve genel kitle içerisinde bu iki değişken baz alınarak TEGV gönüllüsü olma potansiyeli yüksek olan bir segment oluşturulmuştur. Bu segmentin ve bir önceki bölümde tartışılmış olan “son bir yıl içerisinde gönüllülük faaliyetlerinde bulunmuş” kişilerin demografik özellikleri aşağıdaki tabloda sergilenmektedir.

Tablo 2. Gençler, Gönüllüler, Potansiyel Gönüllüler ve TEGV Gönüllüleri Arasında Demografik Farklar

		Genel	Gönüllü	TEGV Potansiyel	TEGV Gönüllü
Cinsiyet	Erkek	49,5	62,1	53,4	31,1
	Kadın	50,5	37,9	46,6	68,9
Eğitim	İlkokul ve Altı	25,4	19,2	0,0	0,0
	Orta Öğretim	59,8	31,5	40,7	41,2
	Yüksek Öğretim	14,8	49,2	59,3	54,9
Gelir	600 TL ve Altı	15,9	22,3	9,6	6,2
	601-1000 TL	29,1	32,5	9,3	10,9
	1001-1800 TL	28,4	21,4	18,3	27,8
	1800 TL ve Üstü	15,5	14,3	56,1	38,3
	FY/CY	11,0	9,6	6,7	16,9
Çalışma Durumu	Çalışan	47,9	64,1	60,1	36,9
	Ev Kadını	22,9	3,1	4,1	2,1
	Öğrenci	15,5	14,0	16,5	42,1
	İşsiz	11,9	14,9	17,4	5,4
	Diğer	1,8	3,9	2,0	13,5

Görüldüğü gibi, saha çalışması yöntemiyle tespit edilen gönüllüler genellikle erkek, genel kitleye kıyasla daha yüksek eğitilmiş ve görece düşük gelirlidir. Eğilim ağırlıklandırması yöntemi kullanılarak belirlenen TEGV potansiyel gönüllüleri ise genel olarak erkek olmakla birlikte yüksek eğitilmiş ve ortanın hayli üzerinde aylık hane gelirine sahip kişilerdir.

⁶ Eğilim Ağırlıklandırması yöntemi için bkz. Rosenbaum, Paul R.; Rubin, Donald B. (1983). “The central role of the propensity score in observational studies for causal effects”. *Biometrika* 70 (1) ve Caliendo M., Kopeinig S. (2008), Some Practical Guidance for the Implementation of Propensity Score Matching, «*Journal of Economic Surveys*», 22(1).

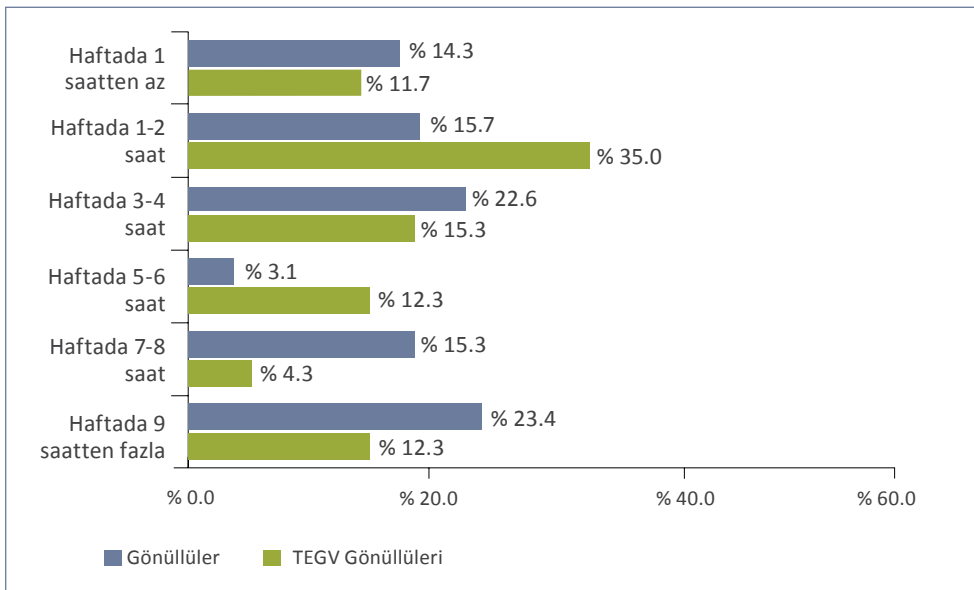
Çalışmanın bundan sonraki kısımlarında, başlıca boyutlarda genel kitle, gönüllüler, potansiyel gönüllüler ve TEGV gönüllüleri arasında anlamlı farklar olup olmadığı sorgulanmaktadır.

Oluşturduğumuz TEGV potansiyel segmentinde çalışanların oranı yüzde 60'dır ve bu oran son bir yıl içerisinde gönüllülük faaliyetinde bulunan gönüllülere çok yakındır. TEGV gönüllüleriyle potansiyel gönüllüler arasındaki en önemli fark, TEGV gönüllüleri arasında öğrencilerin oranının çok fazla olmasıdır. Üretilen segmentin dışsal geçerliliğini gösterecek önemli bir olgu, genel kitlede yüzde 4 olan gönüllülük oranının, TEGV potansiyel segmentinde yüzde 10'a yükselmesidir.

Çalışmanın bundan sonraki kısımlarında, başlıca boyutlarda genel kitle, gönüllüler, potansiyel gönüllüler ve TEGV gönüllüleri arasında anlamlı farklar olup olmadığı sorgulanmaktadır.

Gönüllülük Davranışındaki Farklar

Şekil 12. Gönüllülük Faaliyetlerine Ayrılan Zaman (Yüzde)

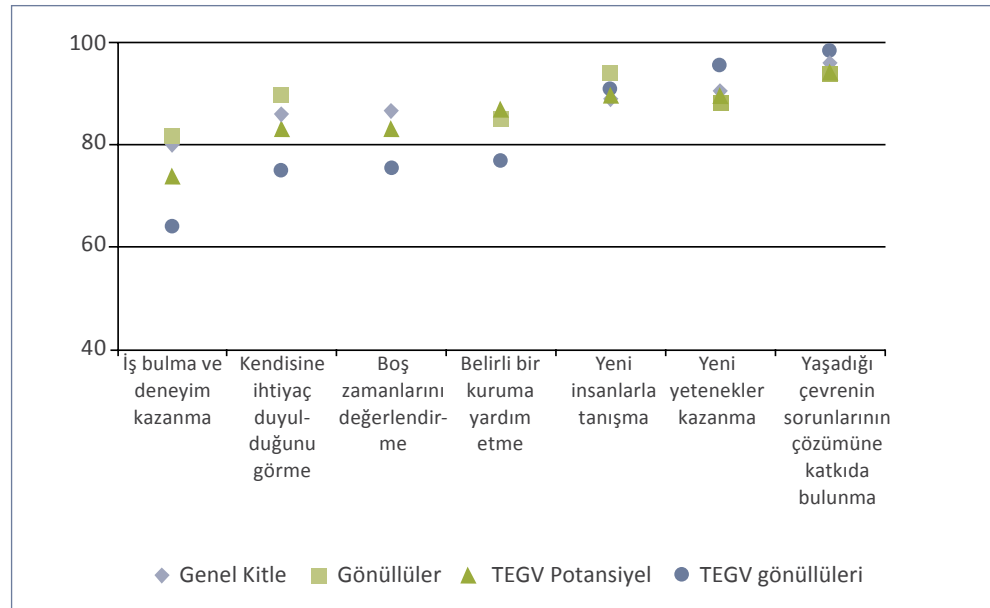
Öncelikle TEGV gönüllüleri diğer gönüllülere kıyasla gönüllülük faaliyetlerine daha az vakit ayırmaktadır. Haftada 3-4 saat ve daha az vakit ayıranların oranı TEGV gönüllüleri arasında yüzde 62, diğer gönüllülerde yüzde 53 civarındadır. Düzenli olarak gönüllülük yapanların bile üçte ikisinin gönüllülük faaliyetlerinin çok da fazla zaman gerektirmediğini göstermektedir.

Bu iki veri bir arada okunduğunda bir sivil toplum kuruluşunda düzenli olarak gönüllülük yapmanın aynı alanda faaliyet gösteren başka bir kurumda da gönüllülüğü tetiklediğini göstermektedir.

Başka bir konu da, TEGV gönüllülerinin yüzde 24'ünün TEGV haricinde de gönüllü olarak çalışıyor olmalarıdır. TEGV gönüllüsü, TEGV haricinde ortalama 1,3 kurumda gönüllülük yapmaktadır. Oysa Türkiye kentselinden gelen veriler gençler arasında birden fazla gönüllü faaliyette bulunan hemen hemen kimse olmadığını göstermektedir.

TEGV gönüllülerinin TEGV haricindeki gönüllü faaliyetleri daha fazla eğitim, çocuklar, gençler, kültür ve sanat konularında yoğunlaşmaktadır. Bu iki veri bir arada okunduğunda bir sivil toplum kuruluşunda düzenli olarak gönüllülük yapmanın aynı alanda faaliyet gösteren başka bir kurumda da gönüllülüğü tetiklediğini göstermektedir.

Şekil 13. Gönüllülük Faaliyetlerinin Getirisi (“Önemli Bir Kazanımdır” Yanıtlarının Yüzdesi)

Gönüllü faaliyetlerin insana kazandırdıkları konusunda TEGV gönüllüleri ve diğer segmentler arasında üzerinde durulması gereken farklar bulunmaktadır. Yaşadığı çevreye katkıda bulunma gibi diğerkam bir kazanım hemen herkesin ortak görüşü olarak belirtilmektedir. Buna yukarıda gösterilmemiş olan “dünyayı gelecek nesiller için daha iyi bir yer haline getirmeyi” de ekleyebiliriz. Bu iki konuda görüş farklılıkları yoktur.

TEGV gönüllüleri bireysel kazanımları “daha geniş bir çevre” ve “yeni bireysel özellikler” olarak tanımlarken, diğerleri gönüllülük faaliyetlerine daha yararlı yaklaşmaktadır.

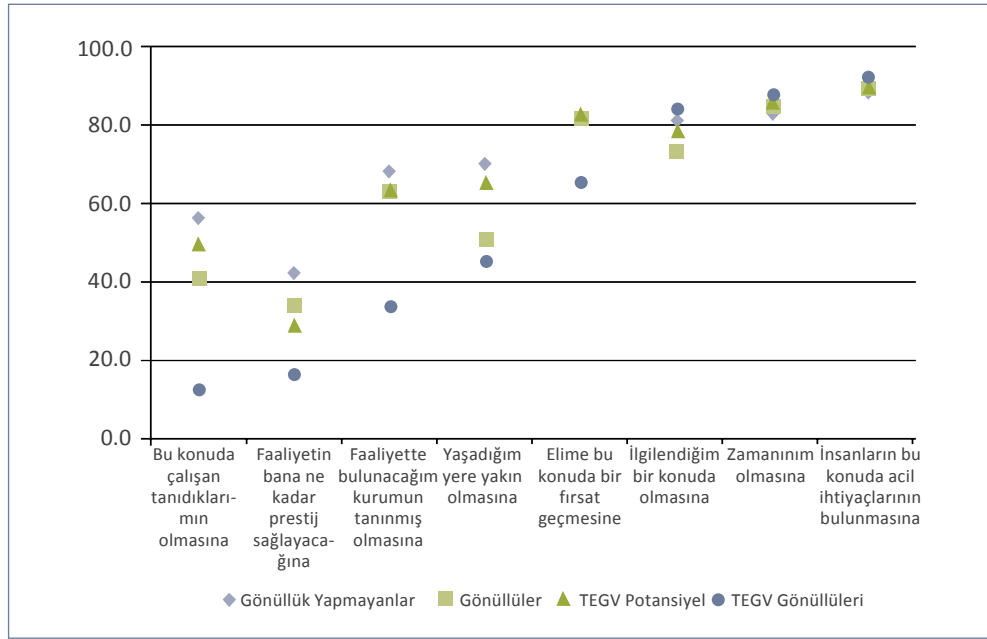
Gönüllülüğün önemli getirileri arasında yeni insanlarla tanışma ve yeni yetenekler kazanmak gibi bireysel kazanımların olduğu konusunda da segmentler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Öte yandan, Türkiye kentsel genç nüfus arasında gönüllülük faaliyetinde bulunanlar; iş bulma ve deneyim kazanma, kendisine ihtiyaç duyulduğunu görme ve boş zamanlarını değerlendirme gibi konuların önemini TEGV gönüllülerine kıyasla daha fazla görmektedirler ve bu konuda da gönüllülük davranışında bulunmayanlarla benzer konuma sahiptirler.

Başka bir deyişle TEGV gönüllüleri bireysel kazanımları “daha geniş bir çevre” ve “yeni bireysel özellikler” olarak tanımlarken, diğerleri gönüllülük faaliyetlerine daha yararlı yaklaşmaktadır. TEGV açısından gönüllü potansiyeli oluşturan kitlenin de bu konuları daha önemli bulması, aradaki farkların sosyoekonomik farklılıklardan değil, TEGV’deki gönüllülük sürecinden kaynaklandığı sonucunun çıkarılmasını sağlamaktadır.

TEGV’de gönüllülük yapma süreci TEGV gönüllüleri için fırsat bulmayı, prestij getirmesini ya da tanıdıkların olmasını önemsiz kriterler haline getirmiştir. Gönüllülük deneyimi gönüllülük faaliyetlerini değerlendirme kriterlerini de değiştirmiş gözükmemektedir.

Şekil 14. Gönüllülük Faaliyetine Karar Verirken Önem Verilen Konular (“Önemli Bir Faktördür” Yanıtlarının Yüzdesi)

TEGV gönüllüleri gönüllülük yapacağı faaliyeti seçerken diğer kişilerden daha farklı faktörleri göz önünde tutmaktadır. Eğer ortak noktalardan başlayacak olursak, gönüllülük faaliyetinin odağının acil ihtiyacı olan bireyler olması ve gönüllülük yapacak zamana sahip olunması konusunda herkes hemfikir. Keza, konunun gönüllülük yapacak genç açısından ilgi çekici olması da herkesin önem verdiği bir kriter olarak gözükmemektedir.

Öte yandan TEGV gönüllüleri lojistik konulara biraz daha az önem vermektedir. Gönüllülük yapmak için yaşadığı yere yakın olmasının önemli olduğunu düşünen TEGV gönüllülerinin oranı yüzde 45 iken; gönüllülük yapmayanlar için bu konu yüzde 60’ın üzerinde bir değere sahiptir.

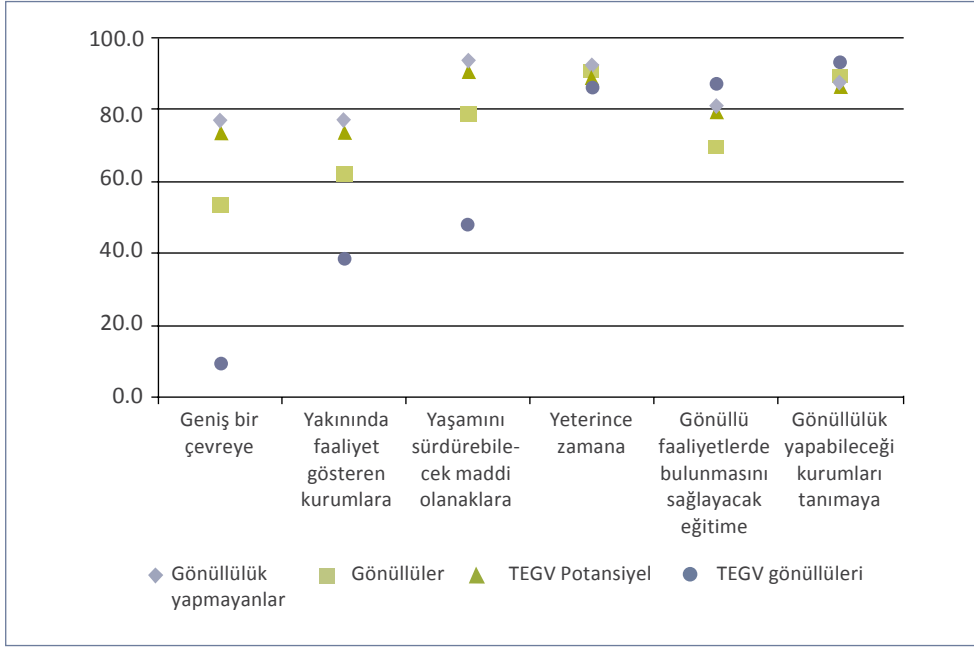
Faaliyette bulunulan kurumun tanınmış olması ya da faaliyetin ne kadar prestij getireceği TEGV Gönüllüleri açısından önemli bir konu değilken; diğer gönüllüler bu konuyu önemsemektedirler.

Gönüllülük yapmayanlar açısından faaliyeti seçerken göz önünde bulundurulacak önemli faktörlerden biri “tanıdıklar” iken; bu konu TEGV gönüllüleri tarafından son derece az önemsenmektedir.

Bu açıdan bakıldığında TEGV’de gönüllülük yapma süreci TEGV gönüllüleri için fırsat bulmayı, prestij getirmesini ya da tanıdıkların olmasını önemsiz kriterler haline getirmiştir. Gönüllülük deneyimi gönüllülük faaliyetlerini değerlendirme kriterlerini de değiştirmiş gözükmemektedir.

Gönüllü faaliyetlerde bulunmasını sağlayacak eğitime sahip olması konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. TEGV gönüllüleri eğitimin önemine inanırken; diğer gönüllülerde bu oran yaklaşık 20 puan daha azdır.

Şekil 15. Gönüllülük Faaliyeti İçin Gerekenler (“Gereklidir” Yanıtlarının Yüzdesi)

Bir insanın gönüllü faaliyetlerde bulunması için ihtiyaç duyduğu kaynaklar konusunda hem TEGV gönüllülerinin hem de görüşülen kişilerin ortak görüşe sahip olduğu bazı konular bulunmaktadır. Bunların birincisi, gönüllülük yapacağı kurumları tanımasıdır; bu kaynak konusunda önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Benzer şekilde yeterince zamana sahip olmak da herkes tarafından sahip olunması gereken önemli bir kaynak olarak görülmektedir.

Gönüllü faaliyetlerde bulunmasını sağlayacak eğitime sahip olması konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. TEGV gönüllüleri eğitimin önemine inanırken; diğer gönüllülerde bu oran yaklaşık 20 puan daha azdır. Aradaki fark TEGV gönüllülerinin daha yüksek eğitimli olmalarından da kaynaklanmış olabilir. Potansiyel gönüllüler de eğitimin önemini savunmaktadır.

Gönüllülük yapmayanlar ve potansiyel gönüllüler açısından maddi olanaklar büyük önem taşırken, TEGV gönüllülerinin ve diğer gönüllülerin bu görüşe katılmamaları, gönüllülük deneyiminin maddi olanak gerektirmediğini öğrettiğini göstermektedir.

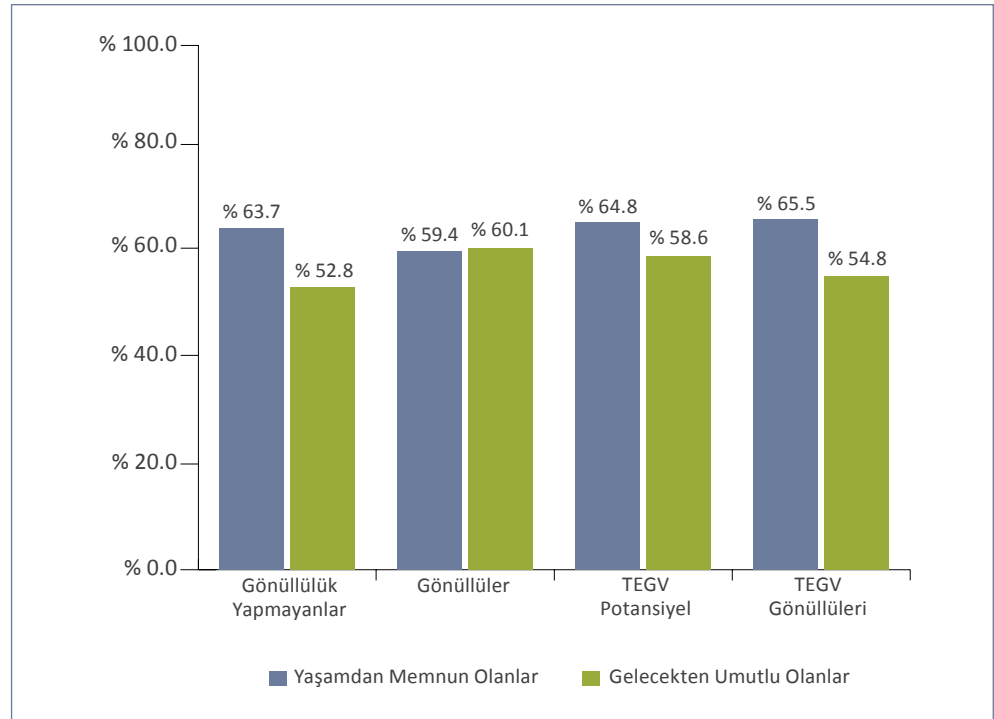
Keza, hem TEGV gönüllülerinin hem de son bir yılda gönüllü faaliyetlerde bulunanların; yakın çevredeki kurumlara ya da geniş bir çevreye sahip olmanın da gönüllü faaliyetler için gerekli olan kaynaklar arasında görmemeleri, gönüllülük deneyimi yaşamayanların bu konudaki engelleri gözlerinde büyüttüklerini düşündürmektedir.

Saha çalışmasından dönen sonuçlar, gönüllülük yapmayanların, gönüllülük yapanlara kıyasla gelecekte 8 puan daha umutsuz olduklarını göstermektedir.

Değerler, Tutumlar ve Ruh Hallerindeki Farklar

Genel Psikolojik Durum

Şekil 16. Yaşamdan Memnuniyet-Gelecekte Umut

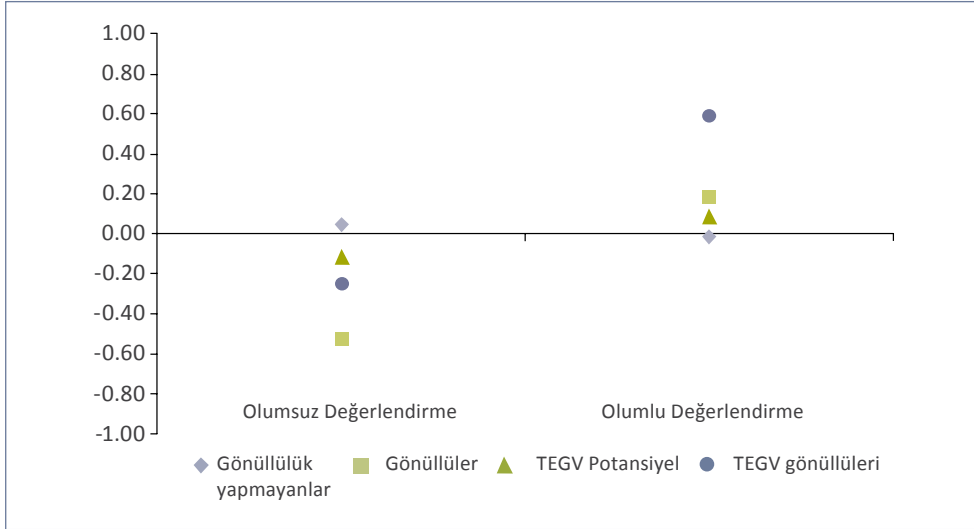

Araştırma çalışmasına katılanların hayatlarından ne kadar memnun oldukları sorulduğunda bütün kategorilerde yaklaşık yüzde 64'lük bir kesim yaşamdan memnun olduğunu belirtmiştir; aradaki farklar çok düşüktür.

Gönüllülük yapmanın anlamlı bir etkiye sahip olmadığı başka bir konu da gelecekte umutlu olmaktır. Saha çalışmasından dönen sonuçlar, gönüllülük yapmayanların, gönüllülük yapanlara kıyasla gelecekte 8 puan daha umutsuz olduklarını göstermektedir. Bununla beraber TEGV gönüllülerinin de gönüllülük yapmayanlara denk bir oranda umutsuzluk taşımaları aradaki farkın gönüllülük eyleminden kaynaklanıp kaynaklanmadığını tartışılır kılmaktadır.

Her ne kadar genel memnuniyet ya da gelecekte umutlu olma konusunda TEGV gönüllüleri ve diğerleri arasında kayda değer bir fark olmasa da; gönüllülük yapanların kendileri hakkında değerlendirmeleri diğer kişilerden daha olumludur.

Şekil 17. Genel Psikolojik Değerlendirme

Her ne kadar genel memnuniyet ya da gelecekte umutlu olma konusunda TEGV gönüllüleri ve diğerleri arasında kayda değer bir fark olmasa da; gönüllülük yapanların kendileri hakkında değerlendirmeleri diğer kişilerden daha olumludur.

Bireylerin kendilerini psikolojik açıdan değerlendirmeleri istenen bir dizi soru sonucunda elde edilen veriler ileri istatistik tekniklerinden faktör analizi kullanılarak birleştirilmiş ve iki ana boyut elde edilmiştir. Bu boyutlardan birincisi “olumsuz değerlendirme” boyutudur ve “bazen hiç iyi olmadığımı düşünüyorum”, “kendimi zaman zaman işe yaramaz buluyorum”, “hayatta başarısız olduğuma inanıyorum” gibi değerlendirmelerle pozitif ilişkiye sahiptir. Söz konusu “olumsuz değerlendirme” boyutunda herhangi bir gönüllülük faaliyetinde bulunmayanların ortalama skorları kitle ortalaması olan 0’a yakındır. Gönüllülük faaliyetinde bulunanların ortalaması -0,6; TEGV gönüllülerinin -0,3 civarındadır. Bu rakamlardan yola çıkarak gönüllülük faaliyetlerinin, bireyleri kendileri hakkında daha az olumsuz hissetmeye ittiği söylenebilir.

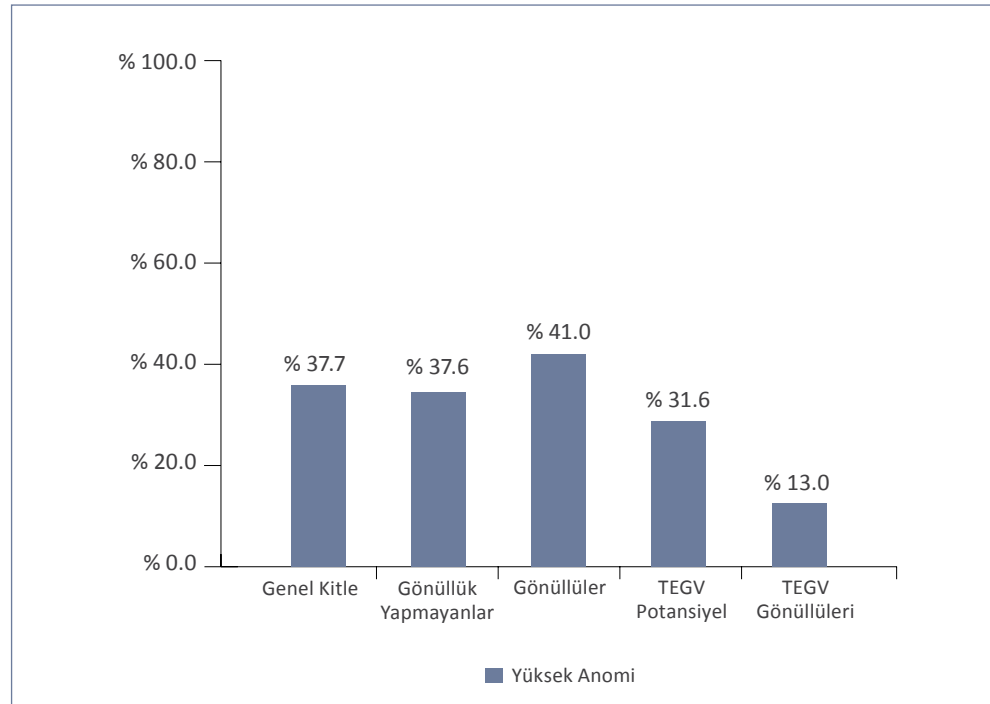
“Genel olarak düşündüğümde kendimden memnunum”, “bir çok iyi niteliğimin olduğuna inanıyorum”, “kendime olumlu bir bakışım var” ve “herhangi bir şeyi en az diğer kişiler kadar iyi yapabilirim” gibi önermelerle pozitif ilişkiye sahip olan “olumlu değerlendirme” boyutunda TEGV gönüllüleri 0,6 gibi yüksek bir skora sahipken, diğer gönüllülerin ortalama skoru 0,2’dir. Bu açıdan gönüllülük faaliyetlerinin bireyleri kendileri hakkında olumlu değerlendirmesine yol açtığı sonucunu çıkarabiliriz.

Son bir yıl içerisinde gönüllülük faaliyetlerinde bulunanların arasında yüksek anomiye sahip olanların oranı yüzde 41’ken; TEGV gönüllüleri arasında bu oran sadece yüzde 13’tür.

Anomi Duygusu

Bireylerin yaşamda norm ve değerlere sahip olmamaları durumu olarak tanımlayabileceğimiz “anomi” duygusunun yüksekliği Türkiye’nin son dönemde karşılaştığı önemli sorunlardan biridir. 2006 yılında Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Çarkoğlu tarafından yapılan araştırma, Türk toplumunda yüksek anomi duygusuna sahip olanların oranının yüzde 19 olduğunu göstermektedir. 2008 yılında ARI Hareketi için yapılan bir başka araştırma 15-27 yaş dilimindeki Türk gençlerinde yüksek anomiye sahip olanların oranının yüzde 37 olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmamızın tasarım aşamasında gönüllülük faaliyetlerinin anomi duygusunu azaltacağı düşünülmüştür.

Şekil 18. Gönüllülük ve Yüksek Anomi

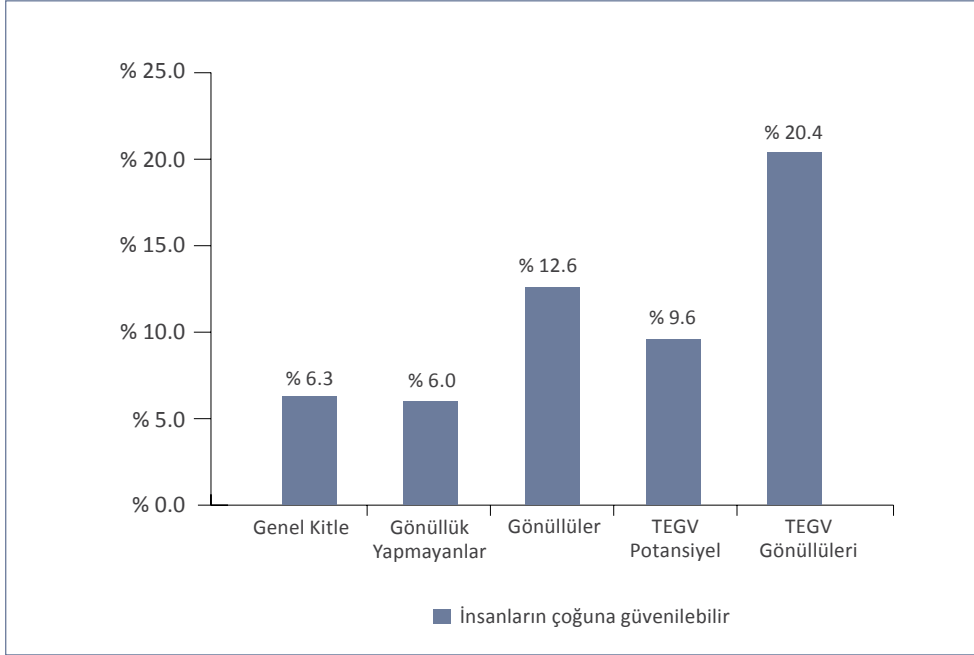
Yürütülen saha araştırması da 18-35 yaş arası genç kentlilerde yüksek anomiye sahip olanların oranının yüzde 38 olduğunu göstermektedir. Son bir yıl içerisinde gönüllülük faaliyetlerinde bulunanların arasında yüksek anomiye sahip olanların oranı yüzde 41’ken; TEGV gönüllüleri arasında bu oran sadece yüzde 13’tür. TEGV gönüllü potansiyeline sahip olanların arasında yüksek anomiye sahip olanların oranının yüzde 32 olması; aradaki farkın sadece sosyoekonomik faktörlerden kaynaklanmadığının da en önemli göstergesidir.

Son bir yıl içerisinde gönüllülük yapanlar arasında insanların çoğuna güvenilebileceğini söyleyenlerin oranı yüzde 13 ve TEGV gönüllüleri arasında yüzde 20'dir. Bu rakamlar açıkça gönüllülük faaliyetlerinin genelleştirilmiş güvene nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Güven Duygusu

1990'lerden itibaren yapılan bir dizi kamuoyu araştırması Türk toplumunun karşılaştırmalı açıdan en düşük "genelleştirilmiş" güven duygusuna sahip ülkelerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan bütün kamuoyu araştırmalarında insanların genellikle güvenilir olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 6 ile 7 arasında kalmaktadır. 2008 yılında ARI Hareketi tarafından yaptırılan "Türk Gençliğinin Siyasal Tutumları" araştırması 15-27 yaş arasındaki gençlerin sadece yüzde 10'unun insanları genel olarak güvenilir bulduğunu göstermiştir. Yapılan detaylı analizler sosyoekonomik faktörlerin söz konusu güvensizlik üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı sonucuna varmaktadır.

Şekil 19. Gönüllülük ve Genelleştirilmiş Güven

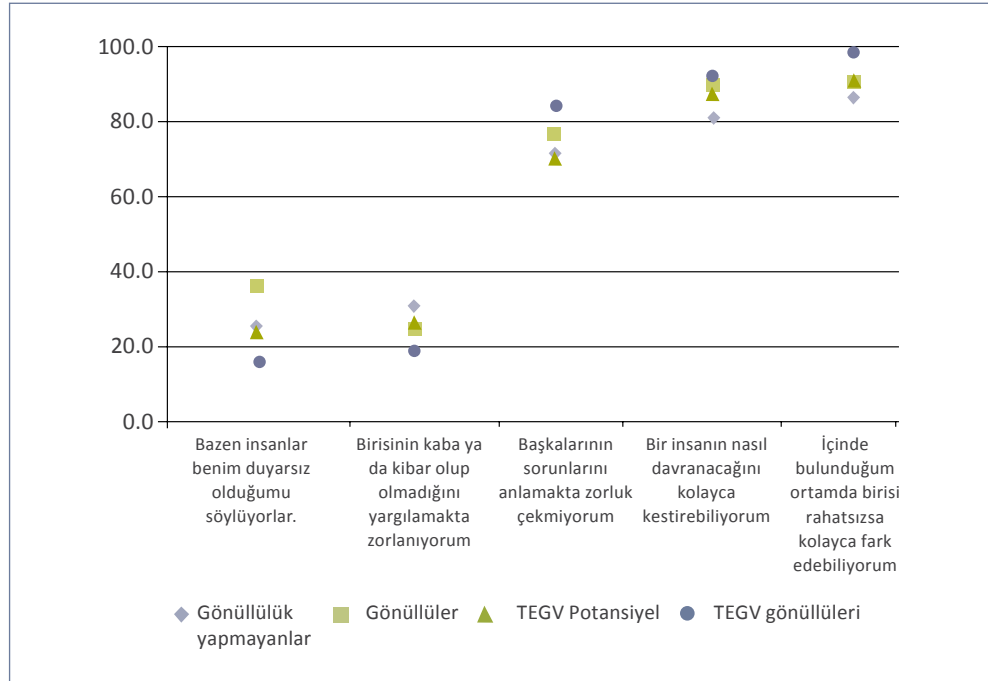
Araştırmamız gönüllülük faaliyetlerinin bireylerin genelleştirilmiş güven duygularına doğrudan katkıda bulunduğunu göstermektedir. 18-35 yaş Türkiye kentsel nüfusunda "insanların çoğuna güvenilebileceği" kanısında olanların oranı yüzde 6'dır ve gönüllülük yapmayanlarda bu rakam farklı değildir. Bununla beraber son bir yıl içerisinde gönüllülük yapanlar arasında insanların çoğuna güvenilebileceğini söyleyenlerin oranı yüzde 13 ve TEGV gönüllüleri arasında yüzde 20'dir. Bu rakamlar açıkça gönüllülük faaliyetlerinin genelleştirilmiş güvene nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir.

TEGV gönüllülerinin diğerlerinden daha farklı oldukları başlıca nokta diğer insanların davranışlarını anlama konusunda daha iddialı olmalarıdır.

Empati Duygusu

Bir insanın karşısındakilerin duygularını anlayabilme ve kendisini onların yerine koyabilme yeteneği olarak adlandırılan empatinin, toplumların daha hoşgörülü, daha demokratik ve daha fazla dayanışma içerisinde olmasını sağladığı öne sürülmüştür. Çalışmamız çerçevesinde hem kentlerde yaşayan 18-35 yaş dilimindeki gençlere hem de TEGV gönüllülerine empati yeteneklerini ölçmeyi hedefleyen bir ölçek sorulmuştur.

Şekil 20. Gönüllülük ve Empati (Katılanların Yüzdesi)

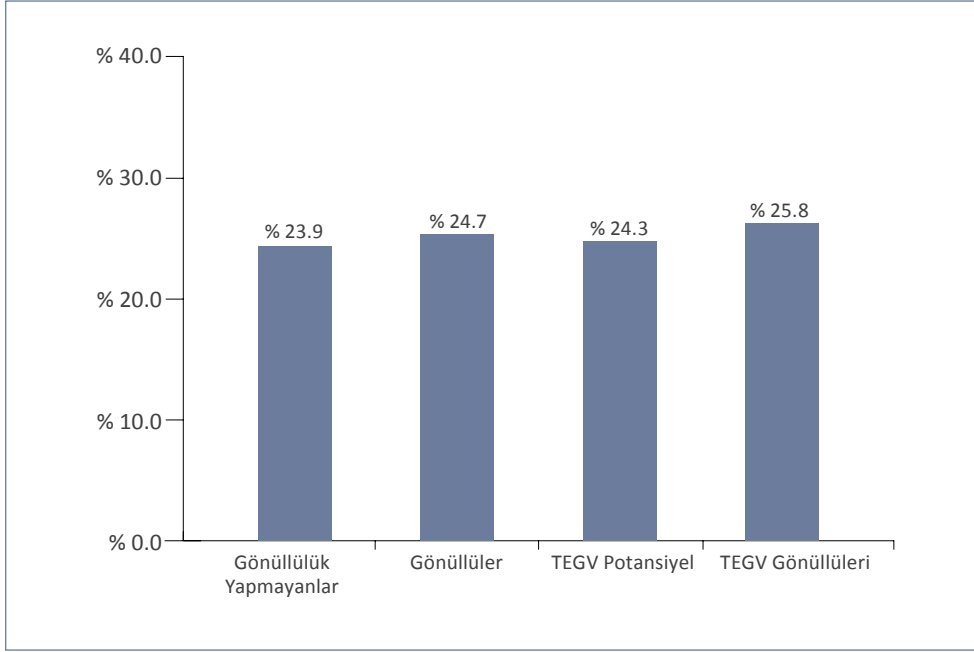

Ölçekte yer alan 8 soru arasında anlamlı fark gösteren 5 tanesi yukarıda sergilenmektedir. Bu grafiğe göre TEGV gönüllülerinin diğerlerinden daha farklı oldukları başlıca nokta diğer insanların davranışlarını anlama konusunda daha iddialı olmalarıdır. Her ne kadar bu konuda her segmentin ortalama skorları yüksek olsa da, TEGV gönüllüleri, gönüllülük yapmayanlardan yaklaşık 10 ile 20 puan arasında daha yüksek oranlara sahiptir.

Benzer bir şekilde, TEGV gönüllülerinin yüzde 18'inin "birisinin kaba ya da kibar olup olmadığını yargılamakta zorlanıyorum" görüşüne katılmalarına karşın, bu oran gönüllülük yapmayanlar arasında yüzde 25'in üzerindedir. TEGV gönüllüleri arasında "bazen insanlar benim duyarsız olduğumu söylüyorlar" görüşüne katılanlar yüzde 13'ken, gönüllülük yapmayanlar ve TEGV potansiyel gönüllülerinde bu oran yüzde 20'nin üzerine çıkmakta; şaşırtıcı bir şekilde gönüllüler arasında ise yüzde 30'a yaklaşmaktadır.

Son dönemde yapılan çalışmalar bireylerin sosyal değerlerindeki farklılıkların; siyasal tutumlardan sivil katılıma, hoşgörüden özel yaşama dair görüşlerine kadar birçok alanda etkili olduğunu göstermektedir.

Şekil 21. Empati Katsayıları ve Gönüllülük (Ortalama)

Hesaplanan Empati Katsayıları açısından gönüllülük yapmayanlar, gönüllüler ve TEGV potansiyel gönüllüleri arasında istatistiksel anlamlılık taşıyan bir fark bulunmamaktadır. Bu kişilerin ortalamaları 24 civarındadır. Öte yandan diğer istatistiksel testler, TEGV gönüllülerinin gönüllük yapmayanlardan, gönüllülerden ve TEGV potansiyel gönüllülerinden daha yüksek Empati Katsayılarına sahip olduğunu göstermektedir. Aradaki fark, incelenmeye değerdir.⁷

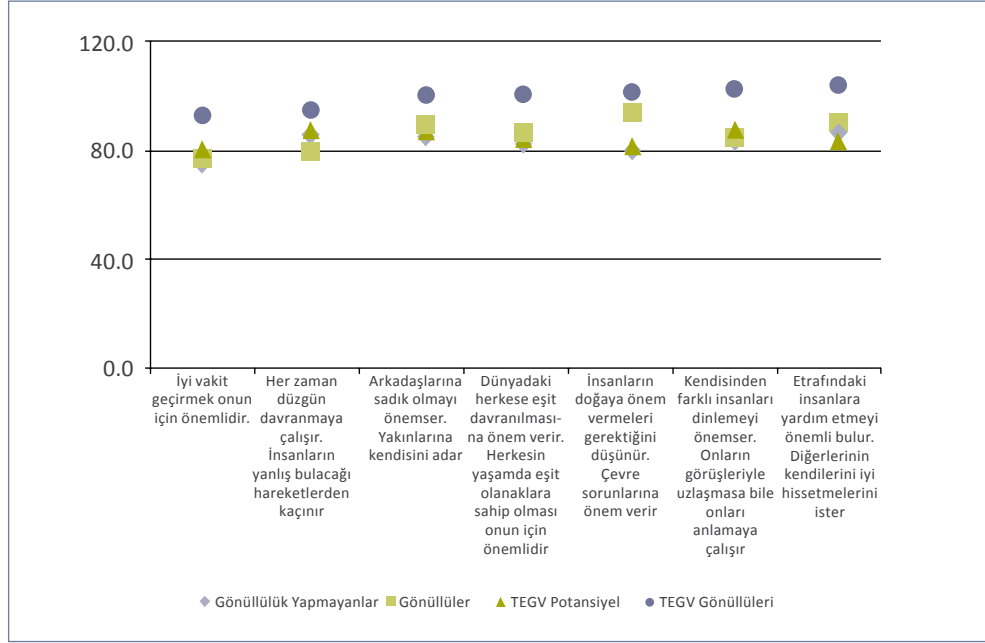
Sosyal Değerler

Son dönemde yapılan çalışmalar bireylerin sosyal değerlerindeki farklılıkların; siyasal tutumlardan sivil katılıma, hoşgörüden özel yaşama dair görüşlerine kadar birçok alanda etkili olduğunu göstermektedir. Daha dışa dönük bireylerin sivil katılım derecelerinin daha yüksek olduğu karşılaştırmalı çalışmalarda açıkça görülmektedir. Türkiye örneğinde gençler arası değer farklılıklarıyla sosyal değerler arasındaki ilişkiye dair ipuçları aşağıdaki grafikte sergilenmektedir.

⁷ TEGV Gönüllüleriyle (ort: 25,8; s:3,4), diğer kişiler arasındaki farklar: Gönüllülük Yapmayanlar (ort: 23,9; s:4; t:9,57); Gönüllülük Yapanlar (ort: 24,3; s:3,9; t:1,87); TEGV Potansiyel (ort: 24,3; s:3,9; t:5,18)

Başlıca değerlerin hepsinde TEGV Gönüllüleri ve gönüllülük faaliyetinde bulunmuş olanlar gönüllülük yapmayanlardan daha yüksek derecelere sahiptir.

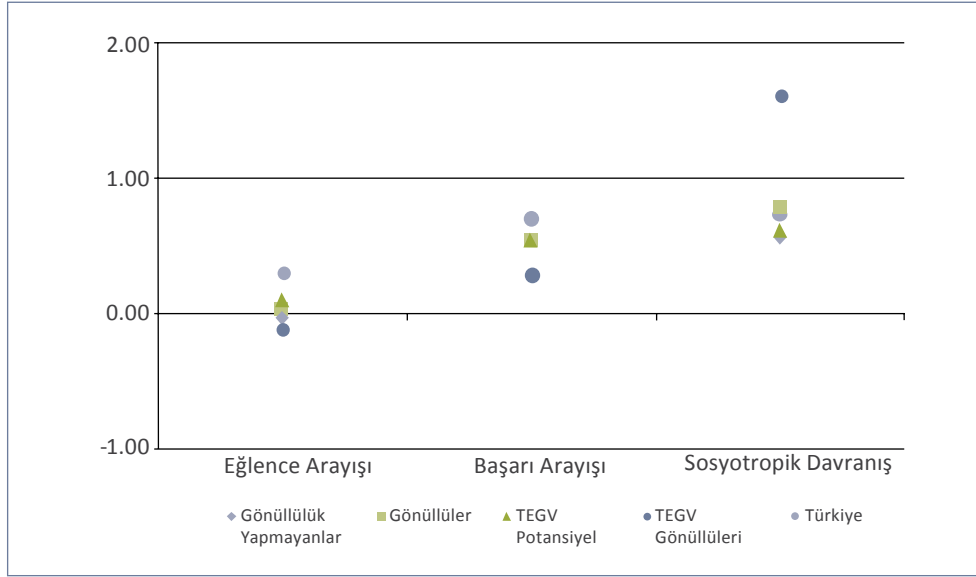
Şekil 22. Gönüllülük ve Sosyal Değerler ("Bana Benziyor" Yanıtlarının Yüzdesi)

Araştırma çalışmasında sorgulanan bir dizi değerden kayda değer farklılıklar sergileyenler yukarıdaki grafikte yer almaktadır. Öncelikle TEGV gönüllülerinin etraflarındaki insanlara yardım etme, farklı insanları dinlemeye açık olma, herkese eşit davranılması konusunda 18-35 yaş kentsel grubuna kıyasla daha yüksek yüzdelere sahip oldukları görülmektedir. Öte yandan, başlıca değerlerin hepsinde TEGV Gönüllüleri ve gönüllülük faaliyetinde bulunmuş olanlar gönüllülük yapmayanlardan daha yüksek derecelere sahiptir. Bu açıdan değerlendirildiğinde gönüllülük ile bazı değerler arasında ilişki olduğu söylenebilir. Ancak ilişkinin yönü daha detaylı tartışmalara açıktır. Başka deyişle, bazı değerlere sahip olanlar mı gönüllülük yapmayı tercih etmektedir yoksa gönüllü faaliyetler mi bireyleri bazı değerlere sahip kılmaktadır, bu konu başlı başına bir araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Başka insanlara yardım etme, başka insanları dinlemeye açık olma gibi değerlerle yüksek ilişkili olan sosyotropik -diğerkam- boyutta TEGV gönüllüleriyle gönüllülük yapmayanlar arasında kayda değer bir fark bulunmaktadır.

Şekil 23. Gönüllülük ve Sosyal Değerler (Ortalamalar)

Yukarıda yer almakta olan grafik gönüllülük davranışı ile sosyal değerlerin üç ana boyutu arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Öncelikle başka insanlara yardım etme, başka insanları dinlemeye açık olma gibi değerlerle yüksek ilişkili olan sosyotropik -diğerkam- boyutta TEGV gönüllüleriyle gönüllülük yapmayanlar arasında kayda değer bir fark bulunmaktadır. Bu boyutta gönüllülük yapmayanlar, TEGV potansiyel gönüllüleri ve Türkiye ortalaması hemen hemen aynıdır.

İkinci olarak bireylerin düzgün davranmaya önem vermeleri, başarılı olmayı önemsemeleri ve yeteneklerini göstermeyi istemeleri gibi değerlerle ilişkili olan başarı arayışı boyutunda TEGV gönüllüleriyle Türkiye ortalaması arasında kayda değer bir fark bulunmaktadır. Bu açıdan 18-35 yaş arası kentsel gençliği arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Son olarak, karşılaştırmalı açıdan Türkiye'nin görece yüksek ortalamaya sahip olduğu eğlence arayışında TEGV gönüllüleri ortalamasının gönüllülük yapmayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. TEGV potansiyel gönüllülerinin de yüksek ortalamaya sahip olması aradaki farkın sosyoekonomik farklılıklara atfedilmesine olanak vermektedir.

TEGV'in Türkiye'de Gönüllülük başlığı altında düşünülebilecek çalışmalarının ikincisi 2009 yılı sonbaharında yürütülmüştür. Amacı gönüllülüğün kazanımlarını ve genel olarak gönüllü memnuniyetini etkileyen faktörleri keşfetmek olarak tanımlanan araştırma 5 Aralık 2009 Dünya Gönüllüler Günü'nde kamuoyuna açıklanmıştır.

GÖNÜLLÜLÜK VE KAZANIMLARI

TEGV'in Türkiye'de Gönüllülük başlığı altında düşünülebilecek çalışmalarının ikincisi 2009 yılı sonbaharında yürütülmüştür. Amacı gönüllülüğün kazanımlarını ve genel olarak gönüllü memnuniyetini etkileyen faktörleri keşfetmek olarak tanımlanan araştırma, 5 Aralık 2009 Dünya Gönüllüler Günü'nde kamuoyuna açıklanmıştır.

Gönüllülerle ilişkiler, gönüllülük esasında faaliyet göstermekte olan her sivil toplum kuruluşunun yönetmesi gereken bir konu olarak gözükmektedir. Kurum çatısı altında geçirilen belli bir süre sonunda gönüllü, kuruma ve çalışmaya karşı hevesini yitirmekte ve belirli bir süre sonunda da kurumdan ayrılmaktadır. Bu sorunu detaylı olarak tartışan Clary ve Snyder, gönüllülük motivasyonları konusunda "işlevselci yaklaşım" adı verdikleri bir model geliştirmişlerdir. Yazarlar gönüllülük eyleminin hangi işlevsel özellikleri taşıdığına odaklanarak bu konudaki motivasyonun yüksek tutulabileceğini tartışmışlardır.⁸

Yazarlara göre gönüllülük eyleminin 6 ana işlevi bulunmaktadır. Birincisi, bireyin toplumdaki diğer bireylerin refahını ne kadar umursadığıyla ilgili olan "değerler" işlevidir. Bizim daha önce diğerkamlık olarak adlandırdığımız bu işlevin ülkemiz özelinde de ne kadar geçerli olduğunu Türkiye'de Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye çalışmasında görmüştük. Gençlerin gönüllülük yapmalarındaki en önemli sebep olarak "yaşadığı çevrenin sorunlarına katkıda bulunabilmelerini" belirtmelerine ek olarak, gönüllülük yapan gençlerin diğerlerine kıyasla daha fazla sosyotropik değerlere sahip olduğu da araştırmanın önemli bulguları arasındaydı.

İkinci olarak, gönüllülük eyleminin "anlama" işlevi bulunmaktadır. Bu tanımın içerisine öğrenmek, uygulamak ve yetenekler kazanmak dahil edilmektedir. Gönüllülük yapan gençlerin kendilerinin geliştiğini gözlemlemelerini beklemekteyiz. Bizim elimizdeki saha çalışması da özellikle TEGV gönüllüsü gençlerin "yeni yetenekler kazandıklarını" düşündüklerini göstermiştir.

Üçüncü işlevse, "kariyer" ile ilişkilidir. Özellikle profesyonel yaşama adım atmış kişiler için geçerli olabilecek bu işlev, gönüllülük eyleminin bireyin kariyerine ve meslek yaşamına katkıda bulunmasını gerektirmektedir.

Gönüllülüğün dördüncü işlevi "toplumsal" olarak nitelendirilmektedir. Toplumun bireyler üzerinde gönüllülük yapması yönünde bir baskısı bulunabilmektedir, bu baskı bireyleri gönüllü davranışlarda bulunmaya itebilmektedir. Bu baskının kültürler ve konjonktürler arası farklılıklar gösterebileceği açıktır.

⁸ E. Gil Clary ve Mark Snyder, (1999), The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations

***Kendi beklentileriyle örtüşen kazanımlara sahip olan
gönüllülerin genel memnuniyeti artmakta, bu da
gönüllülük faaliyetini sürdürmelerini kolaylaştırmaktadır.***

Beşinci işlev ise daha bireysel bir işlevdir. Yazarlara göre gönüllüler diğer bireylerden daha şanslı oldukları için kendilerini kötü hissedebilirler; ya da kendi sorunlarından uzaklaşmak için gönüllü faaliyetlere odaklanabilirler. “Koruyucu işlev” adı verdikleri bu işlev de bireysel özelliklerden çok fazla etkilenebilecek bir özelliktir.

Gönüllülük eyleminin son işleviyse bireyin kendisi hakkındaki değerlendirmeleri konusundadır. Bireyler gönüllülük yaptıkça kendilerine güvenleri artacak ve kendilerini geliştirmiş hissedeceklerdir. Bizim çalışmamızda TEGV gönüllülerinin ve genel olarak gönüllülerin diğer bireylere göre kendileri hakkında daha olumlu görüşlere sahip olmalarını bu işlevin bir göstergesi olarak yorumlayabiliriz.

Doğal olarak bir birey gönüllülük yaparken bu işlevlerden birden fazlasını taşıyabilir ve bu işlevler birbirlerinden bağımsız değildir. Daha önemlisi, aynı birey farklı gönüllülük faaliyetlerinde bulunurken, farklı işlevlerden etkilenebilir.

Bizim tartışmamız açısından, bu yaklaşım, bir bireyin bir kurum çatısı altında gönüllülük faaliyetini sürdürebilmesi için gözlemlediği kazanımlarının işlevsel beklentileriyle örtüşmesi gerektiğini söylemektedir. Kendi beklentileriyle örtüşen kazanımlara sahip olan gönüllülerin genel memnuniyeti artmakta, bu da gönüllülük faaliyetini sürdürmelerini kolaylaştırmaktadır.

Clary ve Snyder’ın işlevselci yaklaşımını temel alan ancak diğer değişkenleri de modellerine dahil eden Chacon ve Vecina⁹, bir gönüllünün kurum içinde kalma eğilimini gönüllülüğün aldığı tatminin belirlediğini söylemektedir. Tatmin, işlevselci yaklaşımda olduğu gibi, motivasyonların gerçekleştirilmesiyle ilişkilidir. Bununla beraber kurumun gönüllüyü desteklemesi, gönüllünün kuruma yaptığı yatırımın bir göstergesi olarak kurum içinde geçirdiği süre ve kurum içinde çatışma olup olmadığı da hem tatmini hem de kalma eğilimini doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla Clary ve Snyder’dan farklı olarak sadece bireylerin değer silsileleri değil, kurumun iç işleyişi de gönüllünün tatminini belirleyen bir faktördür.

Bizim TEGV gönüllülerine odaklanarak “bir bireyin gönüllülüğün elde ettiği kazanımları neler etkiler” sorusuna yanıt vermeyi amaçlayan çalışmamız hem işlevsel yaklaşımdan hem de kurum içi işleyişi göz önünde bulunduran psikososyal yaklaşımdan esinlenmiş ve her iki yaklaşımın da araçlarını bir arada kullanmıştır.

⁹ Maria Luisa Vecina Jimenez ve Fernando Chacon Fuertes, 2005, “Positive Emotions in Volunteerism”, The Spanish Journal of Psychology, Vol.8, No.1, 30-35

Soru formunun oluşturulmasından önce İstanbul, Diyarbakır, İzmir ve Sivas'ta 24 gönüllüyle derinlemesine görüşmeler yürütüldü. Derinlemesine görüşmelerin çıktılarında yola çıkarak hazırlanan soru formu, internet ortamında TEGV veri tabanı kullanılarak kişiye özel adresleme yöntemiyle TEGV gönüllülerine iletilmiştir.

Yöntem

Gönüllülük ve Kazanımları Araştırması adıyla 2009 yılında yürütülen araştırma çalışmasının hedef kitlesi olarak TEGV gönüllüleri belirlenmiştir. Soru formunun oluşturulmasından önce İstanbul, Diyarbakır, İzmir ve Sivas'ta 24 gönüllüyle derinlemesine görüşmeler yürütüldü. Derinlemesine görüşmelerin çıktılarında yola çıkarak hazırlanan soru formu, internet ortamında TEGV veri tabanı kullanılarak kişiye özel adresleme yöntemiyle TEGV gönüllülerine iletilmiştir. 17 Kasım-1 Aralık 2009 tarihleri boyunca açık olan araştırmaya 1209 TEGV gönüllüsü katılmıştır.

Araştırmanın detaylı sonuçlarına geçmeden önce TEGV gönüllü profili hakkında daha iyi bir izlenim oluşturabilmek amacıyla bazı demografik ve sosyoekonomik özelliklerden bahsetmekte yarar bulunmaktadır. Araştırma çalışmasına katılan 1209 TEGV gönüllüsünün yüzde 90'ı 40 yaş altı, yüzde 80'i 30 yaş altı ve yüze 50'si 24 yaş altındadır. Kadınlar TEGV gönüllülerinin üçte ikisini oluşturmaktayken, yüzde 62'si lise ve üstü, yüzde 52'si de üniversite ve üstü eğitim almışlardır. Çalışanların ve öğrencilerin oranı yüzde 40'ar olarak gözlenmiştir. Yüzde 83'ünün aylık hane geliri 1000 TL'nin, yüzde 31'inin de 3000 TL'nin üstündedir.

Dolayısıyla TEGV gönüllülerinin yaşlıtlarına kıyasla daha eğitilmiş olduğunu, daha müreffeh yaşam koşullarına sahip olduğunu ve kadınların oranının daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bu rakamlar 2008 yılında yürütülen çalışmada da benzer oranlardadır.

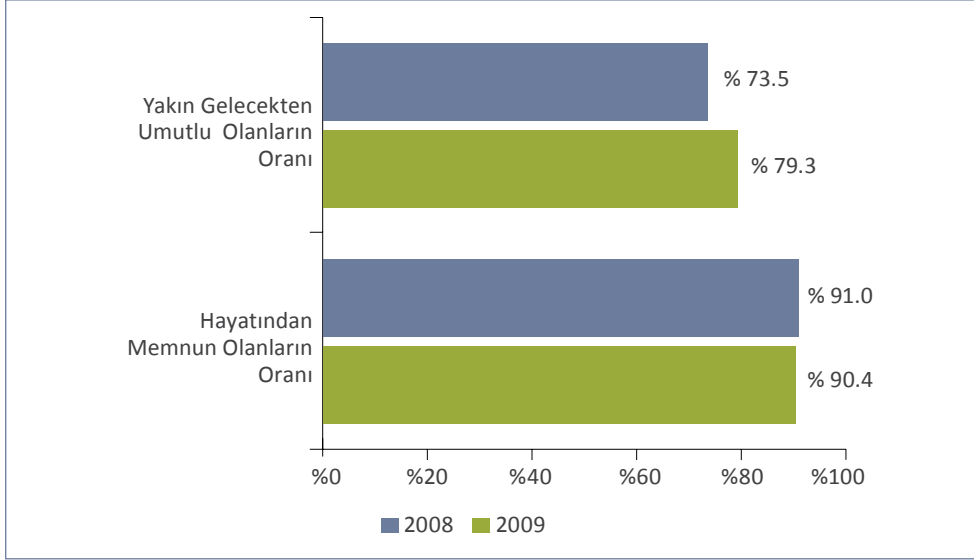
Haller ve Değerler

2008 çalışması TEGV gönüllülerinin yaşlıtları gençlere kıyasla kendilerinden daha memnun olduklarını, daha düşük anomi ve daha yüksek genelleştirilmiş güven derecelerine sahip olduklarını göstermiştir. Keza TEGV gönüllülerinin empati duyguları da diğer gençlere göre daha yüksektir. Bu farkların 2009 veri tabanında da sorgulanması için bu soru setleri tekrar sorulmuştur.

Ayrıca görüşülenlerin geneli, gönüllülük yapanlar ve gönüllülük yapma potansiyeli taşıyanlarla anlamlı farklar taşıyan bu kriterlerin gönüllülük eyleminin başlıca kazanımları arasında olduğu da düşünülmektedir. Dolayısıyla yukarıda tartışılan etkenlerin gönüllülük eyleminden genel tatminin yanı sıra bu kazanımları da etkilemesi beklenmektedir.

Araştırma çalışmasına katılan TEGV gönüllülerinin yüzde 90'ından fazlası hayatlarından memnun olduklarını söylemişlerdir. Yüzde 80'e yakın bir kesimse yakın gelecekte umutludur.

Şekil 24. Genel Psikolojik Durum

Araştırma çalışmasına katılan TEGV gönüllülerinin yüzde 90'ından fazlası hayatlarından memnun olduklarını söylemişlerdir. Yüzde 80'e yakın bir kesimse yakın gelecekte umutludur. Bir yıl önce yine internet üzerinden yürütülen araştırmayla karşılaştırıldığında umutlu olanların oranında 6 puanlık bir artış görülmektedir. Bu fark örneklem farkından kaynaklanabileceği gibi, zamansal dalgalanmalardan da etkilenmiş olabilir.

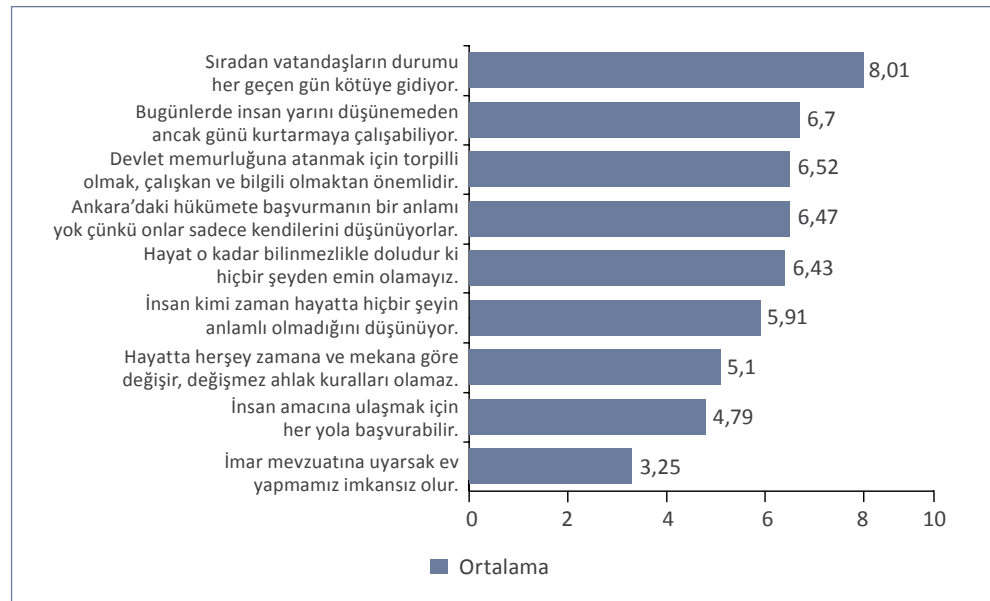
Şekil 25. Kişisel Psikolojik Algılar

Gönüllülerin genel olarak kendileri hakkında olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir.

Gönüllülerin genel olarak kendileri hakkında olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir. Tamamına yakını olumlu görüşlere sahip olduğunu söylerken, üçte ikilik bir kesim “bazı zamanlar hiç iyi olmadığını” düşünmektedir. Üçte birlik oranda da “kendine biraz daha saygı duymayı isteyen”, kendisini “zaman zaman işe yaramaz” bulan gönüllüler de bulunmaktadır.

Şekil 26. Anomi

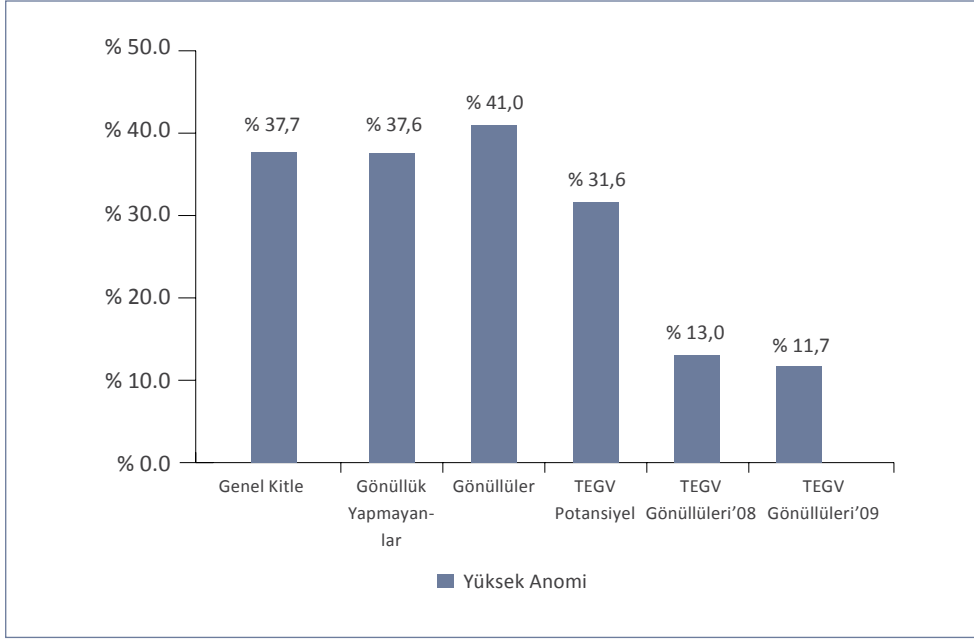

Daha önceki çalışmalarımızda kullandığımız ve detayları ekler bölümünde bulunan anomi, sosyal bilimcilerin özellikle incelemeye vakit ayırdıkları bir konudur. Özellikle geçiş dönemlerinde bireylerin muzdarip oldukları anomi duygusu, yaşamda mutlu ve başarılı olmak konusunda hissedilen genel bir kuralsızlık halidir. 2008 çalışmamız TEGV gönüllülerinin diğer gençlere kıyasla daha az anomi duygusuna sahip olduklarını göstermiştir.

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere TEGV gönüllülerinin anomi derecelerine bakıldığında zaman zaman bazı konularda görece olarak yüksek, bazı konularda ise görece olarak düşük anomi skorlarına sahip olduğunu görmekteyiz. Yine de ahlak kuralları, imar mevzuatı ya da “amaca ulaşmak için her yola başvurma” konusunda düşük ortalamalara sahiptirler.

Yüksek anomi duygusu söz konusu olduğunda (toplamın 80 ve üzerinde olması) TEGV gönüllülerinin sadece yüzde 12'sinin bu duyguyu taşıdıkları görülmektedir. 2008'de yürütülen çalışmada da benzer oranlara rastlanmıştır.

Şekil 27. Yüksek Anomi Duygusu

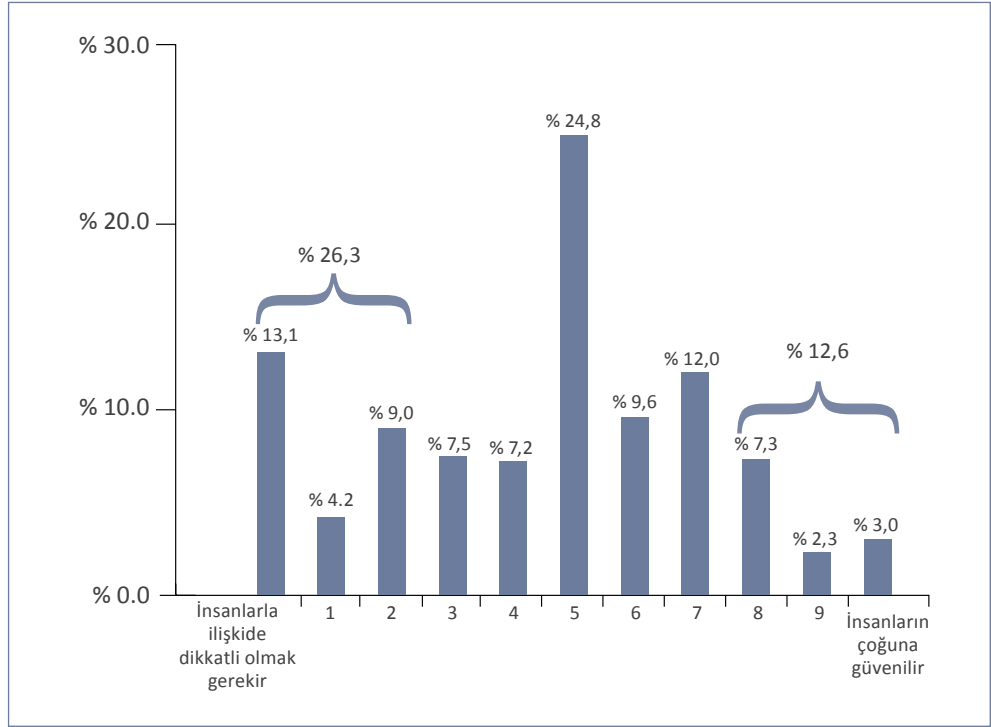

Yukarıda sayılan görüşlere katılma derecelerinden yola çıkarak hesaplanan yüksek anomi duygusu söz konusu olduğunda (toplamın 80 ve üzerinde olması) TEGV gönüllülerinin sadece yüzde 12'sinin bu duyguyu taşıdıkları görülmektedir. 2008'de yürütülen çalışmada da benzer oranlara rastlanmıştır. 18-35 yaş arası kentsel bölgelerde yaşayan gençlerde yüksek anomi duygusuna sahip olanların oranının yüzde 40'a yakın olduğunu hatırlamak karşılaştırma açısından yararlı olabilir.

Anomi duygusundaki bu farklılıkların sadece sosyoekonomik farklardan kaynaklanmadığı açıktır. TEGV gönüllüleriyle benzer sosyoekonomik ve demografik özelliklere sahip TEGV potansiyel gönüllülerinin arasında yüksek anomi duygusuna sahip olanların oranının yüzde 32 olması, aradaki farkın gönüllülükten ya da gönüllülüğün belli bir türünden kaynaklandığının bir göstergesi olarak algılanmalıdır.

2008 araştırmasına göre kentlerde yaşayan 18-35 yaş arasındaki gençlerin sadece yüzde 6'sı insanlara güvendiğini söylemektedir. 2008 araştırması TEGV gönüllülerinin yüzde 20'sinin insanları genel olarak güvenilir bulduğunu göstermişti.

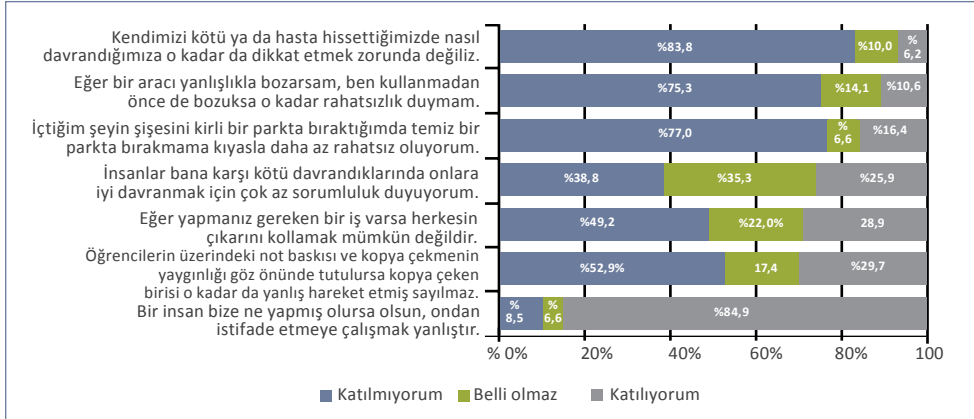
Şekil 28. Genelleştirilmiş Güven

Türk gençlerinin önemli sorunlarından birinin genelleştirilmiş güven derecelerinin düşüklüğü olduğu geçen yıl yapılan araştırmada ortaya konulmuştu. 2008 araştırmasına göre kentlerde yaşayan 18-35 yaş arasındaki gençlerin sadece yüzde 6'sı insanlara güvendiğini söylemektedir. 2008 araştırması TEGV gönüllülerinin yüzde 20'sinin insanları genel olarak güvenilir bulduğunu göstermişti. 2009 araştırmasında farklı bir biçimde sorulan soruya gelen yanıtlarda ise TEGV gönüllülerinin dörtte biri insanları genel olarak güvenilmez bulduğunu söylemiştir.

TEGV gönüllülerinin sahip oldukları sosyal sorumluluk duygusunu ölçmek amacıyla Sosyal Sorumluluk Ölçeği kullanılmıştır.

Şekil 29. Sosyal Sorumluluk Duygusu

TEGV gönüllülerinin sahip oldukları sosyal sorumluluk duygusunu ölçmek amacıyla Sosyal Sorumluluk Ölçeği kullanılmıştır. TEGV gönüllülerinin bu ölçekteki dağılımları yukarıda sergilenmiştir. Ölçeğin uygulandığı kamu bilgisine açık herhangi bir araştırma bulunmadığından, gönüllülerin karşılaştırmalı durumları hakkında görüş sahibi olmak kolay değildir.

Şekil 30. Empati Duygusu

Araştırma çalışmasına katılanların yüzde 40'ı TEGV haricinde de bir sivil toplum kuruluşunda gönüllülük faaliyetlerinde bulunduklarını belirtmişlerdir.

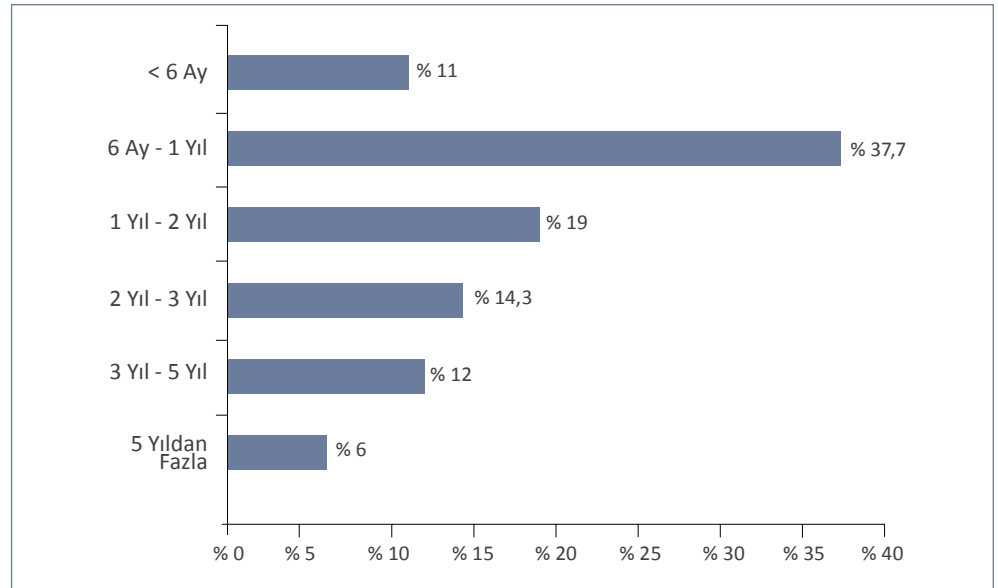
TEGV gönüllülerinin sahip oldukları empati skorlarını ölçebilmek amacıyla uluslararası geçerliliği olan Empati Ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Yukarıda görüldüğü üzere TEGV gönüllüleri büyük ölçüde yüksek empati skorlarına sahiplerdir. Ortalama empati skoru 25,8 olarak hesaplanmıştır. 2008 yılında da bu skorun 25,8 olması çalışmanın dış geçerliliği konusunda önemli bir gösterge olarak algılanmalıdır.

Gönüllülük Faaliyetleri

Araştırma çalışmasına katılanların yüzde 40'ı TEGV haricinde de bir sivil toplum kuruluşunda gönüllülük faaliyetlerinde bulunduklarını belirtmişlerdir. Bu kişilerin faaliyet gösterdikleri sivil toplum kuruluşları daha çok eğitim (yüzde 59), çocuklar (yüzde 45), gençler (yüzde 29) ve çevre (yüzde 26) konularında yoğunlaşmaktadır.

TEGV Gönüllülük Öyküleri

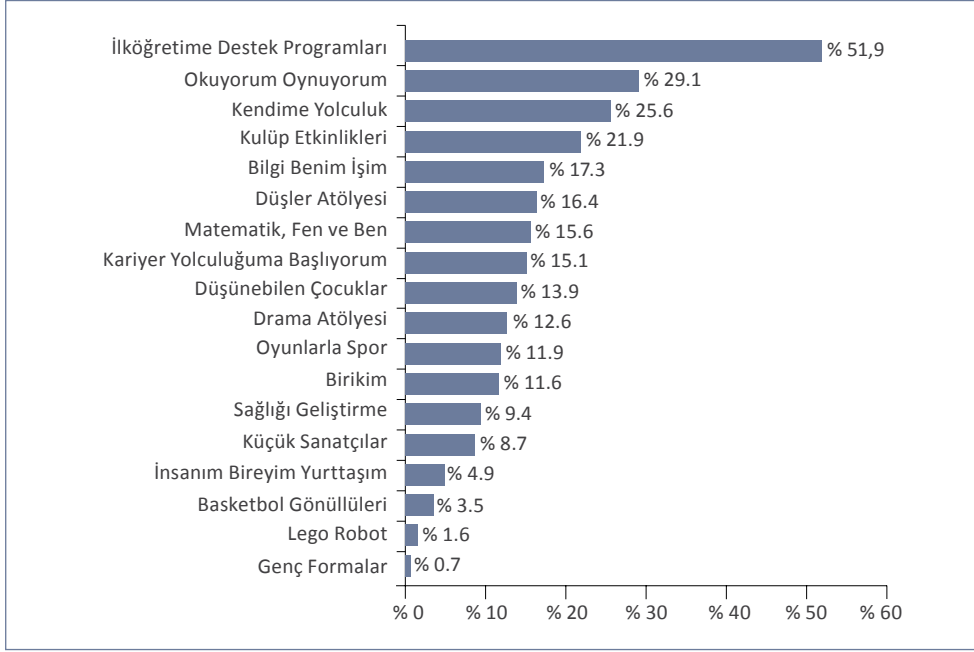
Şekil 31. TEGV Gönüllülük Süresi

Araştırma çalışmasına katılan gönüllülerin yüzde 50'ye yakınının 1 yıl ve daha az süredir TEGV bünyesinde gönüllülük yaptıkları görülmektedir. Ortalama gönüllülük süresi 2 yıldan biraz fazla (2,1 yıl) olarak belirtilmiştir.

TEGV’de gönüllülük yapma süresiyle TEGV programı sayısı arasında doğrusal bir ilişki vardır.

Şekil 32. Gönüllülük Yapılan TEGV Programları

Gönüllüler en fazla ilköğretime Destek Programında gönüllülük yapmaktadır. Araştırma çalışmasına katılan her iki gönüllüden biri bu program kapsamında faaliyet göstermiştir. İkinci sırada yüzde 29'luk bir kesimin gönüllülük yaptığı “Okuyorum Oynuyorum” ve dörtte birlik bir kesimin gönüllülük yaptığı “Kendime Yolculuk” programları bulunmaktadır. Kulüp Etkinlikleri faaliyetlerinde gönüllülük yapanların oranı yüzde 22, “Bilgi Benim İşim” ve “Düşler Atölyesi” programında görev alanların oranı ise yüzde 16’dır.

TEGV gönüllülerinin üçte biri sadece bir etkinlik vermişken, iki etkinlik verenlerin oranı yüzde 23’tür. 5 etkinlikten fazla verenlerin oranıysa yüzde 9’da kalmaktadır. TEGV’de gönüllülük yapma süresiyle TEGV programı sayısı arasında doğrusal bir ilişki vardır. 1-2 yıl arası gönüllülük süresine sahip olanlar ortalama 2,8 etkinlikte görev almışken, 3-5 yılda bu rakam 3,5’e çıkmaktadır. 5 yıldan uzun süredir gönüllülük faaliyetinde bulunanların verdikleri ortalama etkinlik sayısı 5’e yaklaşmaktadır. Dolayısıyla TEGV’de gönüllülük yapılan yaklaşık her iki yılda bir yeni bir etkinliğe dahil olunduğunu söyleyebiliriz.

Gönüllülerin büyük çoğunluğu haftada 10 saatten daha düşük bir süre gönüllülük faaliyetlerinde bulunduklarını söylemişlerdir. Haftada iki saatten az bu tür faaliyetlerde bulunanların oranı yüzde 40 olarak belirlenmiştir.

TEGV gönüllülerinin yüzde 41'inin dahil olduğu 1. etkinlik kümesinde daha çok "İlköğretime Destek Programları" çerçevesinde faaliyet gösteren gönüllüler bulunmaktadır. Bu gönüllülerin ortak özelliği de şu ana kadar ortalama iki etkinlik vermiş olmalarıdır.

Tablo 3. Etkinlik Kümeleri

	1	2	3
İlköğretime Destek Programları	%72,1	%14,3	%57,0
Okuyorum Oynuyorum	%12,5	%27,9	%50,5
Kendime Yolculuk	%1,7	%45,2	%39,7
Kulüp Etkinlikleri	%19,2	%4,0	%39,2
Kariyer Yolculuğuma Başlıyorum	%2,8	%9,0	%35,9
Düşünebilen Çocuklar	%6,3	%1,3	%33,8
Drama Atölyesi	%0,6	%4,7	%33,2
Birikim	%1,9	%4,3	%29,7
Oyunlarla Spor	%2,6	%6,3	%27,6
Düşler Atölyesi	%4,8	%27,6	%21,9
Sağlığı Geliştirme	%3,5	%3,0	%21,9
Matematik, Fen ve Ben	%21,0	%2,0	%19,2
Bilgi Benim İşim	%25,3	%3,3	%18,4
Küçük Sanatçılar	%0,4	%14,0	%14,6
İnsanım Bireyim Yurttaşım	%0,2	%1,0	%14,1
Basketbol Gönüllüleri	%1,5	%3,0	%6,8
Lego Robot	%1,1	%0,3	%3,2
Genç Formalar	%0,0	%0,7	%1,1

Gönüllülerin verdikleri etkinliklerin araştırma sorumuz olan "sürdürülebilirlik" konusunda etkisi olup olmadığını keşfetmek amacıyla hangi etkinlikleri verdiklerinden yola çıkarak bir kümeleme analizi yapılmıştır. Kümeleme analizinin amacı ortak noktalardan yola çıkarak kendi içinde homojen/benzer; diğer kümelerden ise farklılık taşıyan kümeler oluşturmaktır. Yukarıda görüldüğü gibi kümeleme çalışması sonucunda üç ayrı küme oluşmuştur.

TEGV gönüllülerinin yüzde 41'inin dahil olduğu 1. etkinlik kümesinde daha çok "İlköğretime Destek Programları" çerçevesinde faaliyet gösteren gönüllüler bulunmaktadır. Bu gönüllülerin ortak özelliği de şu ana kadar ortalama iki etkinlik vermiş olmalarıdır.

Yüzde 27'lik 2. etkinlik kümesinde de ortalama iki etkinlik veren gönüllüler vardır, ancak bu gönüllüler daha çok "Kendime Yolculuk", "Düşler Atölyesi" ve "Okuyorum, Oynuyorum" programlarında gönüllülük yapmışlardır.

TEGV gönüllülerinin hemen hepsi TEGV’de gönüllülük yapmış olmanın kendileri için yararlı olduğu görüşündedirler.

Üçte birlik 3. etkinlik kümesinde yer alan gönüllülerin en önemli özellikleriyse ortalama olarak dörtten fazla etkinlik vermiş olmalarıdır.

Kümeler arasındaki en önemli farkların etkinliklerin içeriğinden kaynaklandığı kanısındayız. 1. etkinlik kümesinin çoğunluğunu oluşturan İlköğretime Destek Programları, içeriği tanımlanmış, neredeyse standartlaştırılmış etkinliklerdir. Bu tür etkinlikleri veren gönüllüler çocukların ilköğretim derslerine destek olmaktadır.

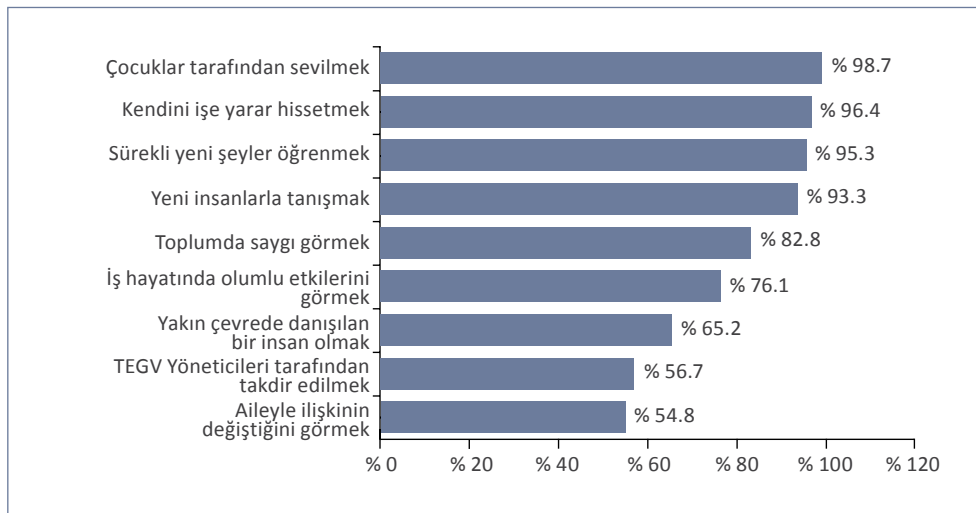
İkinci etkinlik kümesinde yer alan etkinlikler gönüllünün daha fazla yaratıcılığını kullanabileceği etkinliklerdir. Bu etkinliklerde de içerik tanımlanmış olsa da, konu gereği gönüllü daha esnek bir etkinlik yapabilmektedir.

Bu kümeleme çalışmasından elde edilen kümeler daha sonraki aşamalarda bağımsız değişken olarak kullanılacaktır.

Gönüllülüğten Beklentiler ve Kazanımlar

TEGV gönüllülerinin hemen hepsi TEGV’de gönüllülük yapmış olmanın kendileri için yararlı olduğu görüşündedirler. Yüzde 82’lik bir kesim “çok yararlı oldu” yanıtını verirken, “biraz yararlı oldu” yanıtını verenlerin oranıysa yüzde 16’dır.

Şekil 33. TEGV’de Gönüllülüğün Kazanımları

Gönüllülerin gözünde TEGV’de gönüllülük yapmanın en önemli kazanımı çocuklar tarafından sevimlidir.

Gönüllülerin gözünde TEGV’de gönüllülük yapmanın en önemli kazanımı çocuklar tarafından sevimlidir. Kendini işe yarar hissetmek (yüzde 96) yanıtı da göz önünde tutulursa daha önce tartışmış olduğumuz işlevsel açıklamanın öne sürdüğü “değerler işlevinin” bir yansıması olduğunu söyleyebiliriz. Yanıtlar arasında sürekli yeni şeyler öğrenmek (yüzde 95) ve yeni insanlarla tanışmak (yüzde 93) yanıtlarıysa yine aynı açıklamanın “anlama işlevinin” TEGV bağlamında geçerli olduğunu göstermektedir. Kariyerle ilişkili işlevin ise “iş hayatında olumlu etkilerini görmek” (yüzde 76) oranında belirtildiğini görmekteyiz. Toplumun bireyler üzerindeki baskısından yola çıkan toplumsal işleve referans veren kazanımlar ise sırasıyla “toplumda saygı görmek” (yüzde 83), “yakın çevrede danışılan bir insan olmak” (yüzde 65) ve TEGV yöneticileri tarafından takdir edilmek (yüzde 57) oranlarında belirtilmiştir.

Bu açıdan değerlendirdiğimizde TEGV gönüllülerinin “değerler” ve “anlama” işlevlerinden daha yüksek oranda etkilendiklerini söyleyebiliriz. Yine de “kariyer” ve “toplumsal” işlevlerin de azımsanmayacak etkileri bulunmaktadır.

Daha önce de bahsedildiği gibi işlevlerin birbirinden bağımsız olması gerekmemektedir, bir gönüllü aynı andan birden fazla işlevden dolayı gönüllülük motivasyonu taşıyabilir. Dolayısıyla bu ortaklıklardan yola çıkarak analizi kolaylaştırmak amacıyla bir faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, değişkenler arasındaki ortaklıklardan yola çıkarak az sayıda boyut elde etmeye yarayan bir istatistiksel yöntemdir. Aşağıdaki tablo her bir kazanımın boyutlarla arasındaki ilişkiyi göstermektedir. 1 ya da -1 mutlak olumlu ya da olumsuz ilişkiyi gösterirken, 0’a yaklaşan değerler ilişkinin güçsüz olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4. Gönüllülüğten Kazanımın Boyutları

	Çevresel Kazanım	İçsel Kazanım
Yeni insanlarla tanışmak	0,54	0,26
Kendini işe yarar hissetmek	0,27	0,63
Toplumda saygı görmek	0,66	0,42
Aileyle ilişkinin değiştiğini görmek	0,72	0,23
Yakın çevrede danışılan bir insan olmak	0,76	0,28
Sürekli yeni şeyler öğrenmek	0,27	0,64
TEGV Yöneticileri tarafından takdir edilmek	0,72	0,06
Çocuklar tarafından sevimli olmak	0,03	0,77
İş hayatında olumlu etkilerini görmek	0,67	0,77
Açıklanan Toplam Varyans (yüzde)	41,5	10,7

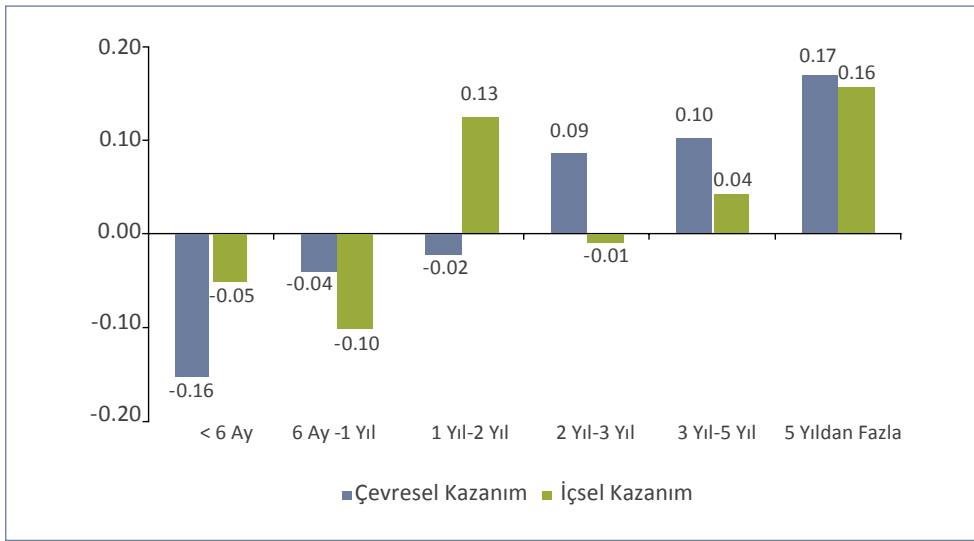
“İçsel Kazanım” boyutuysa “kendini işe yarar hissetmek”, “sürekli yeni şeyler öğrenmek” ve “çocuklar tarafından sevilme” gibi iç değerlendirmelere dayanan kazanımlarla ilişkilidir.

“Çevresel Kazanım” adını verdiğimiz birinci boyut, “yakın çevrede danışılan bir insan olmak”, “aileyle ilişkinin değiştiğini görmek”, “toplumda saygı görmek” ve “iş hayatında olumlu etkilerini görmek” gibi dışarının bakış açısını taşıyan kazanımlarla ilişkilidir. Bu boyutun “sosyal” ve “kariyer” işlevleriyle örtüştüğünü söyleyebiliriz.

“İçsel Kazanım” boyutuysa “kendini işe yarar hissetmek”, “sürekli yeni şeyler öğrenmek” ve “çocuklar tarafından sevilme” gibi iç değerlendirmelere dayanan kazanımlarla ilişkilidir. Bu boyut da “değerler” ve “anlama” işlevleriyle kesişmektedir.

Elde edilen iki faktör toplam varyansın yüzde 42’sini açıklamaktadır.

Şekil 34. Gönüllülüğün Kazanımları ve Gönüllülük Süresi

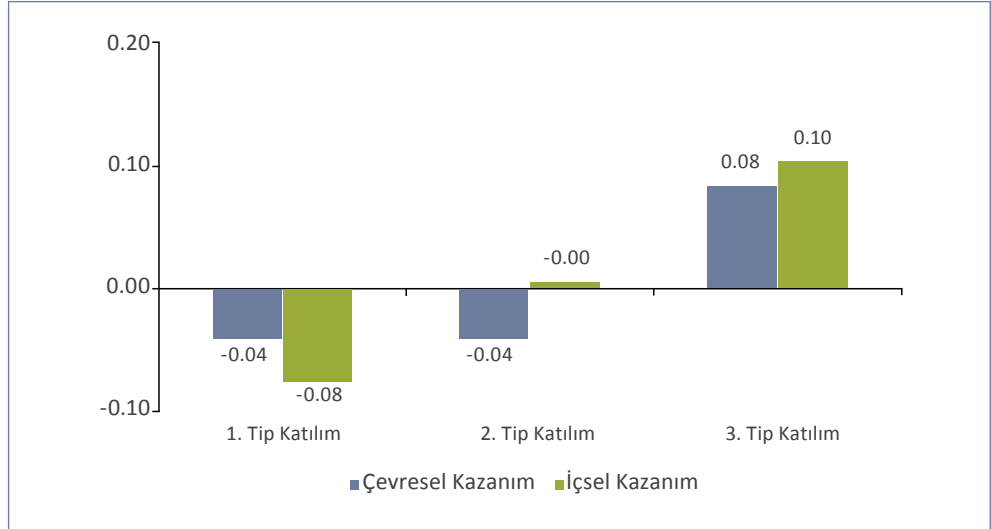

Yukarıda yer alan grafikte açıkça görüldüğü üzere TEGV bünyesinde gönüllülük yaptıkça çevresel kazanım algısı artmaktadır ve arada lineer bir ilişki bulunmaktadır. TEGV’de faaliyet gösterilen süre bir yıl arttıkça çevresel kazanım yüzde 1 oranında artmaktadır.¹⁰ Oysa içsel kazanımın zaman faktörüyle bu tür bir ilişkisi olmadığı görülmektedir. Her durumda çevresel kazanımın da etkisi sınırlıdır, başka bir deyişle gönüllülüğün kazanımları üzerinde kıdem haricindeki faktörlerin etkisi daha fazladır.

¹⁰ Çevresel kazanım bağımlı değişken, gönüllülük süresi bağımsız değişken olan iki değişkenli regresyonda b katsayısı 0,04.

TEGV gönüllülerinin yüzde 93'ü gönüllülük faaliyetinin kişiliklerinde değişime yol açtığını belirtmişlerdir.

Şekil 35. Gönüllülüğün Kazanımları ve Katılım Biçimi

Daha önce tanımladığımız katılım kümeleri arasında kazanımlar açısından farklar bulunduğu da görülmektedir. Ortalama olarak daha fazla programda gönüllülük faaliyetinde bulunan bireylerde (3. tip katılım kümesi) hem çevresel hem de içsel kazanım algısının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. İDP türü etkinlikleri veren gönüllülerde bu tür kazanımlar ortalamanın altındadır. Bu açıdan verilen etkinliklerin gönüllülüğün kazanımları üzerinde etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

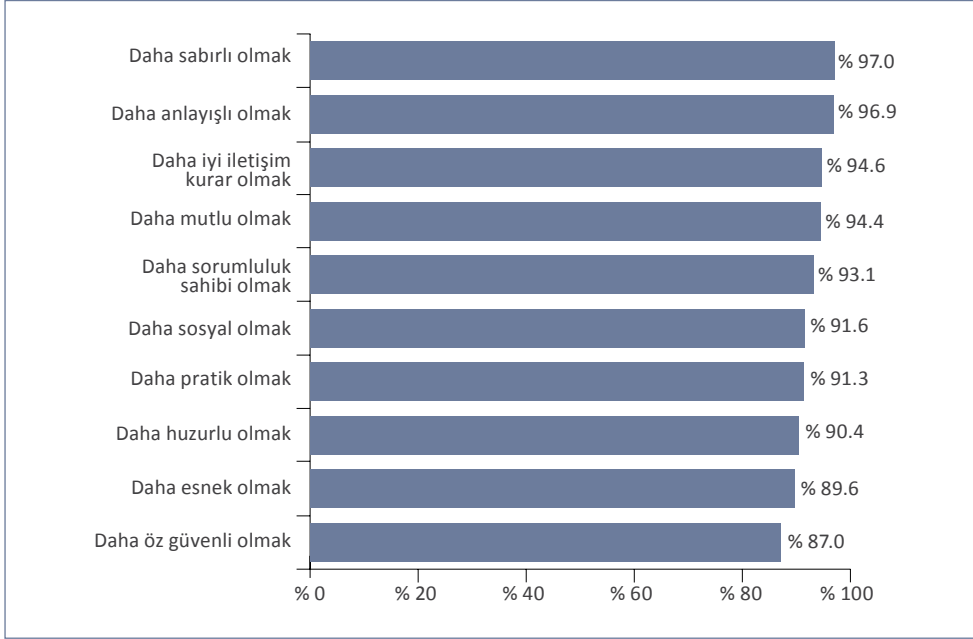
Gönüllülüğün Yol Açtığı Değişimler

TEGV gönüllülerinin yüzde 93'ü gönüllülük faaliyetinin kişiliklerinde değişime yol açtığını belirtmişlerdir. Hiçbir değişim gözlemlemediğini söyleyenlerin oranıysa sadece yüzde 1'dir. TEGV'de gönüllülük süresi arttıkça değişim algısı da yükselmektedir. 6 ay ve altın-da gönüllülük süresine sahip olanların dahi yüzde 92'lik bir değişim algısına sahip oldukları belirtilmişken; 5 yıldan fazla gönüllülük faaliyetinde bulunanlar arasında bu oran yüzde 98'dir.

Bununla birlikte gönüllülerin katıldıkları programlar ile kişilikteki değişim algısı arasında da bir ilişki vardır. Ortalama olarak daha fazla etkinliğe katılan gönüllüler arasında daha yüksek bir değişim algısı bulunmaktadır (yüzde 91'e karşı yüzde 96).

Gönüllülük deneyiminin en fazla hangi alanda değişime yol açtığı sorulduğunda hemen hemen bütün gönüllüler “daha sabırlı olmak”, “daha anlayışlı olmak”, “daha iyi iletişim kurar olmak”, “daha mutlu olmak” gibi yanıtlar vermişlerdir.

Şekil 36. Gönüllülük Faaliyetinin Yol Açtığı Değişimler

Gönüllülük deneyiminin en fazla hangi alanda değişime yol açtığı sorulduğunda hemen hemen bütün gönüllüler “daha sabırlı olmak”, “daha anlayışlı olmak”, “daha iyi iletişim kurar olmak”, “daha mutlu olmak” gibi yanıtlar vermişlerdir. En düşük oranda belirtilen “daha özgüvenli olmak” konusunda dahi gönüllülerin yüzde 90’ı gönüllülük faaliyeti sonrasında değişim yaşadıklarını söylemişlerdir

Tablo 5. Gönüllülüğün Yol Açtığı Değişimler

	Sosyal Açıdan Değişim	Pratik Açıdan Değişim	İçşel Değişim
Daha öz güvenli olmak	0,64	0,30	0,06
Daha esnek olmak	0,35	0,56	0,16
Daha pratik olmak	0,46	0,63	0,14
Daha sabırlı olmak	0,14	0,89	0,16
Daha anlayışlı olmak	0,25	0,83	0,22
Daha huzurlu olmak	0,22	0,21	0,87
Daha mutlu olmak	0,29	0,21	0,85
Daha sosyal olmak	0,74	0,16	0,35
Daha sorumluluk sahibi olmak	0,75	0,24	0,25
Daha iyi iletişim kurar olmak	0,79	0,27	0,24
Açıklanan Varyans (%)	50,1	11,0	8,6

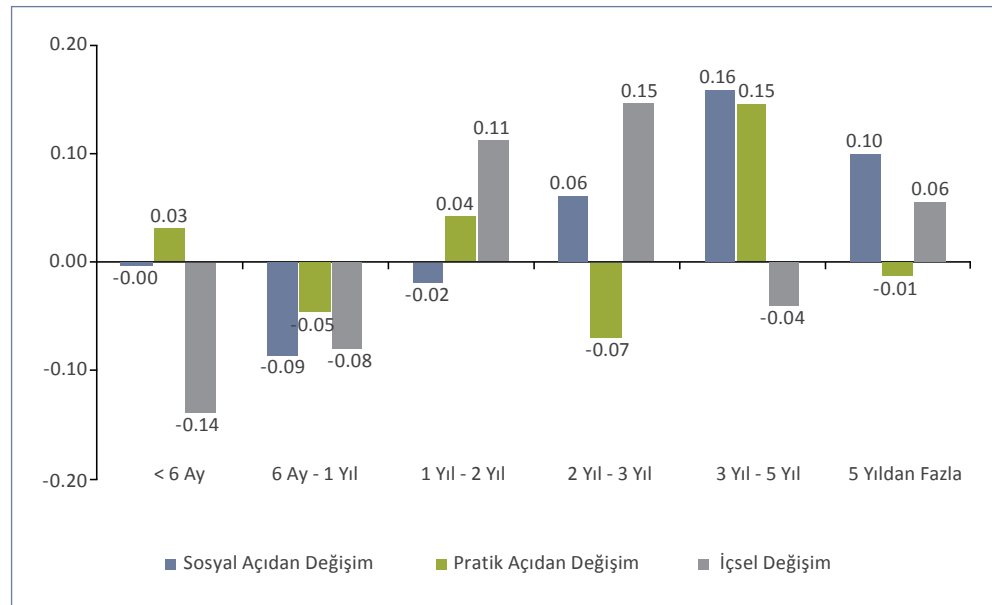
Gönüllülük süresinin uzaması sosyal ve içsel açıdan değişim algısının artmasına yol açmaktadır .

Gönüllülerin yaşadıkları değişimin ana boyutlarını belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda üç ana boyut elde edilmiştir. “Sosyal açıdan değişim” adını verdiğimiz birinci boyut daha öz güvenli olmak, daha sosyal olmak, daha sorumluluk sahibi olmak ve daha iyi iletişim kurar olmak alanlarıyla ilişkilidir. Bu boyut toplam varyansın yüzde 50’sini açıklamaktadır. İşlevsel analiz yaklaşımının bireysel işlev alanlarıyla örtüşmektedir.

“Pratik açıdan değişim” adı verilen ve toplam varyansın yüzde 11’ini açıklayan ikinci boyut “daha anlayışlı olmak” ve “daha sabırlı olmak” alanlarıyla ilişkilidir. Bu boyut ayrıca “daha esnek olmak” ve “daha pratik olmak” konularıyla da yüksek korelasyon sahibidir.

“İçsel değişim” adını taşıyan üçüncü boyut ise “daha huzurlu olmak” ve “daha mutlu olmak” alanlarını kapsamaktadır. Bu boyut toplam varyansın yüzde 9’unu açıklamaktadır ve daha önce tarif edilen “koruyucu işlev” tanımına uymaktadır.

Şekil 37. Değişimin Boyutları ve Gönüllülük Süresi

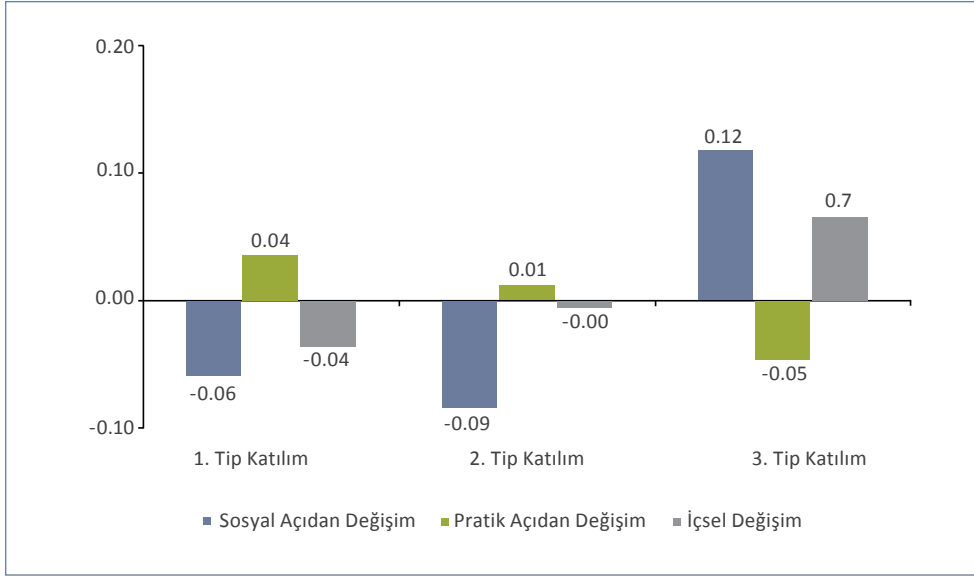

TEGV gönüllülerinin kurumdaki gönüllülük süreleri arttıkça farklı alanlardaki değişim algısının daha fazla olduğu yukarıdaki grafikte görülmektedir. Gönüllülük süresinin uzaması sosyal ve içsel açıdan değişim algısının artmasına yol açmaktadır.¹¹ Oysa pratik açıdan değişim konusunda bu tür bir doğrusal ilişkinin varlığından söz edemeyiz. Yine de her iki değişim alanında da sürenin etkisi sınırlı kalmaktadır ve değişimi açıklamak için başka değişkenlere ihtiyaç duyulmaktadır.

¹¹ Sosyal Değişim bağımlı değişken, Gönüllülük Süresi bağımsız değişken olan iki değişkenli regresyonda b katsayısı 0,04; İçsel Değişim bağımlı değişken, Gönüllülük Süresi bağımsız değişken olan iki değişkenli regresyonda b katsayısı 0,03

Kuramsal olarak bir gönüllünün “gönüllü yorgunluğuna” kapılıp kapılmadığının en önemli göstergesi kurumla ilişkisinden duyduğu tatmindir. Daha yüksek tatmin düzeyine sahip gönüllülerin daha uzun süre gönüllülük yapmaları beklenmektedir.

Şekil 38. Değişimin Boyutları ve Katılım Biçimleri

Katılım kümeleri açısından üçüncü tip katılım kümesinde yer alan gönüllülerinin sosyal ve içsel değişim konusunda daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Sosyal açıdan değişim boyutunda üçüncü tip katılım gösteren gönüllüler diğer iki kümeye kıyasla daha yüksek ortalamalara sahiptir.¹² İçsel değişim boyutunda da 3. tip katılım gösteren gönüllülerin ortalaması daha yüksektir, ancak istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

TEGV’le İlişkiler: Memnuniyet ve Elçilik

Araştırma çalışması çerçevesinde gönüllülerin TEGV’le ilişkilerinden ne kadar memnun oldukları (tatmin) ve TEGV’i çevrelerindeki insanlara ne ölçüde tavsiye ettikleri (elçilik) de sorgulanmıştır. Daha önce bahsedildiği üzere, kuramsal olarak bir gönüllünün “gönüllü yorgunluğuna” kapılıp kapılmadığının en önemli göstergesi kurumla ilişkisinden duyduğu tatmindir. Daha yüksek tatmin düzeyine sahip gönüllülerin daha uzun süre gönüllülük yapmaları beklenmektedir.

¹² İstatistiksel anlamlılık: Sosyal açıdan değişim boyutu, 3. Küme – 1. Küme karşılaştırması, t=2,3, anlamlılık=0; 3. Küme – 2. Küme karşılaştırması, t=2,4, anlamlılık=0;

TEGV gönüllülerinin TEGV bünyesinde gönüllülük yapmaktan son derece memnun oldukları görülmektedir. Anket çalışmasına katılanlar arasında bu deneyimden memnun olmayanların oranı neredeyse yok denecek kadar azdır.

Şekil 39. TEGV’de Gönüllülük Deneyiminden Memnuniyet

TEGV gönüllülerinin TEGV bünyesinde gönüllülük yapmaktan son derece memnun oldukları görülmektedir. Anket çalışmasına katılanlar arasında bu deneyimden memnun olmayanların oranı neredeyse yok denecek kadar azdır.

Öte yandan gönüllülerin deneyimlerinden memnuniyetlerinin farklı deneyimlerde daha fazla olduğu da görülmektedir. 7 üzerinden hesaplanan ortalamalarda “gönüllülük yaparak iyi bir iş yaptığımı düşünme”, “gönüllülük yapmanın harcadığı zamana değmesi”, “gönüllülük faaliyetiyle TEGV’e katkıda bulunma” gibi deneyimler daha yüksek ortalamalara sahiptir.

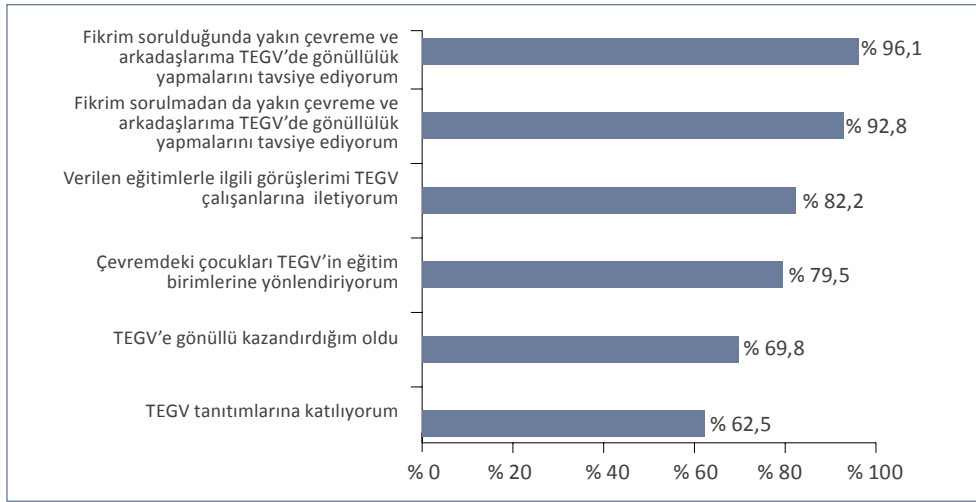
Yukarıda sergilenen tatmin skorlarından hesaplanan ve 1 ile 7 arasına değişen genel tatmin ortalamasının TEGV’de gönüllülük yaparak geçirilen süreye bağlı olarak arttığı görülmektedir. 6 ay ve altında gönüllülük süresine sahip olan gönüllülerde ortalama tatmin 6’ya, 3-5 yıl arasında gönüllülük süresine ulaşınca bu ortalama 6,25’e yükselmektedir. TEGV’de gönüllülük yaparak geçirilen her yıl, ortalama tatmin skoruna 7 üzerinden 0,4 puan getirmektedir.¹³ Dolayısıyla kıdem –ya da yatırım- tatmini düşük de olsa etkilemektedir, ancak tek belirleyicisi değildir.

¹³ Genel tatmin ortalaması bağımlı değişken, gönüllülük süresi bağımsız değişken olan iki değişkenli regresyonda b katsayısı 0,04

Araştırma çalışmasına katılan TEGV gönüllülerinin yüksek oranda elçilik rolüne sahip oldukları görülmektedir.

Katılım kümeleri arasında TEGV gönüllülüğünden tatmin konusunda fark bulunmaktadır. 3. tip katılım kümesinde ortalama tatmin skorları 6.2'ye yaklaşırken; 2. tip katılım kümesinde bu ortalama 6 olarak hesaplanmaktadır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır.¹⁴

Şekil 40. TEGV Elçiliği

Araştırma çalışmasına katılan TEGV gönüllülerinin yüksek oranda elçilik rolüne sahip oldukları görülmektedir. Yüzde 93'ü fikri sorulmadan da yakın çevresinde ve arkadaşlarına TEGV bünyesinde gönüllülük yapmalarını tavsiye ederken, yüzde 80'i çevresindeki çocukları TEGV eğitim birimlerine yönlendirmektedir. Yüzde 70'i TEGV'e gönüllü kazandırdığını söylemiştir.

Gönüllülerin gönüllülük süreleri arttıkça kurumun elçiliğini yapma eğilimleri artmaktadır. 1 ile 4 arası değişen elçilik ölçeğinde 5 yıldan fazla süredir gönüllülük yapanların ortalaması 3,5'in üzerindeyken, bu rakam 6 ay ile 1 yıl arasında gönüllülük yapanlar arasında 3,3'ün altında kalmaktadır. Gönüllülük süresi bir yıl arttığında TEGV elçiliği yüzde 15 (4 üzerinden 0,4) artmaktadır.¹⁵

Farklı katılım kümelerindeki gönüllülerin elçilik skorları arasında da farklılıklar olduğu görülmektedir. 3. tip katılım kümesinde yer alan gönüllülerin ortalama elçilik skorları 3,5'ken; bu oran 2. tip katılım kümesindeki gönüllüler arasında 3,2'nin, 1. tip katılım kümesindeki gönüllülerde 3,3'ün altında kalmaktadır. Aradaki farklar istatistiksel olarak anlamlıdır.¹⁶

¹⁴ İstatistiksel anlamlılık: Genel Tatmin Ortalaması, 3. Küme – 1. Küme karşılaştırması, $t=1,84$, anlamlılık=0,07; 3. Küme – 2. Küme karşılaştırması, $t=2,16$, anlamlılık=0,03

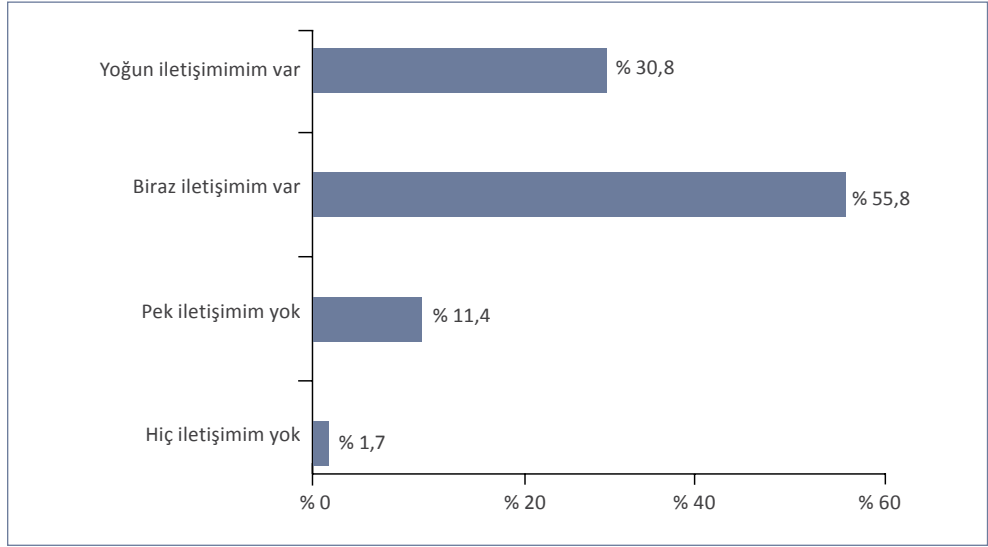
¹⁵ TEGV Elçilik bağımlı değişken, gönüllülük süresi bağımsız değişken olan iki değişkenli regresyonda b katsayısı 0,04

¹⁶ İstatistiksel anlamlılık: TEGV Elçilik, 3. Küme – 1. Küme karşılaştırması, $t=5,04$, anlamlılık=0,00; 3. Küme – 2. Küme karşılaştırması, $t=5,92$, anlamlılık=0,00

Araştırma çalışmasına katılan gönüllüler genelde TEGV’de gönüllülük yapan diğer kişilerle iletişimleri olduğu algısına sahiptir.

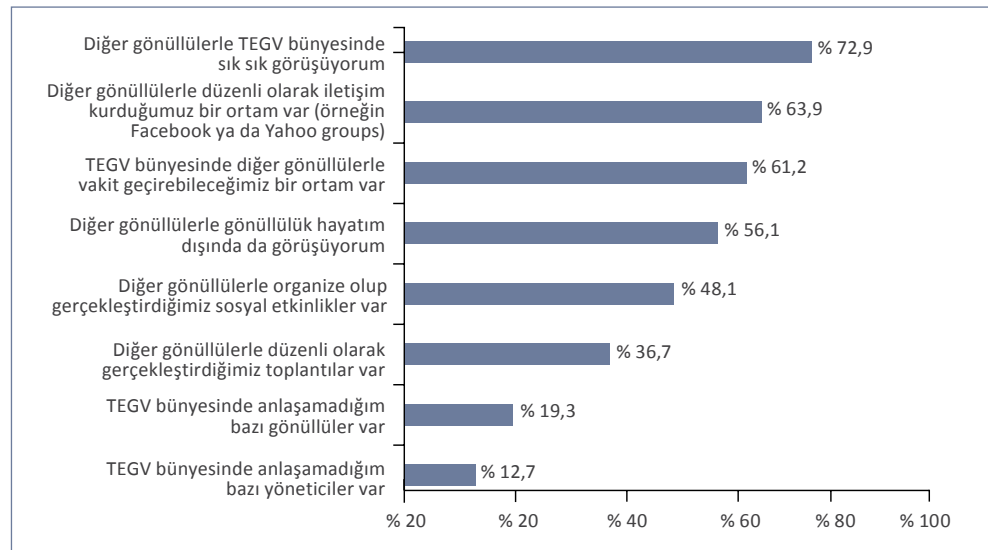
TEGV’le İletişim

Şekil 41. TEGV Gönüllüleriyle İletişim

Araştırma çalışmasına katılan gönüllüler genelde TEGV’de gönüllülük yapan diğer kişilerle iletişimleri olduğu algısına sahiptir. “Hiç iletişimim yok” ya da “pek iletişimim yok” yanıtı verenlerin oranı yüzde 15’in altında kalırken; üçte birlik bir kesim diğer gönüllülerle arasında “yoğun iletişim” olduğunu düşünmektedir.

Şekil 42. TEGV Gönüllüleriyle İletişim

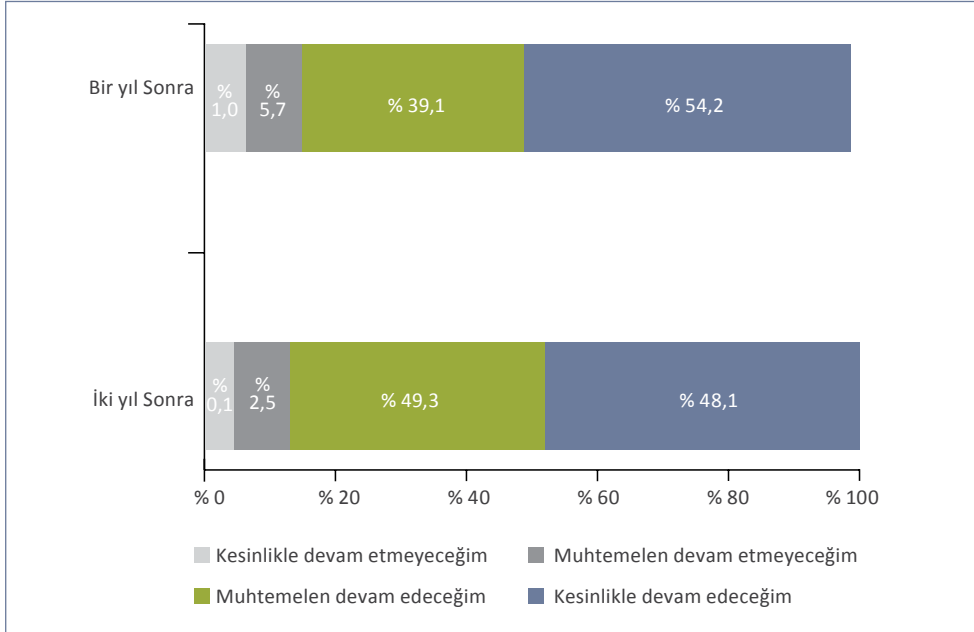

Görüşülen gönüllüler arasında bir ve iki yıl içerisinde gönüllülüğe devam etme eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma çalışmasına katılan gönüllülerin diğer TEGV gönüllüleriyle ne derece iletişim içerisinde olduklarını anlayabilmek amacıyla bir dizi soru sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre gönüllülerin dörtte üçü diğer gönüllülerle TEGV bünyesinde sık sık görüşmektedir. Üçte ikisi diğer gönüllülerle düzenli olarak iletişim kurdukları bir ortam olduğunu söylemektedir. Üçte ikisine yakını TEGV bünyesinde diğer gönüllülerle vakit geçirebileceği bir ortam olduğunu söylemektedir.

Bu sorunun haricinde gönüllülere TEGV’le genel iletişimlerinin ne derece yeterli olduğu sorulduğunda büyük çoğunluğunun bu iletişimi yeterli buldukları görülmektedir. “Tamamen yeterli” yanıtı verenlerin oranı yüzde 22, “yeterli” yanıtı verenlerin oranı yüzde 58’dir. Yüzde 20’lik kesim TEGV’le genel iletişim düzeyinin yetersiz olduğu kanısındadır.

Şekil 43. TEGV’de Gönüllülüğe Devam Etme Eğilimi

Görüşülen gönüllüler arasında bir ve iki yıl içerisinde gönüllülüğe devam etme eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir. Kesinlikle devam edeceğini söyleyenlerin oranı 1 yıl sonrası için yüzde 54, 2 yıl sonrası için yüzde 48’dir. Benzer şekilde, “muhtemelen devam edeceğim” yanıtlarıysa bir yıl sonrası için yüzde 40 ve iki yıl sonrası için yüzde 50’dir.

TEGV’de gönüllülüğe devam etmeyeceğini belirten az sayıda katılımcının belirttikleri başlıca neden yaşamlarında yaşanacak değişimdir.

TEGV’de gönüllülüğe devam etmeyeceğini belirten az sayıda katılımcının belirttikleri başlıca neden; yaşamlarında yaşanacak değişimdir. Mezun olma, başka kente taşınma, askere gitme gibi nedenler önümüzdeki bir ya da iki yıl içerisinde gönüllülüğü bırakacağını söyleyenlerin önde gelen sebepleridir.

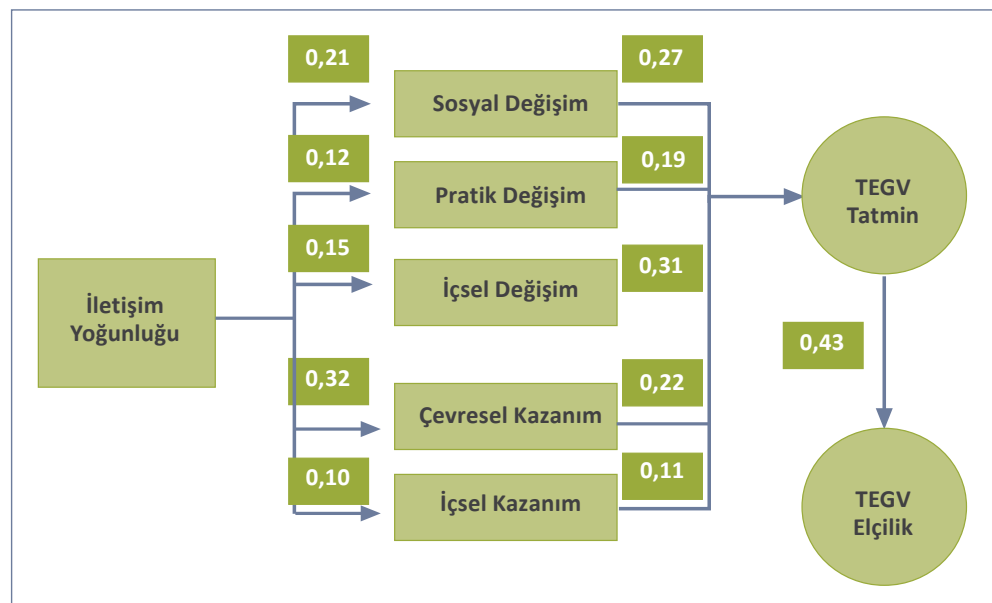
TEGV’de Gönüllülükten Tatminin Belirleyicileri

TEGV gönüllülerinin katıldıkları anket çalışmasından elde edilen veriler kullanılarak çok değişkenli bir analiz yapılmıştır. İleri istatistik yöntemlerinden “Yapısal Eşitlik Modeli” yöntemi kullanılarak kurulan modelin amacı, birden fazla değişken arasındaki nedensel ilişkileri aynı anda keşfetmeye çalışmaktır.

Çok değişkenli modelde yukarıda detayları verilmiş değişkenlerden kullanılanlar şunlardır:

- Gönüllülerin birbirleriyle ne kadar iletişim kurduklarını ölçen **iletişim yoğunluğu**;
- Kişisel değişim konusundaki algılardan **sosyal değişim, pratik değişim ve içsel değişim**;
- Kişisel kazanım konusundaki algılardan **çevresel kazanım ve içsel kazanım**;
- Gönüllünün TEGV’de çalışmaktan duyduğu **tatmin**;
- ve TEGV hakkında yaptığı **elçilik derecesi**;

Şekil 44. TEGV’de Tatmin ve Elçiliğin Belirleyicileri

Analiz sonuçlarına göre, TEGV’de gönüllülük yapmaktan duyulan tatminin TEGV elçiliği üzerinde yüksek bir etkisi bulunmaktadır.

Yukarıda yer alan grafikte bulunan katsayılar standartlaştırılmış regresyon katsayılarıdır ve çok değişkenli analizlerde her bir değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini karşılaştırılabilir şekilde göstermektedir. Mutlak değeri 1’e yaklaşan katsayılar daha güçlü, 0’a yaklaşanlar ise zayıftır.

Analiz sonuçlarına göre, TEGV’de gönüllülük yapmaktan duyulan tatminin TEGV elçiliği üzerinde yüksek bir etkisi bulunmaktadır. TEGV tatminini belirleyen değişkenlere gelince, birinci sırada içsel değişim (0,31), ikinci sırada sosyal değişim (0,27) gelmektedir. Kazanımlar arasındaysa çevresel kazanımın 0,22 gibi sosyal olgular için yüksek sayılabilecek bir katkısı bulunmaktadır.

Gönüllülerin diğer gönüllülerle kurdukları iletişim yoğunluğunun değişim algısı üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmektedir. Özellikle de diğer gönüllülerle daha yoğun iletişim içerisinde olan gönüllülerin daha fazla çevresel kazanım (0,32) ve daha fazla sosyal değişim (0,21) algısı içinde oldukları ortaya çıkmıştır.¹⁷

Modelin genel bir değerlendirmesini yapacak olursak, bireyler kendilerinde daha fazla değişim gözlemlediklerinde ve daha fazla kazanıma sahip olduklarında; kurum bünyesinde gönüllülük yapmaktan daha fazla tatmin olmaktadır. Bu noktada TEGV’de gönüllülük yapma süresinin bu kazanım ve değişim algıları üzerinde sınırlı etkisi olduğunu da hatırlatmakta yarar bulunmaktadır. Daha uzun süre gönüllülük daha fazla kazanım anlamına gelmemektedir. Modele dahil etmediğimiz ama daha önce detaylı olarak tartıştığımız gibi, daha çok ve çeşitli etkinliklere katılmak, kazanım ve değişim algılarını güçlendirmektedir.

Modelin en önemli vurgusu, kurum içinde, diğer gönüllülerle daha yüksek iletişim içerisinde bulunmanın gönüllüdeki değişim ve kazanım algılarını güçlendirdiğini göstermesidir. Diğer gönüllülerle vakit geçirmek, onlarla arkadaşlık kurmak ve bu arkadaşlığı kurum haricinde de sürdürmek, deyim yerindeyse çarpan etkisi yaratmakta ve bireylerin kazanım ve değişim algılarını arttırmaktadır. Bu da kurumda gönüllülük yapmaktan duyulan tatmini doğrudan olumlu etkileyen bir unsurdur.

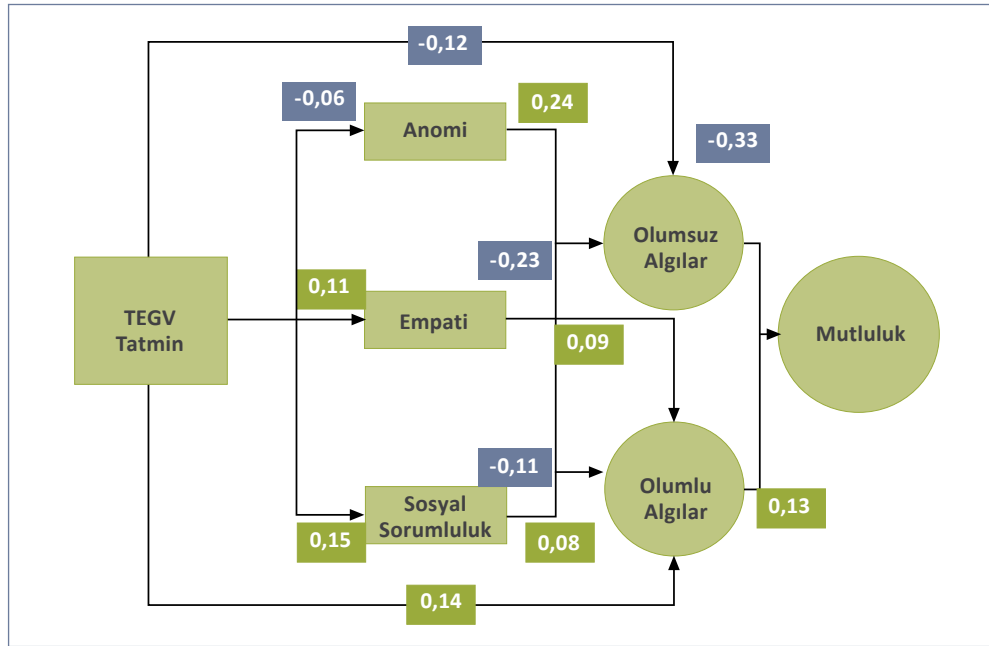
TEGV’de gönüllülük yapmaktan duyulan memnuniyetin gönüllülerin psikolojik hal ve durumları üzerinde nasıl bir etkisi olduğu da başka bir modelle tartışılmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz üzere, gönüllü faaliyetlere katılmanın bireyin genel mutluluk düzeyine olumlu etkisi olacağı düşünüldüğü gibi; kendileri hakkındaki olumlu algılarını arttıracak ve olumsuz algıları da azaltacak söylenmektedir. Gönüllülük deneyimi genci kendisi hakkında olumlu düşünmeye ve daha mutlu olmaya sevk etmektedir.

¹⁷ Yapısal Eşitlik Modeli, RMSEA: 0,15

Gönüllülük deneyimi yaşayan gençlerin toplum hakkındaki görüşlerinin de değişmesi beklenmektedir.

Öte yandan gönüllülük deneyimi yaşayan gençlerin toplum hakkındaki görüşlerinin de değişmesi beklenmektedir. Gönüllü faaliyetlere katılan gençler toplum hakkında daha düşük anomi derecelerine sahip olacak, diğer bireylere kıyasla daha yüksek empati ve daha güçlü bir sosyal sorumluluk duygusuna sahip olacaktır. Bu öngörülerini test etmek amacıyla, çalışma içerisinde tanımlanmış anomi, empati ve sosyal sorumluluk gibi değerlendirmeler ve bireyin kendisi hakkındaki olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri de modele dahil edilmiştir.

Şekil 45. TEGV’de Tatmin ve Psikolojik Durumlar

Elde edilen model gönüllülerin bireysel mutluluk algılarıyla diğer psikolojik durumların belirleyicilerini göstermektedir. Bireylerin kendileri hakkındaki olumsuz algıları arttıkça, hallerinden memnuniyetleri düşmektedir (standartlaştırılmış beta katsayısı: -0,33). Beklendiği üzere olumlu algılarla mutluluk arasında pozitif bir ilişki vardır.

Modelin gösterdiği gibi bireylerin sosyal sorumluluk duyguları arttıkça kendileri hakkında olumlu algıları artmaktadır. Buna ek olarak gönüllülerin empati skorlarıyla olumsuz algıları arasında negatif, olumlu algıları arasında düşük de olsa pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Anomi duygusuyla olumsuz algılar arasında 0,24 gibi yüksek bir ilişki bulunmaktadır. Daha yüksek sosyal sorumluluk ve empati duyguları olumlu algıları yükseltirken; daha yüksek anomi bireylerin kendileri hakkında olumsuz algılara sahip olmalarına yol açmaktadır.¹⁸

¹⁸ Yapısal Eşitlik Modeli, RMSEA: 0,08

TEGV’de gönüllülük yapmaktan memnuniyet arttıkça anomi duygusu azalmakta, empati duygusu artmakta ve sosyal sorumluluk hissi yükselmektedir.

TEGV’de gönüllülük yapmaktan memnuniyet arttıkça anomi duygusu azalmakta, empati duygusu artmakta ve sosyal sorumluluk hissi yükselmektedir. Ayrıca TEGV’de gönüllülük yapanların memnuniyet dereceleriyle olumlu algılar arasında pozitif, olumsuz algılar arasında negatif bir ilişki görülmektedir. Başka bir deyişle, TEGV’de gönüllülük yapmak anomi duygusunu azaltarak, empati ve sosyal sorumluluk duygularını arttırarak bireyin kendisi hakkında olumlu algılara sahip olmasına neden olmaktadır. Bunun ötesinde TEGV’de gönüllülüğün olumlu algılar üzerinde doğrudan pozitif, olumsuz algılar üzerindeyse negatif etkisi bulunmaktadır.

Modelin de gösterdiği üzere gönüllülüğten duyulan tatmin bireyin kendisi hakkındaki olumsuz algılarını azaltmakta, olumlu algılarını arttırmakta ve onu daha mutlu hale getirmektedir. Ayrıca gönüllülüğten duyulan tatmin yükseldikçe birey daha az anomi, daha çok empati ve sosyal sorumluluk duygularına sahip olmaktadır. Kısaca, gönüllülüğten duyulan tatmin bireyin hem kendisi hem de dünya hakkındaki algılarını dönüştürmektedir.

İki modeli bir arada yorumlayacak olursak, gönüllülüğten duyulan tatminin dünyaya ve bireyin kendisine bakışını değiştirdiğini ikinci modelimiz göstermişti. Birinci modelimizin ana vurgusuysa bireylerin kişisel değişim ve kazanım algılarının kurumdan duyulan tatmini arttırdığı; kurum içinde diğer gönüllülerle girilen etkileşimin bu değişim ve kazanım algılarını da yükselttiği idi. Dolayısıyla eğer bir sivil toplum kuruluşu içerisinde gönüllüler birbirleriyle iletişim içerisine girebiliyorlarsa, bu onların değişim ve kazanım algılarını güçlendirecek; kurumdan duydukları memnuniyeti yükseltecek ve sonuç olarak dünya ve kendileri hakkındaki algılarını dönüştüreceklerdir.

Araştırmanın amacı Gönüllülük Hunisi'ni etkileyen faktörleri keşfetmek; huni boyunca karşılaşılan kayıp oranlarını ve son aşamada da gönüllülerde yaşanan dönüşümü azaltmak için bir yol haritası geliştirebilmektir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR GÖNÜLLÜLÜK

TEGV Gönüllülük Araştırmalarının üçüncüsü 2010 yılında, “Sürdürülebilir Gönüllülük” başlığıyla yürütülmüştür. 1 Aralık 2010 tarihinde “Dünya Gönüllüler Günü” kapsamında kamuoyuyla paylaşılan araştırma çalışmasının amacı gönüllülerin gönüllü faaliyetleri bırakmalarına yol açan faktörleri incelemek olarak tanımlanmıştır.

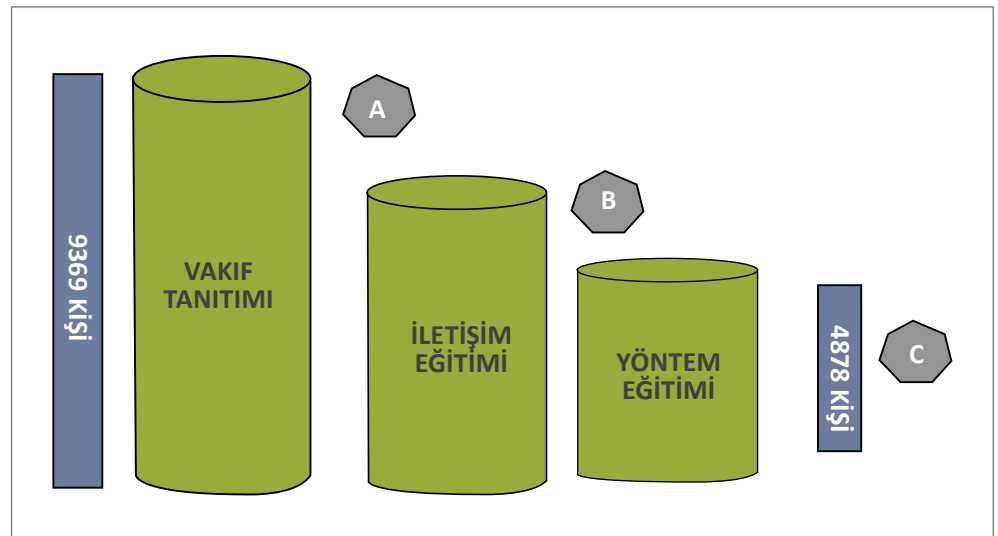
Genel olarak düşündüğümüzde gönüllülerle çalışan her kurumun, “Gönüllülük Hunisi” adı verilen bir süreçle karşı karşıya olduğunu söyleyebiliriz. Bu huni, gönüllülük başvurusu yapan bireylerin, bağlı gönüllüler haline dönüşmesi sürecini temsil eder ve bu huni boyunca da ilk başvuruyu yapan aday gönüllü havuzunun sadece belirli bir oranı gönüllüye dönüşür. Zaman içerisinde yorgunluk ya da başka sebeplerden gönüllülerin kurumla ilişkisi dondurması ya da bırakması sonucunda da, gönüllülerinin bir kısmı her yıl kaybedilir.

Araştırmanın amacı bu Gönüllülük Hunisi'ni etkileyen faktörleri keşfetmek; huni boyunca karşılaşılan kayıp oranlarını ve son aşamada da gönüllülerde yaşanan dönüşümü azaltmak için bir yol haritası geliştirebilmektir.

Yöntem

TEGV yetkilileriyle yapılan görüşmeler sürecinde TEGV gönüllülerinin aşağıda tarif edilen süreçten geçtikleri öğrenilmiştir:

Şekil 46. TEGV Gönüllülük Hunisi

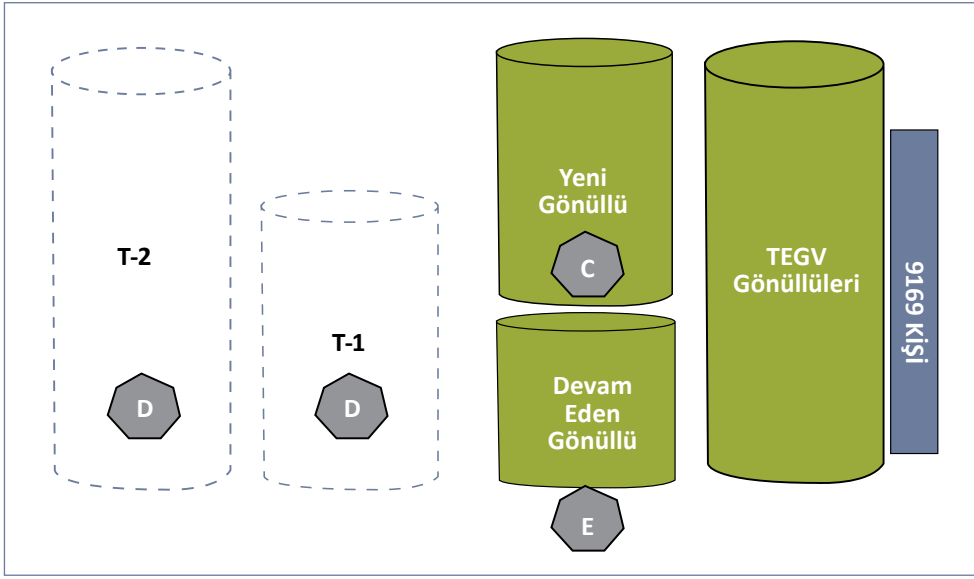

TEGV Gönüllülerinin süreç içinde erimelerine odaklanıldığında, elimizdeki sayılar aktif gönüllülerinin yüzde 60'ının yeni gönüllülerden oluştuğunu göstermiştir.

Eldeki rakamlara göre Vakıf Tanıtımı alan 9369 kişiden yaklaşık yüzde 50'si süreç içerisinde elenmekte ve Aktif Gönüllü statüsünü 4878 kişi kazanmaktadır. Yaklaşık yüzde 50'lik kaybın yüzde 25'i Vakıf Tanıtımı'ndan İletişim Eğitimi'ne; yüzde 25'i de İletişim Eğitimi'nden Yöntem Eğitimi'ne geçişte olmaktadır.¹⁹

Dolayısıyla yukarıdaki şemada sırasıyla A, B ve C olarak belirlenen kişiler çalışmanın birincil hedef kitlesini oluşturmaktadır. Son iki yıl içerisinde bu süreçten geçmiş kişiler çalışmanın birincil veri tabanını oluşturmaktadır.

Şekil 47. TEGV Gönüllülük Hunisi

TEGV gönüllülerinin süreç içinde erimelerine odaklanıldığında, elimizdeki sayılar aktif gönüllülerin yüzde 60'ının yeni gönüllülerden oluştuğunu göstermiştir. Geri kalan yüzde 40'lık oransa devam eden gönüllülerden oluşmaktadır. Devam eden gönüllülerin de bizim şu anda bilemediğimiz bir erime oranıyla daha önceki yıllardan devralındığı söylenebilir. Bu perspektiften baktığımızda araştırma çalışmasının ikinci örneklemi daha önce gönüllülük yapan ama şu anda devam etmeyen gönüllüler (D) ve şu anda devam etmekte olan gönüllüler olarak belirlenmiştir (E).

Araştırma çalışmasında farklı veri toplama yöntemlerine başvurulmuştur:

¹⁹ TEGV'in Adım Adım Gönüllülük süreci ile ilgili bilgiyi Ekler Bölümünde bulabilirsiniz.

Hem TEGV’de gönüllülük yapmak için başvuranların, hem TEGV gönüllülerinin ve TEGV’de geçmişte gönüllülük yapmış olanların büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 6. Örneklemen Dağılımı

Görüşme Yöntemi	A	B	C	D	E
Telefon		150		150	
İnternet	653	222	463	303	772

A, C ve E gruplarında internet yoluyla davet gönderilmiş ve 27 Ekim – 11 Kasım 2010 tarihleri arasında yapılan üç davetle anketler doldurulmuştur. B ve D gruplarında aynı dönemde açık olan internet anketlerine ek olarak 3 Kasım - 11 Kasım 2010 tarihleri arasında da telefon anketleri yapılmıştır.

Demografik ve Sosyoekonomik Farklar

A, B, C, D ve E grupları arasındaki farkların demografik ve sosyoekonomik farklardan kaynaklanıp kaynaklanmadığını tartışmak anlamlı olacaktır.

Tablo 7. Demografik ve Sosyoekonomik Farklar

	A	B	C	D	E
Kadınların Oranı	%75,5	%68,6	%73,0	%71,2	%67,0
Yüksekokul ve Üniversite Mezunlarının Oranı	%60,0	%44,0	%35,0	%57,0	%57,0
Öğrenci	%32,0	%42,8	%61,5	%38,3	%37,2
Çalışanların Oranı	%54,6	%39,0	%26,7	%46,6	%44,8
Medyan Doğum Yılı	1986	1987	1988	1986	1986
Aylık Geliri 1501 TL ve Üstü Olanların Oranı	%53,8	%38,0	%44,2	%41,8	%50,3
Babasının Eğitimi Üniversite ve Yüksek Okul Olanların Oranı	%33,1	%25,0	%27,7	%31,2	%27,7

Demografik ve sosyoekonomik değişkenler bazında karşılaştırdığımızda bazı ortaklıklar ve farklılıklar gözlemlemekteyiz. Cinsiyet bu ortaklıkların en önde gelenidir: Hem TEGV’de gönüllülük yapmak için başvuranların (A ve B), hem TEGV gönüllülerinin (C ve E) ve TEGV’de geçmişte gönüllülük yapmış olanların (D) büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bu oran yüzde 67’yle yüzde 75 arasında değişmektedir.

Bütün segmentlerin benzer sosyoekonomik artalandan geldiği (gelir ve babanın eğitimi), cinsiyet ve yaş gibi demografik değişkenlerde farklılık göstermediğini söyleyebiliriz.

Ancak eğitim konusunda farklı grupların eğitim düzeyleri değişmektedir: Yeni gönüllüler arasında üniversite ve üstü eğitime sahip olanların oranı yüzde 41’ken; bu oran eski gönüllüler arasında yüzde 66; bırakmış gönüllüler arasında yüzde 66; A grubunda yüzde 70 ve B grubunda yüzde 51’dir. Bu farklılığın nedeni bir olasılıkla çalışma durumundan kaynaklanmaktadır.

Şu anda TEGV gönüllülüğü yapanlardan daha yeni olanların yüzde 62’si öğrenciyken ve sadece yüzde 27’si çalışırken; eski gönüllülerde ve bırakmış olanlarda bu oranlar sırasıyla yüzde 38 ve yüzde 45 civarındadır. A grubunda öğrencilerin oranı yüzde 32’ye, çalışanların oranı yüzde 55; B grubundaysa öğrencilerin oranı yüzde 43; çalışanların oranı yüzde 40’tır. Her grupta en az yüzde 5’lik bir işsiz oranına rastlanırken; en yüksek oran A, D ve E gruplarındadır.

Aylık hane geliri açısından bakıldığında grupların benzer gelir dağılımına sahip oldukları görülmektedir. TEGV’in eski ve yeni gönüllülerinin (E ve C gruplarının) ve bırakmış gönüllülerin arasında 1500 TL’nin üzerinde gelir sahibi olanların oranı yüzde 40 ile 50 arasındadır. A grubunda bu oran yüzde 54 ve B grubunda da yüzde 40’dır.

Ailenin sosyoekonomik durumunun bir göstergesi olarak değerlendirebileceğimiz görüşülen kişinin babasının eğitim durumu açısından gruplar arasında önemli bir fark gözlenmemektedir. Bütün gruplarda üçte ikilik bir kesimin babası lise ve altı eğitime sahipken; üçte birlik bir kesimde de ebeveyn üniversite ve yüksekokul mezunudur. Bu açıdan her grubun benzer sosyoekonomik artalanına sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Bütün bu demografik ve sosyoekonomik değişkenleri bir arada değerlendirdiğimizde, bütün segmentlerin benzer sosyoekonomik artalandan geldiği (gelir ve babanın eğitimi), cinsiyet ve yaş gibi demografik değişkenlerde farklılık göstermediğini söyleyebiliriz.

Değerler, Gönüllülük Algıları ve Deneyimleri

Değerler

Bireylerin Gönüllülük Hunisi’ndeki davranışlarını belirleyecek faktörlerden biri de sahip oldukları değerler olabilir. 2008 “Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye” çalışması gönüllülerin, gönüllü faaliyette bulunmayanlara kıyasla daha yüksek diğerkam duygulara sahip olduğunu gösterirken; 2009 “Gönüllülük ve Kazanımları” çalışması da gönüllü faaliyetlerde bulunmanın sosyal sorumluluk duygusunu arttırdığını sergilemiştir. Dolayısıyla, diğer bütün etkenler aynı olmak üzere; iki bireyden birinin gönüllülük için daha uygun değer sistemine sahip olmasının, o bireyin gönüllü faaliyette bulunma olasılığını arttırdığını söyleyebiliriz.

Sosyal sorumluluk ölçeği kullanılarak farklı gruplar arasında sosyal sorumluluk düzeyleri açısından bir fark gözlenip gözlenmediğine baktığımızda gruplar arasında kayda değer bir fark olmadığını görmekteyiz

Hangi değerlerin gönüllülük için daha uygun bir değer sistemini oluşturduğu konusunda bir uzlaşma bulunmadığı gibi, bu tür bir tartışma çalışmamızın sınırları dışındadır. Ancak daha önce de bahsetmiş olduğumuz ve tanımlaması ekte olan Sosyal Sorumluluk Ölçeğinin iyi bir gösterge olduğu kanısındayız.

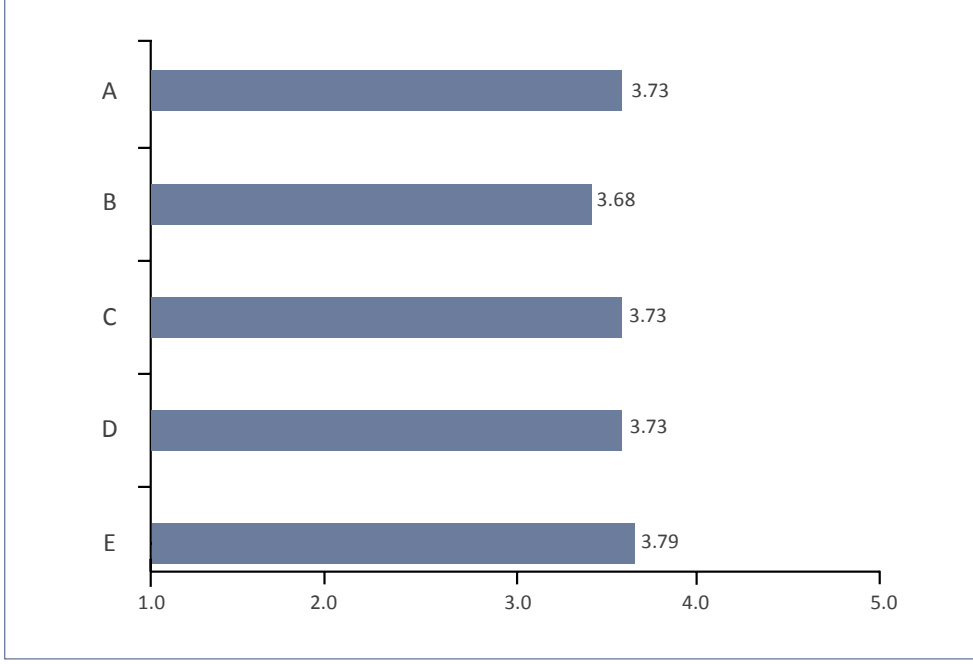
Tablo 8. Sosyal Sorumluluk Ölçeği ve Gruplar

	A	B	C	D	E
Bir insan bize ne yapmış olursa olsun, ondan istifade etmeye çalışmak yanlıştır.	4,13	3,93	4,08	3,88	4,04
Eğer yapmanız gereken bir iş varsa herkesin çıkarını kollamak mümkün değildir.	3,05	3,06	3,10	2,97	3,07
İnsanlar bana karşı kötü davrandıklarında onlara iyi davranmak için çok az sorumluluk duyuyorum.	2,61	2,58	2,66	2,55	2,52
Eğer bir aracı yanlışlıkla bozarsam, ben kullanmadan önce de bozursa o kadar rahatsızlık duymam.	2,51	2,44	2,49	2,43	2,34
Öğrencilerin üzerindeki not baskısı ve kopya çekmenin yaygınlığı göz önünde tutulursa kopya çeken birisi o kadar da yanlış hareket etmiş sayılmaz.	2,20	2,30	2,31	2,30	2,18
Kendimizi kötü ya da hasta hissettiğimizde nasıl davrandığımıza o kadar da dikkat etmek zorunda değiliz.	1,81	1,85	1,71	1,71	1,70
İçtiğim şeyin şişesini kirli bir parkta bıraktığımda temiz bir parkta bırakmama kıyasla daha az rahatsız oluyorum.	1,76	1,88	1,68	1,74	1,68

Sosyal sorumluluk ölçeği kullanılarak farklı gruplar arasında sosyal sorumluluk düzeyleri açısından bir fark gözlenip gözlenmediğine baktığımızda gruplar arasında kayda değer bir fark olmadığını görmekteyiz. B grubunda yer alan katılımcıların sosyal sorumluluk ölçeğinin biraz daha düşük olduğu düşünülmektedir.

Bireylerin gönüllülük konusundaki davranışlarını etkileyen bir başka faktör de gönüllülük konusundaki algıları ve beklentileri olabilir.

Şekil 48. Sosyal Sorumluluk Endeksi Karşılaştırması (Ortalama)

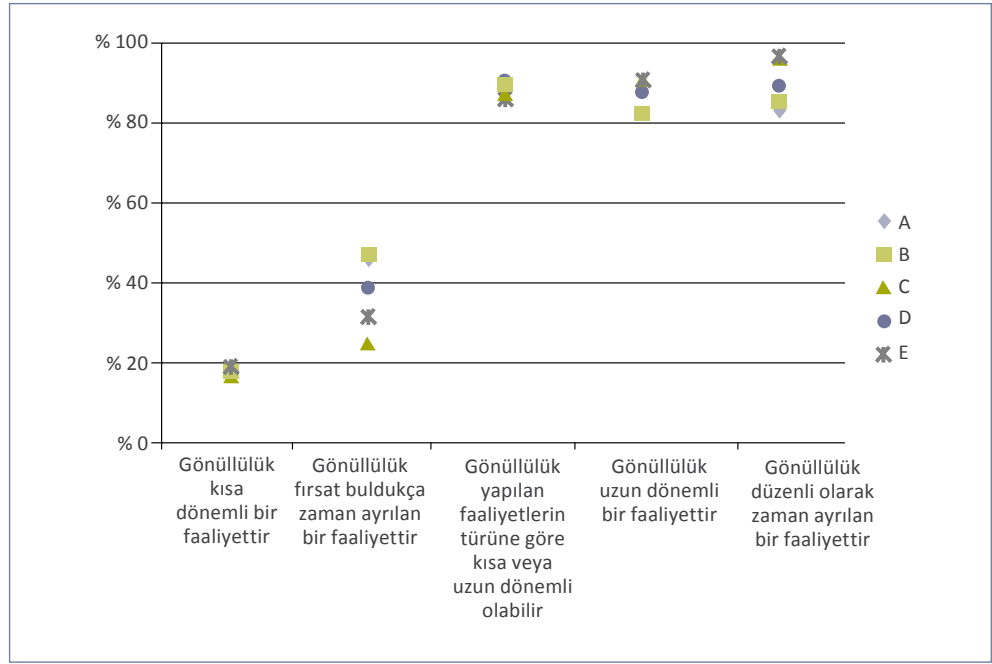
Sosyal sorumluluk ölçeği hesaplandığında bütün grupların 5 üzerinden yaklaşık 3,7'lik bir sosyal sorumluluk skoruna sahip olduğu görülmektedir. B grubunda 3,68'e düşen; E grubunda 3,79'a yükselen bu skordaki farklılıklar istatistiksel açıdan anlamlılık taşımamaktadır. Dolayısıyla gruplar arasındaki davranış farklılığını sosyal sorumluluk duyguları açıklamamaktadır.

Gönüllülüğten Beklentiler

Bireylerin gönüllülük konusundaki davranışlarını etkileyen bir başka faktör de gönüllülük konusundaki algıları ve beklentileri olabilir. Bir bireyin gönüllülük başvurusu yapıp, gönüllülük sürecine geçmemesi (A ve B grupları), ya da gönüllülük yapıp bırakması (D grubu) bu beklentilerle gerçekleştirmeler arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanabilmektedir. Dolayısıyla bireylerin "gönüllülüğten ne anladıkları", Gönüllülük Hunisi'ndeki deneyimlerini belirleyebilir.

TEGV gönüllüleri gönüllülüğün düzenli olarak zaman ayrılan, uzun dönemli bir faaliyet olduğu konusunda hem fikirdir.

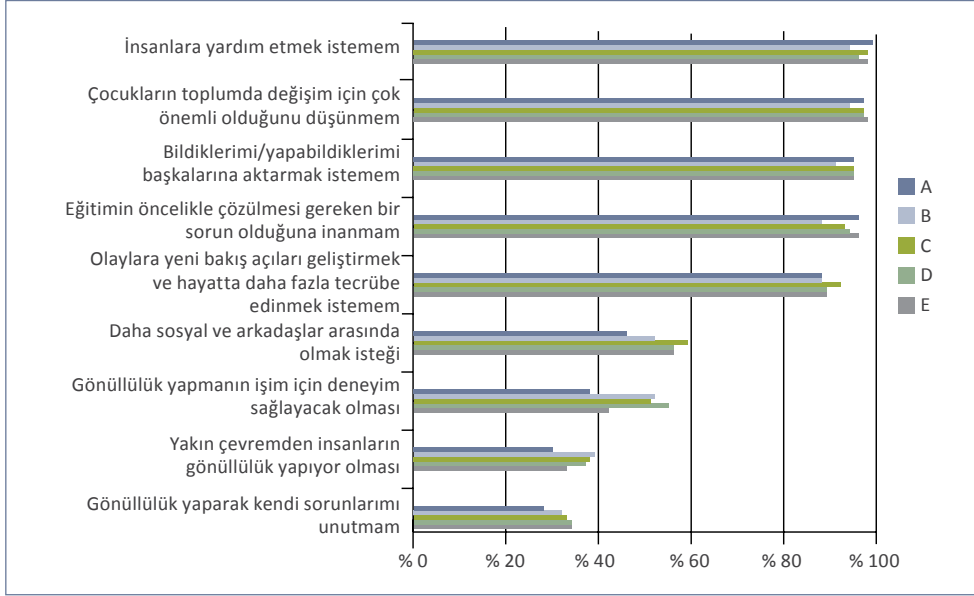
Şekil 49. Gönüllülüğün Beklentiler Karşılaştırması (Yüzde)

Gönüllülük algıları konusunda gruplar arasında farklılıklar gözlenmektedir. TEGV gönüllüleri gönüllülüğün düzenli olarak zaman ayrılan, uzun dönemli bir faaliyet olduğu konusunda hem fikirdir. Bu açıdan eski, yeni ve bırakmış gönüllüler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Öte yandan, TEGV gönüllüleri arasında gönüllülüğün fırsat buldukça zaman ayrılan bir faaliyet olduğu görüşüne katılanların oranı diğer gruplara göre daha düşüktür.

Gönüllü olma nedenleri konusunda da gruplar arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. İnsanlara yardım etmek istemek, çocukların önemli olduğunu düşünmek, bildiklerini başkalarına aktarmak, eğitimin önemli bir sorun olduğuna inanmak hemen herkes tarafından benimsenen beklentilerdir.

Şekil 50. Gönüllülük Yapma Motivasyonları (Yüzde)

Gönüllü olma nedenleri konusunda da gruplar arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. İnsanlara yardım etmek istemek, çocukların önemli olduğunu düşünmek, bildiklerini başkalarına aktarmak, eğitimin önemli bir sorun olduğuna inanmak hemen herkes tarafından benimsenen beklentilerdir. TEGV gönüllüleri için eski ya da yeni olması fark etmeden diğer gruplardan farklılaşan beklentiler, daha sosyal ve arkadaşlar arasında olma isteği, yeni bakış açıları kazanmak istemektir. Öte yandan, B grubu için iş için deneyim sağlayacak olması ve yakın çevrelerindeki insanların gönüllülük yapıyor olması diğer gruplardan daha fazla belirtilmiştir.

Gönüllülük Deneyimleri

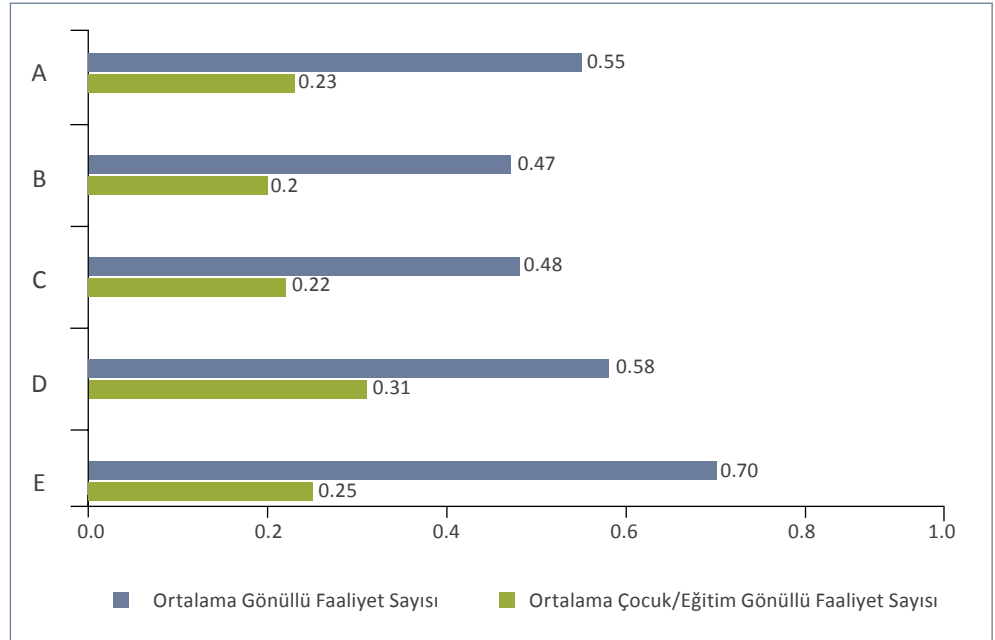
TEGV haricinde bir sivil toplum kuruluşunda gönüllülük yapmanın bu süreçte etkili olabilmesi mümkündür. Bir yaklaşıma göre bir gönüllünün zamanı sınırlıdır, dolayısıyla bir kurumda gönüllülük yapması bir başka kurumda gönüllülük yapmasını zorlaştıracaktır. Buna rekabet hipotezi adı verebiliriz. Dolayısıyla bu perspektiften sivil toplum kuruluşları sabit toplamı bir kaynak için rekabet etmek zorundadırlar.

Öteki yaklaşımsa bir kurumda gönüllülük yapmanın başka bir kurumda da yapmayı tetikleyeceğini öne sürmektedir. Bireyin gönüllülük sürecinde yaşadığı olumlu deneyimler, başka kurumlarda gönüllülük yapma talebini doğuracaktır. Bu bakış açısından gönüllülerin toplam zamanı sabit olmakla birlikte gönüllü faaliyetlere ayırabilecekleri zaman esneklik, dolayısıyla bu tür bir rekabet söz konusu değildir.

Araştırma çalışmamız TEGV haricinde herhangi bir sivil toplum kuruluşu bünyesinde son bir yılda gönüllülük faaliyetinde bulunanların oranının hemen hemen her grupta aynı olduğunu göstermiştir.

Araştırma çalışmamız TEGV haricinde herhangi bir sivil toplum kuruluşu bünyesinde son bir yılda gönüllülük faaliyetinde bulunanların oranının hemen hemen her grupta aynı olduğunu göstermiştir. Bu oran yüzde 40 civarındadır. En düşük orana yeni TEGV gönüllüleri (E grubu) arasında yüzde 35’le rastlanırken, eski TEGV gönüllüleri arasında bu oran yüzde 44’tür.

Şekil 51. Gönüllülük Deneyimleri (Ortalama)

Kimi katılımcılar TEGV dışında da bir veya daha fazla sivil toplum kuruluşunda faaliyet göstermişlerdir. Her bir kurumda bulunma durumu bir gönüllülük faaliyeti olarak tanımlanabilir. Bu açıdan her grupta kişi başına düşen ortalama gönüllülük faaliyeti sayısına bakıldığında en yüksek orana kişi başına 0,7 gönüllü faaliyetin düştüğü E grubunda rastlanmaktadır. Bir önceki grafikte görüleceği gibi TEGV dışında bir kuruluşta faaliyet gösterme oranı E grubunda en düşük iken, faaliyet gösterenlerin etkinlik sayısı bu grupta kişi başına en yüksek orandadır.

TEGV gönüllüleri arasında görece yeni olanların arasında ortalama 0,5 iken; bırakmış gönüllüler arasında bu oran 0,6’ya yaklaşmaktadır.

“Tetikleme hipotezinin” öngördüğü şekilde bir kurumda gönüllülük yapmanın başka bir kurumda gönüllülük yapmayı engellemediği, bilhassa tetiklediğini söylememiz mümkündür.

Araştırma çalışmasına katılan kişilerin daha önce çocuk ya da eğitim konularında herhangi bir gönüllülük faaliyetinde bulunup bulunmadıkları sorulduğunda hemen hemen her grupta kişi başına 0,2 civarında bu tür faaliyet bulunduğunu görüyoruz.

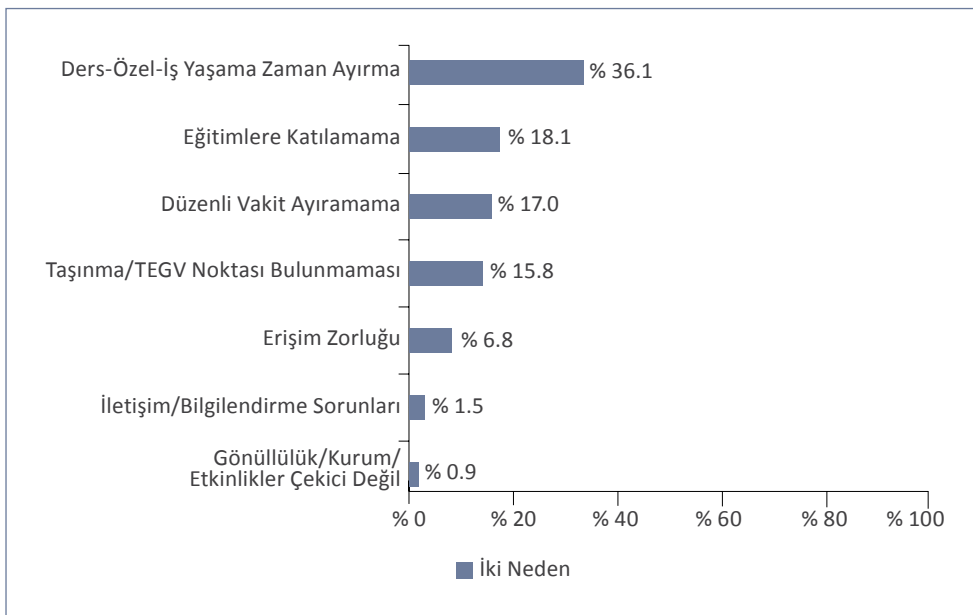
Dolayısıyla “tetikleme hipotezinin” öngördüğü şekilde bir kurumda gönüllülük yapmanın başka bir kurumda gönüllülük yapmayı engellemediği, bilhassa tetiklediğini söylememiz mümkündür.

TEGV’de Gönüllülük Yapmama Nedenleri

Araştırma çalışmasının yanıtlamak istediği en önemli sorulardan biri, bireylerin neden TEGV’de gönüllülük yapmadıklarıdır. Daha önce de tanımladığımız gibi araştırma kapsamında ulaştığımız kişilerin bir kısmı (A grubu) TEGV’le temasa geçmiş, ancak kurum tanıtımından sonra gerekli süreçleri tamamlamamışlardır. Başka bir kısmı da (B grubu) eğitimleri almış ancak gönüllülük faaliyetlerine katılmamıştır. Bu kişilerin tanıtım sonrasında da eğitimlere katılmış olmaları nedeniyle daha fazla yatırım yapmış olduklarını söyleyebiliriz. Dolayısıyla bu kişilerin her birinin gönüllü faaliyetlere katılmayıp yaptıkları yatırımdan vazgeçmelerine yol açan nedenlerin irdelenmesi önemlidir.

A Grubu

Şekil 52. TEGV’de Gönüllülüğe Başlayamama Nedenleri (İki Neden)

Vakıf tanıtımına katılmamış kişilerin neden katılmadıkları sorgulandığında en önemli nedenlerden biri olarak zaman yokluğu belirtilmiştir.

TEGV’de gönüllülük yapmak için başvurmuş ancak herhangi bir Vakıf Tanıtımına katılmamış kişilerin neden katılmadıkları sorgulandığında en önemli nedenlerden biri olarak zaman yokluğu belirtilmiştir. Katılımcılar derslerine, özel ve iş yaşamlarına zaman ayırmak zorunda olmalarından dolayı bir sonraki aşamaya geçemediklerini söylemektedirler. TEGV etkinliklerine düzenli zaman ayıramayacaklarını düşünme de bir başka önemli katılmama sebebidir.

Bu zaman yokluğu gibi algısal bir nedenin yanı sıra bazı fiziksel engeller de bulunmaktadır. Yaşadığı şehirde TEGV noktası bulunmayan ya da TEGV noktası bulunmayan şehre taşınmış bazı kişiler de vardır. Yüzde 7’lik bir kesim için TEGV noktasına erişim zorluğu yaşanmaktadır.

Bazı nedenler de TEGV’den kaynaklanmaktadır. Başvuranların bir kısmına da eğitim günleri uymamıştır, “çalıştığım için katılamadım” yanıtlarına sık sık rastlanmıştır. Öte yandan, TEGV yöneticileri ya da çalışanlarından kaynaklanan herhangi bir engel görülmektedir.

Tablo 9. TEGV’de Gönüllülüğe Başlayamama Nedenleri (Çok Değişkenli Analiz)

Exp(B) Katsayıları	Zaman Yokluğu	Düzenli Erişim Zorluğu	Kurumsal Engeller
Erkek			2,35
Çalışıyor	2,93		0,21
Ev Kadını/Emekli		2,65	
Öğrenci	2,13		
Gönüllülük	0,82		1,71
Sosyal Sorumluluk Endeksi	0,76		

Bireylerin TEGV’de gönüllülüğe başlayamama nedenlerini hangi etkenler belirlemektedir? Bu soruyu yanıtlamak amacıyla lojistik regresyon adı verilen istatistiki yöntem kullanılmış ve bir kişinin o yanıtı verme olasılığını etkileyen faktörler sorgulanmıştır. Genel olarak bakıldığında modellerin açıklama gücünün sınırlı olduğu akılda tutulmalıdır, buna karşın bazı örüntülere rastlanmıştır.²⁰

²⁰ Bağımlı değişken: Zaman yokluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,04; Düzenli Erişim Zorluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,02; ; Düzenli Erişim Zorluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,01

“Zaman yokluğu” mazereti daha çok çalışanlar ve öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Herhangi bir katılımcı çalışmaktaysa ya da öğrenciyse, o kişinin TEGV etkinliklerine başlamama nedeni olarak “zamanım yok” yanıtı verme olasılığı 2 ile 3 kat artmaktadır.

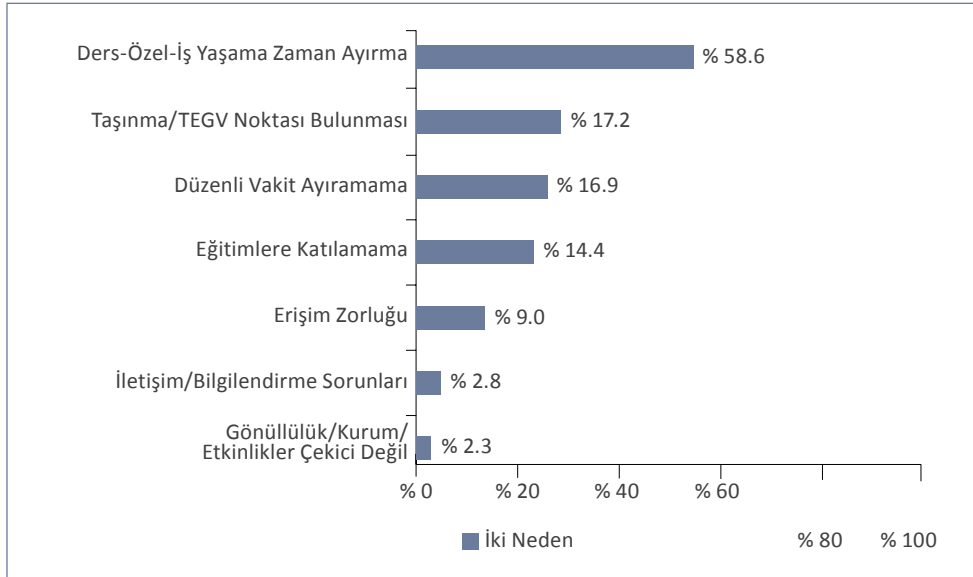
“Zaman yokluğu” mazereti daha çok çalışanlar ve öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Herhangi bir katılımcı çalışmaktaysa ya da öğrenciyse, o kişinin TEGV etkinliklerine başlamama nedeni olarak “zamanım yok” yanıtı verme olasılığı 2 ile 3 kat artmaktadır. Öte yandan, kişi eğer başka sivil toplum kuruluşları bünyesinde de görev yapıyorsa, “zamanım yok” yanıtını verme olasılığı azalmaktadır (her ek kuruluş için yüzde 25 azalma).

Bireylerin sosyal sorumluluk skorları 1 puan arttıkça, “zamanım yok” yanıtı verme olasılıkları yüzde 25 azalmaktadır. En düşük skorla en yüksek skor arasında 3’te 1’lik bir oran bulunmaktadır. Düzenli erişim sorunu daha çok ev kadınları/emekliler tarafından belirtilmekte, bu kişilerin “düzenli erişim sorununu” neden olarak belirtme olasılıkları diğerlerine kıyasla 2,7 kat fazladır.

Kurumun, etkinliklerin ilgi çekici olmaması ya da iletişim/bilgilendirme sorunları yaşanması daha çok erkeklerin (2,4 kat) ve başka kurumlarda gönüllülük yapanların (1,7 kat) başına gelmektedir. Eğer başvuran kişi çalışıyorsa, katılmama nedeninin “kurumsal engeller” olma olasılığı beşte birdir.

B Grubu

Şekil 53. TEGV’de Gönüllülüğe Başlayamama Nedenleri (İki Neden)

B grubu için de benzer bir nedensel dağılım söz konusudur, ancak bu grupta derse-işe-özel yaşama vakit ayırma yüzde 60 oranında belirtilmiştir. Düzenli vakit ayıramama da bu gruptaki katılımcılar için önemli nedenlerden biridir.

B grubunda zaman yokluğu ev kadını/emeklilerden çok öğrenciler arasında yaygındır (2,6 kat) ve başka kurumlarda gönüllülük yapanların düzenli erişim zorluğundan bahsetme olasılıkları diğer kişilere göre 1,4 kat daha fazladır.

Maddi engellere gelince; B grubundaki yüzde 17'lik bir kısmın yaşadığı şehirde TEGV noktası bulunmamaktadır. Yine onda birlik kısmı için TEGV noktalarına erişim zorluğu yaşanmaktadır. Daha düşük oranda bir bölüm içinse iş ya da okul yaşamıyla kesiştiğinden eğitimlere katılmamıştır.

Tablo 10. TEGV’de Gönüllülüğe Başlayamama Nedenleri (Çok Değişkenli Analiz)

Exp(B) Katsayıları	Zaman Yokluğu	Düzenli Erişim Zorluğu
Erkek		
Çalışıyor		
Ev Kadını/Emekli	0,15	
Öğrenci	2,59	
Gönüllülük		1,39
Sosyal Sorumluluk Endeksi		

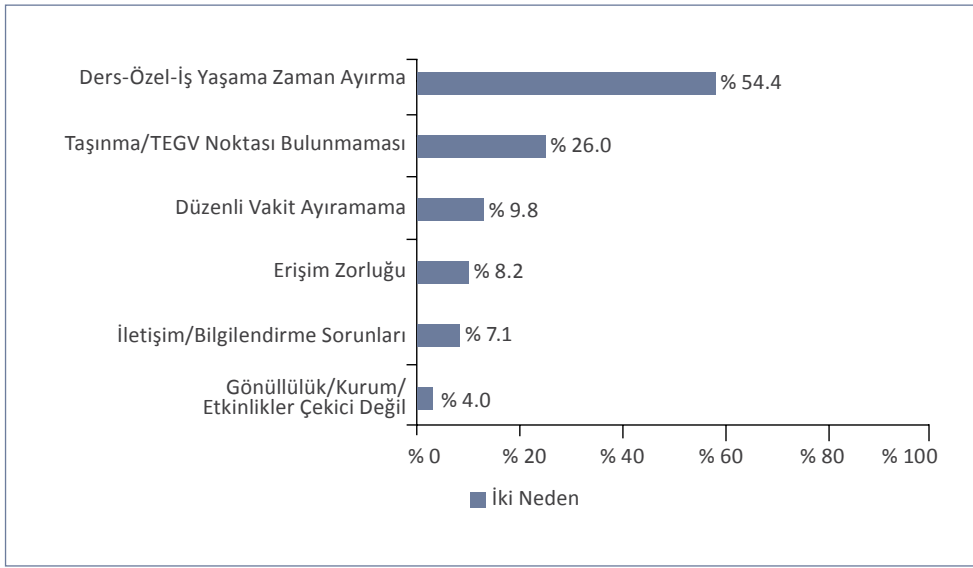
B grubu katılımcılarda çok değişkenli ilişkilere bakıldığında çok fazla açıklayıcı değişkene rastlanmamaktadır. Ancak özetlemek gerekirse, bu grupta zaman yokluğu ev kadını/emeklilerden çok öğrenciler arasında yaygındır (2,6 kat) ve başka kurumlarda gönüllülük yapanların düzenli erişim zorluğundan bahsetme olasılıkları diğer kişilere göre 1,4 kat daha fazladır.²¹

²¹ Bağımlı değişken: Zaman yokluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,04; Düzenli Erişim Zorluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,02; ; Düzenli Erişim Zorluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,01

TEGV’de gönüllülük yapmaktayken, gönüllülüğü bırakanların önde gelen nedeni ders-özel-iş yaşamına zaman ayırma olarak gelmektedir ve bu oran yüzde 50’nin üzerindedir.

Eski Gönüllüler

Şekil 54. TEGV’de Gönüllülüğü Bırakma Nedenleri (İki Neden)

TEGV’de gönüllülük yapmaktayken, gönüllülüğü bırakanların önde gelen nedeni ders-özel-iş yaşamına zaman ayırma olarak gelmektedir ve bu oran yüzde 50’nin üzerindedir. İkinci sırada yüzde 18’le taşınma gelmektedir, herhangi bir sebepten –mezuniyet, askerlik, iş vesaire- yaşanılan şehir değiştiğinde gönüllülük sekteye uğramaktadır. 4’te 1’lik bir kesim için TEGV etkinlik noktalarına erişim zorluğu söz konusudur.

Kurumu/gönüllülüğü/etkinlikleri artık ilginç bulmayanların oranı sadece yüzde 4’ken; yüzde 7’lik bir kesim de iletişim sorunları yaşadığını belirtmiştir.

Sosyal sorumluluk duygusu daha fazla olan kişiler, gönüllülüğü bırakmaya daha az eğilimlidirler.

Tablo 11. TEGV’de Gönüllülüğü Bırakma Nedenleri (Çok Değişkenli Analiz)

Exp(B) Katsayıları	Zaman Yokluğu	Kurumsal Nedenler	Düzenli Katılım	Erişim Zorluğu
Erkek	0,63			
Çalışıyor			0,55	
Ev Kadını/Emekli		14,37	0,27	8,93
Öğrenci	2,24	5,42	0,22	5,88
Gönüllülük	0,76		1,34	
Sosyal Sorumluluk Endeksi		0,60		

Çok değişkenli analize baktığımız zaman, farklı kişilerin farklı nedenleri daha yoğunlukla belirtmeyi tercih ettiklerini görmekteyiz.²² Zaman yokluğu nedeni daha çok kadınlar tarafından belirtilmektedir. Öğrencilerin bu nedeni belirtme olasılığı diğerlerinin 2,2 katıdır. Başka kurumlarda gönüllülük yapanların bu nedeni belirtme olasılığı diğerlerinin olasılığının yüzde 75’i kadardır. Yani başka kurumlarda gönüllülük yapma zaman yokluğu nedeniyle TEGV’i bırakmaya yol açmamaktadır.

Kurumsal nedenlerde şaşırtıcı olarak ev kadını ve emeklilerin bu nedeni belirtme olasılıkları diğerlerinin 14; öğrencilerin bu nedeni belirtme olasılıkları diğerlerinin 5,4 katıdır. Bu da bireylerin beklentilerinin karşılanmaması durumunda terk ettikleri izlenimini uyandırmaktadır.

Sosyal sorumluluk endeksi yükseldikçe, kurumsal nedenlerden dolayı gönüllülüğü bırakma olasılığı diğerlerinin yüzde 60’ı civarındadır. Sosyal sorumluluk duygusu daha fazla olan kişiler, gönüllülüğü bırakmaya daha az eğilimlidirler.

Eğer görüşülen kişi işsiz değilse, düzenli katılım sorununu neden olarak belirtme olasılığı diğerlerine göre daha düşüktür. Bu nedene en düşük öğrenciler arasında rastlanmaktadır. Öte yandan görüşülen kişi başka sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük yapıyorsa, düzenli katılım zorluğu yaşadığını belirtme olasılığı diğerlerinin 1,3 katıdır.

Erişim zorluğu, bir bırakma nedeni olarak ev kadını/emekliler ve öğrenciler arasında daha fazladır.

²² Bağımlı değişken: Zaman yokluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,04; Kurumsal Nedenler, Nagelgerke R-Kare: 0,01; Düzenli Katılım, Nagelgerke R-Kare: 0,01; Erişim Zorluğu, Nagelgerke R-Kare: 0,01

SONUÇ YERİNE

TEGV’de gönüllülük yapan gençler diğer niteliklerinin yanı sıra neredeyse benzersiz bir özellik taşımaktadırlar: Gönüllülük yapanların oranının son derece düşük olduğu bir toplumda gönüllülük yapan yüzde 5’lik orana dahil olarak “olasılıksız” bir şeyi gerçekleştirmektedirler. Gönüllülük yapanların içinde yaşadıkları topluma kazandırdıklarının yanı sıra kendilerine getirdikleri zenginlikler göz önünde tutulursa, bu oranın yükselmesinin ve daha fazla gencin gönüllü faaliyetlerde bulunmasının yollarının keşfedilmesi gerekmektedir. Daha iyi bir topluma ulaşan yolun daha fazla gönüllülükten geçtiğini reddedemeyiz.

Şu anda elinizde tutmakta olduğunuz TEGV Gönüllülük Araştırmaları Çalışması ülkemizde gönüllülüğün yaygınlaştırılması için kuramsal bilgilerden çok görgül bulgulara dayanan bütünlük bir çerçeve oluşturmaya yönelik bir adım olarak yorumlanabilir. Birer yıl arayla gerçekleştirilmiş araştırmaları bu yeni çerçevenin temelleri olarak bir arada değerlendirmek doğru olacaktır.

“Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye” çalışması Türkiye’de gençlerin neden gönüllülük yapmadıkları sorusuna bir yanıt vermeyi amaçlamıştır. Dünya Değerler Araştırması gibi karşılaştırmalı saha çalışmalarının da gösterdiğine paralel olarak Türkiye’de gençler arasında gönüllülüğün son derece seyrek rastlanan bir olgu olduğu bir kez daha bu araştırma çerçevesinde doğrulanmıştır.

Gönüllü faaliyetlere katılan yüzde 5’lik kesim de ortalama olarak haftada dört saatten az bir zaman ayırmaktadır. Bu durum göz önünde tutulduğunda gönüllülük yapmayanların neden yapmadıkları sorulduğunda verdikleri “zamanım yok” yanıtı üzerinde durulmaya değerdir. Keza, gönüllülük yapmanın gerektirdiği maddi yükün de fazla olmadığı bilirse, “maddi olanaklara sahip değilim” yanıtı da gönüllülük yapmayan gençlerin gönüllülüğün gereksinimleri konusunda yetersiz bilgiye sahip olduğuna işaret etmektedir.

Gönüllülük yapmayanların, sivil toplum kuruluşlarını tanımamaları ya da bu tür kuruluşlara güvenmediklerini söylemeleri, bireyleri hem sivil hem de siyasal katılımdan uzak tutmayı hedefleyen bir kültürün “başarısı” olarak yorumlanmalıdır. Faaliyetlerini gerçekleştirmek için gönüllülere ihtiyaç duyan kuruluşların söz konusu önyargıları yenebilmek için çaba göstermeleri gerekmektedir.

Gönüllülük sürecinin bireyleri değiştirdiği, araştırmanın önemli bulgularından biridir. Şaşırtıcı olmayarak en önemli değişim gönüllülük kavramına atfedilen özelliklerdedir. TEGV’de ve diğer kurumlarda gönüllülük yapan gençler gönüllülüğün kazanımları ve gereksinimleri konusunda diğer gençlerden farklı görüşlere sahiptirler.

Herhangi bir kurumda gönüllülük yapmayan bir genç için gönüllülük iş bulmak, deneyim kazanmak, kendisine ihtiyaç duyulduğunu görmek ve boş zamanlarını değerlendirmek gibi bireysel kazanımları getiren bir olguyken; gönüllüler için gönüllülük yeni yetenekler kazanmak ve yaşadığı çevrenin sorunlarına çözümler bulabilmek gibi zenginlikler getiren bir süreçtir.

Gönüllülük yapmayan gençler, gönüllülük yapabilmek için maddi olanaklar, geniş bir çevre ve yakında faaliyet gösteren kurumlara ihtiyaç duyulduğunu söylemektedir. Oysa gönüllülük yapan gençler için gönüllü faaliyetlerde bulunmasını sağlayacak eğitime sahip olmak da kurumları tanımak ya da yeterince zamana sahip olmak kadar önemlidir.

“Türkiye’de Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye” araştırmasının en önemli bulgularından biri gönüllülük yapan gençlerin, gönüllülük yapmayan gençlere kıyasla kendilerinden daha farklı psikolojik hal ve değerlere sahip olduklarını göstermesidir. Gönüllülük yapan gençler kendileri hakkında daha olumlu görüşlere sahiptirler, TEGV’de gönüllülük yapan gençlerse kendileri hakkındaki olumlu izlenimi daha fazla taşımaktadır. Gönüllülük yapmak mı bu olumlu ruh haline sahiptir, yoksa olumlu ruh haline sahip olanlar mı gönüllülük yapmayı tercih etmektedir; bu sorunun zamansal bir inceleme yapmadan doğru yanıtını vermek mümkün değildir ne yazık ki. Yine de TEGV gönüllülerinin kendileriyle benzer sosyoekonomik özellikler taşıyan “potansiyel” gönüllülerden daha olumlu bir kişisel izlenime sahip olması, aradaki farkın en azından sosyoekonomik faktörlerden kaynaklanmadığını göstermektedir.

Çalışmanın başka bir önemli bulgusu da gönüllülük yapan gençlerin kayda değer oranda daha düşük anomi skoruna sahip olduklarını göstermesidir. Yakın zamanda yürütülen çalışmalar Türkiye’de “yüksek anomi” sahip gençlerin oranının yüzde 40 gibi yüksek bir oranda olduğunu göstermiştir. “Yaşamın mutluluğa ve başarıya götürecekt kurallarını anlayamamak” olarak açıklanabilecek anomi duygusu bu derece yüksekken, sağlıklı bir toplumsal ilişkiler ağı kurulabilmesi mümkün değildir. TEGV’de gönüllülük yapacak sosyoekonomik artalanı sahip gençlerde dahi yüzde 30’un üzerinde olan yüksek anomi oranı, TEGV gönüllülerinde yüzde 13’e düşmektedir. Aradaki farkı TEGV gönüllülüğüne atfetmek yanıltıcı olmaz.

Türkiye’nin dünya sıralamasında önde olduğu konulardan biri de bireyler arasındaki güvensizliğin derecesidir. “Bireylerin tanımadıkları kişilere duydukları güven derecesi” olarak tanımlayabileceğimiz genelleştirilmiş güven konusunda Türkiye son derece düşük bir skora sahiptir. Gönüllülük yapmayan gençler arasında diğer bireylere güvendiğini belirtenlerin oranı yüzde 5’ken, gönüllülerde bu oran yüzde 12’ye, TEGV gönüllülerinde yüzde 20’ye yükseltmektedir. Aradaki bu farkı da gönüllüğün getirileri hanesine yazmamız mümkündür.

Araştırma çalışması son olarak TEGV gönüllülerinin diğer gönüllülere ve toplumun geri kalanına kıyasla daha yüksek empati skorlarına sahip olduklarını bize öğretmiştir. TEGV gönüllüleri, potansiyel gönüllülerden daha fazla empatik gözükmektedir. Bu da gönüllülüğün bireye getirileri arasına yazılabilecek bir başka kazanımdır.

“Türkiye’de Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye” çalışması gönüllülüğün neler getirdiğini göstermişken, 2009 yılında yürütülen ikinci saha çalışması olan “Gönüllülük ve Kazanımları” çalışması bu kazanımları çoklaştırmının yollarını keşfetmeyi amaçlamaktadır. TEGV gönüllülerinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışma, kazanımları farklılaştıran unsurların yanı sıra, bir gönüllünün kurumuna duyduğu bağlılığı nelerin arttırabileceğini de bizlere göstermiştir.

Öncelikle sadece gönüllülük yapmak değil, gönüllü faaliyetin alanları da kazanımları etkilemektedir. TEGV’de gönüllü faaliyet alanını oluşturan programların içeriği ve her programın gönüllüye bıraktığı alanlar, gönüllünün bireysel kazanımlarını etkileyen faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Bazı gönüllüler içeriği tanımlanmış, standartlaştırılmış etkinliklere yoğunlaşmışken; başka gönüllüler de kendilerine daha fazla özgürlük tanıyan, sanatsal özellikler taşıyan programları tercih etmişlerdir. Başka bazı gönüllüler de her iki türde programlarda görev almış ve olabildiğince çok etkinlik vermişlerdir.

Gönüllülük kazanımlarına odaklanıldığında, gönüllülük faaliyetinin bireye kazandırdıklarını iki farklı boyutta toplayabilmek mümkündür. Birinci boyut “yakın çevrede danışılan bir insan olmak”, “aileyle ilişkinin değiştiğini görmek”, “toplumda saygı görmek” ve “iş hayatında olumlu etkilerini görmek” gibi dışarıdan içeriye yönelik kazanımları içermektedir. İkinci boyuttaki kazanımlarsa “kendini işe yarar hissetmek”, “sürekli yeni şeyler öğrenmek” ve “çocuklar tarafından sevilme” gibi iç değerlendirmelere dayanmaktadır.

Gönüllülük sürecinde bireyin kendisinde gözlemlediği değişimler de gönüllülüğün getirileri arasında sayılmalıdır. TEGV gönüllüleri kendilerinde bir değişim gözlemlediklerinde hemfikirken, değişim algısının da farklı boyutları olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Birinci boyut bireyin daha özgüvenli, daha sosyal, daha sorumluluk sahibi olması ve daha iyi iletişim kurabilmesiyle örtüşen “sosyal açıdan değişimdir”. Çocuklarla ve diğer gönüllülerle geçirilen saatlerin bireyde bu şekilde bir değişime yol açması şaşırtıcı değildir.

İkinci boyut ise gencin kendisini daha sabırlı, daha anlayışlı ve daha pratik olarak algılamasını sağlayan “pratik açıdan değişim” olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukların spontane yaratıcılığına uyum sağlayabilmek genci daha pratik olmaya itmektir.

Son olarak TEGV gönüllüleri gönüllülük sürecinde kendilerinin daha huzurlu ve daha mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Kuramsal çalışmaların bize öğrettiği gönüllülüğün “koruyucu işlevi” bu boyutta ortaya çıkmaktadır.

Araştırma verilerinden yola çıkarak yaptığımız çok değişkenli analizler gençlerin TEGV’de bulunmaktan duydukları tatminle TEGV’i yakın çevrelerinde tanıtmak gibi üstlendikleri elçilik işlevi arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. TEGV’de gönüllülük yapmaktan daha mutlu olan gönüllüler, TEGV elçiliğini daha fazla üstlenmektedir.

Bizim açımızdan araştırmamızın en önemli bulgularından biri gencin kendisinde gözlemlediği değişimin TEGV’de faaliyet göstermekten duyduğu tatmini arttırıyor olmasıdır. Değişimin her boyutundaki artış TEGV’den tatmini arttıran bir artışa dönüşmektedir. Değişimin farklı boyutları arasında içsel ve sosyal değişim daha kuvvetli faktörler olarak gözükmemektedir. Başka bir deyişle gönüllülük sürecinde daha huzurlu ve mutlu olan gençler gönüllülüğten daha fazla memnuniyet duymaktadır. Keza genç gönüllülük sürecinde kendisini daha sosyal ve iletişim kurabilir hissettikçe tatmin derecesi de yükselmektedir.

Buna ek olarak, gönüllüğün kazanımları da TEGV’de gönüllülük yapmaktan duyulan tatmini arttırmaktadır. Hem çevresel, hem de içsel kazanım algısı memnuniyeti arttırmaktadır, ancak dışarıdan içeriye yönelik kazanım algısının etkisi daha fazladır.

Peki, bu değişim ve kazanım algılarını neler tetiklemektedir, hangi faktörler bu algıları pekiştirmekte ve çoğaltmaktadır? Araştırma çalışması bu soruyu da yanıtlama yönünde bir adım atmıştır. Gönüllünün TEGV’deki gönüllülük süresinin bu değişim ya da kazanım algısı üzerindeki etkisi sınırlıdır. Keza, görev alınan programların içeriği de kısmen bu algıları etkilemekte; daha çeşitli programlarda gönüllülük yapan gençlerde kazanım algısı daha fazla olmaktadır.

Ancak gönüllülük sürecinde sivil toplum kuruluşundaki kıdemin ya da görev alınan programların etkisinden daha etkili bir açıklayıcı değişken vardır: TEGV gönüllülerinin kendi aralarındaki iletişim. Gönüllüler diğer TEGV gönüllüleriyle daha fazla vakit geçirdikçe, sosyal etkinlikler düzenledikçe ve kendi deneyimlerini akranlarıyla tartıştıkça; hem değişim, hem de kazanım algıları daha yüksek olmaktadır. Başka bir deyişle, gönüllüler arasında paylaşmak, kazanımları ve değişimi çoklaştırmaktadır. Bunun da TEGV’de gönüllülüğten duyulan tatmin üzerindeki etkisi bulunmaktadır. Bu da araştırma çalışmasından gönüllülükle ilgilenen kişi ve kuruluşlarının öğrenmesi gereken bir ders olarak ortaya çıkmaktadır: “Bırakınız paylaşsınlar...”

Bir gencin gönüllülük faaliyetinde bulunduğu kurumdan duyduğu tatminin kendisi açısından anlamı nedir? Doğal olarak kurumuna bağlılığı artacak ve kurumunun elçiliği üstlenecektir. Ancak araştırma çalışması çok daha önemli bir ilişkiyi bize göstermiştir. Çalıştığı kurumda gönüllülük yapmaktan memnuniyet duyan gençlerin kendileri ve dünya hakkındaki algıları da değişmektedir.

Gönüllü faaliyetten duyulan tatmin gencin kendisi hakkındaki olumsuz algılarını azaltmakta, olumlu algılarını arttırmaktadır. Dolayısıyla mutluluğunun artmasına da katkıda bulunmaktadır. Gönüllülükte tatmin, hayata daha mutlu bir bakış anlamına gelmektedir.

Ayrıca, gönüllü faaliyetten duyulan tatmin gencin anomi duygusunu azaltmaktadır. Muhtemelen gönüllülük sürecindeki kazanım ve değişimler “hayatta başarılı ve mutlu olmak için ne gerekir?” sorusuna somut yanıt/yanıtlar vermesini sağlayabilmektedir. Düşük anomi daha fazla olumlu, daha az olumsuz duygular getirmektedir. Keza tatmin arttıkça gönüllülük yapan genç daha fazla empati duygusuna sahip olmaktadır. Başka insanların duygularını ve diğer insanların kendisi hakkındaki algılarını kavrayabilmek, gencin kendisi hakkındaki olumlu duygularında pozitif, olumsuz duyguları üzerinde negatif etki yaratmaktadır. Sonucu doğal olarak daha fazla mutluluktur.

Gönüllülüğten duyulan tatmin arttıkça gencin sosyal sorumluluk duygusu da yükselmektedir. Belki de döngüsel olarak sosyal sorumluluk duygusu gencin kendisi hakkındaki olumlu algılarını ve sonuç olarak da mutluluğunu arttırmaktadır.

Bütün bu bulgular, gönüllüler arasındaki iletişimin yoğunluğunun gençlerin kendileri hakkındaki algılarını ve yaşamı yorumlama biçimlerini ne kadar çok etkileyebildiğini göstermiştir.

2008 ve 2009 çalışmaları gönüllülük sürecinin kazanımlarını bu kadar açık göstermişken, yanıtlanması gereken önemli bir soru geriye kalmaktadır. TEGV veri tabanı TEGV’de gönüllülük yapmak için başvuran her 100 kişiden sadece 50’sinin gönüllülüğe başlayabildiğini göstermektedir. Keza aktif gönüllülerin üçte ikisi yeni gönüllerden oluşmaktadır. Dolayısıyla iki yıllık bir vadede gönüllülük başvurusunda bulunan 100 gençten yaklaşık yüzde 20’si gönüllülüğe devam etmektedir. Peki, gönüllülüğten bu kadar şey kazanılabilirken, neden bu derece bir kayıp olmaktadır? Kimler “gönüllülük hunisinden” geçerken bu kazanımlardan vazgeçmektedir, onları bu kararı almaya iten faktörler nelerdir?

“Sürdürülebilir Gönüllülük” araştırması bu soruları yanıtlamayı amaçlamıştır. TEGV veri tabanından yararlanarak TEGV’e başvurmuş ama gönüllülük eğitimine katılmamış, eğitime katılmış ama gönüllülüğe başlamamış, gönüllülük yapmaktan vazgeçmiş gençler ve halen gönüllülüğe devam etmekte olan TEGV gönüllülerinin katıldığı araştırma çalışması anlamlı karşılaştırmalar yapmamıza izin vermiştir.

Araştırma çalışması bahsedilen katmanlar arasında demografik ve sosyoekonomik farklılıklar olmadığını gösterdiği gibi; sosyal sorumluluk endeksi gibi değerlerde de farklılık görülmemiştir. Oysa gönüllü olma motivasyonları farklılaşmaktadır. TEGV gönüllüleri için daha önce bahsettiğimiz sosyal kazanımlar önemliyken, gönüllülük eşliğinden geçmemiş gençler bireysel kazanımlara daha fazla odaklanmaktadır.

Görgül çalışma gönüllülerin zamanları konusunda sivil toplum kuruluşları arasında bir rekabet olması gerekmediğini göstermiştir. Bir kurumda gönüllülük yapmak, başka bir kurumda gönüllülük yapmayı engellememekte bilakis kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla gönüllülükten vazgeçmenin nedeni kısıtlı kaynak olarak zamanın farklı kurumlar arasında dağıtılmasındaki zorluktan kaynaklanmamaktadır.

TEGV’de gönüllülüğe başlayamamış gençlerin nedenlerine odaklanıldığında çalışanların ve öğrencilerin zaman yokluğundan daha fazla şikayetçi olduklarını görmekteyiz. Ev kadınları ve emekliler için düzenli erişim zorluğu önemli bir engelken, kurumun misyon ya da çalışma biçimi konusundaki ayrılıklar erkekler ve başka kurumlarda gönüllülük yapanlarda daha yaygındır.

TEGV’de gönüllülük yapmış ama bırakmış gençlerin bu kararının yaşam döngülerindeki değişimden kaynaklandığını bu araştırma çalışmasından öğrenmiş durumdayız. Öğrencilikten çalışmaya geçmek ya da evlenip baskılanmak gönüllülüğe ayrılan zamana ket vurmaktadır. Muhtemelen TEGV’in gönüllülük yapısının bir sonucu olarak, yaşam döngüsünün etkisi gönüllülüğü bırakanların dörtte birinin taşınması ve taşındığı yerde TEGV noktası bulunmaması nedeniyle bırakmak zorunda kalmasından anlaşılmaktadır. Kurumdan memnuniyetsizlik duyduğu için bırakanların oranı yüzde 5 gibi neredeyse ihmal edilebilecek bir orandadır.

“Sürdürülebilir Gönüllülük” araştırması, gönüllülük esasında faaliyet gösteren kurumların önündeki en önemli engelin en önemli kaynakları olan gençlerin yaşamlarındaki değişim olduğunu göstermiştir. Tabii ki kurumsal iyileştirmeler yapılabilir, gönüllü havuzunda daha uzun süre kalacak bireylere yönelinebilir. Ancak yaşamın kendi dinamiği nedeniyle gönüllü bir süre sonra ayrılmak zorunda kalacak ve yerini yeni gönüllülere bırakacaktır. Bu derece hızlı bir devinim, gönüllülüğün doğasında var gibi gözükmektedir.

Bir kurum olarak TEGV’in ve bireyler olarak TEGV’lilerin gönüllülüğün önemine olan inançları sayesinde üç yıl boyunca, her seferinde daha derinleşerek, her seferinde daha farklı sorunlara eğilinerek yürütülen araştırma çalışmaları herkes için çok öğretici sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır.

Öncelikle gönüllülüğün bireylere neler kazandırdığı ve gönüllülük sürecinde gençlerin nasıl değiştiğini bu araştırmalardan öğrendik. Gönüllülük yapmanın öncelikle gönüllünün kendisini ve gönüllülük hakkındaki algılarını dönüştürdüğünü sayısal olarak gösterebildik. Gönüllülerin düşük anomi, yüksek genelleştirilmiş güven ve yüksek empati gibi niteliklerinden neden gençler arasında gönüllü faaliyetlerin yaygınlaşması gerektiği sorusunun yanıtını alabildik.

Gönüllülerin süreç içerisinde kendilerinde gözlemledikleri değişimlerin ve algıladıkları kazanımların derecesinin kendi zamanlarından vazgeçerek verdikleri etkinlikler ve aldıkları görevlerden duydukları tatmini etkilediğini gördük. Birbirleriyle arkadaşlık kurabilmelerinin, tartışabilmenin ve akranlarıyla konuşabilmenin kazanımlarını ve değişimlerini nasıl çoklaştırdığını bu saha araştırmaları ortaya koydu.

Gönüllülük yaptığı kurumda mutlu olmanın, gençleri daha az anomik, daha fazla sosyal sorumluluk sahibi ve daha empatik kıldığını araştırma çalışmasından elde edilen rakamlar bize gösterdi. Gönüllülüğten duyulan memnuniyetle, gencin kendisi hakkındaki olumlu algılarının artması, olumsuz algılarının azalması ve bunun sonucunda kendisini daha mutlu olması, zaten bildiğimiz bir şeyin görgül kanıtı oldu.

Kendi zamanından vazgeçerek gönüllülük yapan gençlerin, sivil toplum kuruluşlarının demirbaşı sayılamayacağını da araştırmaların sayesinde öğrendik. Mezuniyet, evlilik, ebeveynlik, çalışma, askerlik gibi yaşamın kendi döngüsü gönüllüyle kurumun yollarını ayıran bir faktör olarak ortaya çıktı. Zenginliği gönüllüleri olan kurumların, yaşamın kendi akışı içerisinde gönüllüyle kurabileceği en doğal ilişkinin onu zenginleştirmek ve onun zenginliğini paylaşmak olabileceği de bu araştırmalarda sunulan soğuk sayılardan öğrendiklerimiz arasındaydı.

TEGV bünyesinde gerçekleştirdiğimiz araştırma çalışmalarını bir araya getirdiğimiz ve yeniden yorumladığımız bu kitabın başlangıç cümlelerinden biri Türkiye’de gönüllülüğün bir istisna, gönüllülük yapmamanısa sosyolojik bir kural olduğu tespitiydi. Öte yandan bu metin boyunca kuralı değiştirmenin ve “olasılıksız” olanı mümkün kılmanın ne kadar yaşamsal olduğunu vurgulamaya çalıştık. Gönüllülük gencin kendisini ve toplumu dönüştürebilmesinin en somut, en yapılabilir ve en ihtiyaç duyulan yöntemlerinden biri olarak gözükmekte. Bu yüzden, gençlerin gönüllülük yapmaları önündeki zihinsel ve maddi engellerin aşılabilmesini sağlamak bizim gençlerimize değil, çocuklarımıza ve torunlarımıza olan en büyük borcumuz.

TEGV’in gönüllüleriyle deneyimi uzun bir yürüyüşün en zor kısmı olan ilk adımın atılmasını sağlıyor. Elinizdeki yayında yer alan araştırmalar bu adımın atılmasını kolaylaştırmışsa ve başkalarını da bu adımı atmaya teşvik edebilmişse işlevini yerini getirmiş demektir. Gerisini yaşamın kendisi getirecektir.

EKLER

Genel Psikolojik Değerlendirme

Gençlik, Gönüllülük ve Sosyal Sermaye çalışmasında kullanılan genel psikolojik değerlendirme soru setinde aşağıdaki sorular bulunmaktadır:

- Genel olarak düşündüğümde, kendimden memnunum.
- Bazı zamanlar hiç iyi olmadığımı düşünüyorum.
- Birçok iyi niteliğimin olduğuna inanıyorum.
- Herhangi bir şeyi en az diğer kişiler kadar iyi yapabilirim.
- Övünülecek özelliklerimin sayısının fazla olmadığını düşünüyorum.
- Kendimi zaman zaman işe yaramaz buluyorum.
- En az diğer insanlar kadar değerli bir insan olduğumu düşünüyorum.
- Kendime biraz daha saygı duymayı isterdim.
- Genel olarak düşündüğümde hayatta başarısız olduğuma inanıyorum.
- Kendime olumlu bir bakışım var.

Dörtlü ölçekte “hiç katılmıyorum-kesinlikle katılıyorum” ölçülen bu soru setinden yola çıkılarak bir faktör analizi yapılmış ve iki boyut elde edilmiştir:

	Faktör 1	Faktör 2
Genel olarak düşündüğümde, kendimden memnunum.	0,54	-0,13
Bazı zamanlar hiç iyi olmadığımı düşünüyorum.	0,10	0,65
Bir çok iyi niteliğimin olduğuna inanıyorum.	0,72	0,00
Herhangi bir şeyi en az diğer kişiler kadar iyi yapabilirim.	0,71	0,04
Övünülecek özelliklerimin sayısının fazla olmadığını düşünüyorum.	0,01	0,65
Kendimi zaman zaman işe yaramaz buluyorum.	-0,24	0,70
En az diğer insanlar kadar değerli bir insan olduğumu düşünüyorum.	0,70	0,00
Kendime biraz daha saygı duymayı isterdim.	0,04	0,56
Genel olarak düşündüğümde hayatta başarısız olduğuma inanıyorum.	-0,30	0,68
Kendime olumlu bir bakışım var.	0,64	-0,13
Açıklanan Varyans (Yüzde)	23,80	21,30
	Olumlu Değerlendirme	Olumsuz Değerlendirme

Anomi

Bireylerde kural yoksunluğu hissinin belirleyicisi olarak tanımlanan anomiyi ölçebilmek için Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Çarkoğlu tarafından 2006 yılında uyarlanan Anomi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek aşağıdaki sorulara verilen yanıtlardan oluşmaktadır:

- Ankara'daki hükümete başvurmanın bir anlamı yok çünkü onlar sadece kendilerini düşünüyorlar.
- Bugünlerde insan yarını düşünmeden ancak günü kurtarmaya çalışabiliyor.
- Sıradan vatandaşların durumu her geçen gün kötüye gidiyor.
- İnsan kimi zaman hayatta hiçbir şeyin anlamlı olmadığını düşünüyor.
- İnsan amacına ulaşmak için her yola başvurabilir.
- Hayatta her şey zamana ve mekana göre değişir, değişmez ahlak kuralları olamaz.
- Hayat o kadar bilinmezlikle doludur ki hiçbir şeyden emin olamayız.
- Devlet memurluğuna atanmak için torpilli olmak, çalışkan ve bilgili olmaktan önemlidir.
- İmar mevzuatına uyarsak ev yapmamız imkansız olur.
- Çok para hilesiz kazanılamaz.

Katılımcıların 0'la 10 arasında bir ölçekte verdikleri yanıtlar toplanmış, yüz üzerinden 80 ve üzerinde bir değer alan kişiler "yüksek anomi" skoruna sahip olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach Alpha katsayısı 0,85'tir.

Empati

Yeni bir kavram olan Empatiyi ölçmek için standartlaştırılmış bir soru formu bulunmamaktadır. Bununla birlikte Loewen, Lyle ve Nachsen tarafından geliştirilen 8'li Empati Ölçeği uygulanması kolay bir ölçek niteliği taşımaktadır.²³

- Başkalarının sorunlarını anlamakta zorluk çekmiyorum.
- Bir insanın nasıl davranacağını kolayca kestirebiliyorum.
- İçinde bulunduğum ortamda birisi rahatsızsa kolayca fark edebiliyorum.
- Diğer insanların onların duygularını kolayca anladığımı söylüyorlar.
- Bazen toplumsal ortamlarda nasıl davranacağımı bilemiyorum.
- Birisinin kaba ya da kibar olup olmadığını yargılamakta zorlanıyorum.
- İnsanların bazı şeylere neden bu kadar üzüldüklerini anlayamıyorum.
- Bazen insanlar benim duyarsız olduğumu söylüyorlar.

Endeksin iç tutarlılığını ölçen Cronbach Alpha katsayısı 0,62 olarak ölçülmüştür.

²³ Peter John Loewen, Greg Lyle, and Jennifer S. Nachsen. "An eight-item form of the Empathy Quotient (EQ) and an application to charitable giving", Çalışma Raporu, http://web.me.com/peej.loewen/Academic/Research_files/Eight%20Question%20EQS_final.pdf

Sosyal Değerler

Sosyal Değerler seti Schwartz tarafından geliştirilen Kişisel Değerler Soru Formu'nda yer alan 22 değer arasından kısaltılarak alınmıştır:²⁴

- Yeteneklerini göstermeyi önemli bulur, insanların yaptıklarını beğenmesini ister.
- Çok başarılı olmak onun için önemlidir. Başarılarının insanlara fark edilmesini ister.
- Eğlence fırsatını hiç kaçırmaz, hoşuna giden şeyler yapmak onun için önemlidir.
- İyi vakit geçirmek onun için önemlidir.
- Dünyadaki herkese eşit davranılmasına önem verir. Herkesin yaşamda eşit olanaklara sahip olması onun için önemlidir.
- Kendisinden farklı insanları dinlemeyi önemser. Onların görüşleriyle uzlaşmasa bile onları anlamaya çalışır.
- İnsanların doğaya önem vermeleri gerektiğini düşünür. Çevre sorunlarına önem verir.
- Etrafındaki insanlara yardım etmeyi önemli bulur. Diğerlerinin kendilerini iyi hissetmelerini ister.
- Arkadaşlarına sadık olmayı önemser. Yakınlarına kendisini adar.
- Her zaman düzgün davranmaya çalışır. İnsanların yanlış bulacağı hareketlerden kaçınır.

²⁴ Schwartz, S. H. (2006). Basic human values: Theory, measurement, and applications. *Revue française de sociologie*,

Altılı ölçekte “hiç bana benzemiyor-kesinlikle bana benziyor” ölçülen bu soru setinden yola çıkılarak bir faktör analizi yapılmış ve üç boyut elde edilmiştir:

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
Yeteneklerinin göstermeyi önemli bulur, insanların yaptıklarını beğenmesini ister.	0,16	0,90	0,21
Çok başarılı olmak onun için önemlidir. Başardıklarının insanlarca fark edilmesini ister.	0,27	0,82	0,28
Eğlence fırsatını hiç kaçırmaz, hoşuna giden şeyler yapmak onun için önemlidir.	0,08	0,24	0,87
İyi vakit geçirmek onun için önemlidir.	0,37	0,25	0,77
Dünyadaki herkese eşit davranılmasına önem verir. Herkesin yaşamda eşit olanaklara sahip olması onun için önemlidir.	0,81	0,08	0,27
Kendisinden farklı insanları dinlemeyi önemser. Onların görüşleriyle uzlaşmaya bile onları anlamaya çalışır.	0,78	0,04	0,33
İnsanların doğaya önem vermeleri gerektiğini düşünür. Çevre sorunlarına önem verir.	0,82	0,13	0,16
Etrafındaki insanlara yardım etmeyi önemli bulur. Diğerlerinin kendilerini iyi hissetmelerini ister.	0,85	0,23	0,09
Arkadaşlarına sadık olmayı önemser. Yakınlarına kendisini adar.	0,82	0,28	0,06
Her zaman düzgün davranmaya çalışır. İnsanların yanlış bulacağı hareketlerden kaçınır.	0,81	0,22	0,08
Açıklanan Varyans (Yüzde)	42,33	18,12	17,00
	Sosyotropik Değerler	Başarı Arayışı	Eğlence Arayışı

Sosyal Sorumluluk Endeksi

2009 yılı çalışmasında kullanılan Sosyal Sorumluluk Endeksi, Penner ve diğerleri tarafından (1995) geliştirilen Prososyal Kişilik Soru Setinden uyarlanmıştır.²⁵ Orijinal soru seti 30 önermeden oluşurken, çalışmamız için anlamlılık taşıyan 7 önermelik Sosyal Sorumluluk Seti kullanılmıştır. Katılımcılar 1'in "kesinlikle katılmıyorum", 5'inse "kesinlikle katılmıyorum" olduğu 5'lik bir ölçek kullanmışlardır.

- Bir insan bize ne yapmış olursa olsun, ondan istifade etmeye çalışmak yanlıştır.
- Öğrencilerin üzerindeki not baskısı ve kopya çekmenin yaygınlığı göz önünde tutulursa kopya çeken birisi o kadar da yanlış hareket etmiş sayılmaz.
- Eğer yapmanız gereken bir iş varsa herkesin çıkarını kollamak mümkün değildir.
- İnsanlar bana karşı kötü davrandıklarında onlara iyi davranmak için çok az sorumluluk duyuyorum.
- İttiğim şeyin şişesini kirli bir parkta bıraktığımda temiz bir parkta bırakmama kıyasla daha az rahatsız oluyorum.
- Eğer bir aracı yanlışlıkla bozarsam, ben kullanmadan önce de bozursa o kadar rahatsızlık duymam.
- Kendimizi kötü ya da hasta hissettiğimizde nasıl davrandığımıza o kadar da dikkat etmek zorunda değiliz.

Penner ve diğerleri çalışmasında ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach Alfa katsayısı 0,65'ken, bizim çalışmamızda 0,56 olarak hesaplanmıştır.

²⁵ Penner, L. A., Fritzsche, B. A., Craiger, J. P., & Freifeld, T. S. (1995). Measuring the prosocial personality. J. N. Butcher, & C. D. Spielberger (Eds.) Advances in personality assessment, (Vol. 12). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

TEGV Modeli

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV), ilköğretim çağındaki 7-16 yaş grubu çocuklara devlet tarafından verilen temel eğitime katkıda bulunmak ve onlara yaşam becerileri kazandırmak amacıyla kurulmuştur. TEGV, ilköğretim çağındaki çocukların; Cumhuriyetin temel ilke ve değerlerine bağlı, akılcı, sağduyulu, özgüven sahibi, düşünen, sorgulayan, yaratıcılığını harekete geçirebilen, barışçı, farklı düşünce ve inançlara saygılı, insan ilişkilerinde cinsiyet, ırk, din, dil farkı gözetmeyen bireyler olarak yetiştirmeleri için Türkiye'nin dört bir yanında faaliyet göstermektedir.

TEGV faaliyetlerini özgün bir model ile gerçekleştirmektedir. Eğitim Parkları, Öğrenim Birimleri, Ateşböceği Gezici Öğrenim Birimleri ve İl Temsilcilikleri olarak adlandırılan, farklı kapasitelere sahip, sabit ve gezici etkinlik noktalarında uygulanan bu modelde eğitim programları ve etkinlikler gönüllüler aracılığıyla çocuklara ulaştırılmaktadır.²⁶ Gönüllüler TEGV tarafından verilen eğitimleri aldıktan sonra etkinlikleri çocuklarla buluşturmaktadır. Çocuklar kendilerini değerli hissettikleri bu ortamlarda yeteneklerini keşfetmekte, yaratıcılıklarını harekete geçirebilmekte, çeşitli tutum, değer ve becerilerini geliştirerek özgüven kazanmaktadır.

Çocuklar okul içi ve okul dışı zamanlarda istedikleri eğitim programına veya etkinliğe katılabilmektedir.

Çocukların eğitimsel ve gelişimsel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanmış TEGV eğitim programları ve etkinlikleri, çocukların aktif öğrenme ortamlarında, temel kavram, beceri, değer ve tutumları kazanmasına ve her çocuğun kendisini tanımasına ve yeteneklerini keşfetmesine fırsat tanımaktadır. Bu amaçla ilköğretim çağındaki çocukların; çok yönlü eğitim desteği almaları, modern eğitim olanaklarından yararlanmaları, kendi potansiyellerini keşfetmeleri ve temel yetkinlikleri kazanmalarını hedefleyen çok sayıda eğitim programı ve etkinlik geliştirilerek hayata geçirilmiştir.

Her biri yaklaşık 90 dakika süren, çocuk katılımını teşvik eden öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı, esnek, yerelden genele bir yaklaşım benimseyen, içerikleri alanında uzman danışmanlar ve TEGV program geliştirme sorumluları ile birlikte geliştirilmiş TEGV eğitim programları, çocukların kendilerini güvende hissettikleri, yaratıcılıklarını ortaya koyabildikleri, aktif katılımlarının ön planda olduğu ve çeşitli eğitim malzemeleriyle desteklenmiş öğrenme ortamlarında uygulanmaktadır.

TEGV eğitim programlarına katılan çocuklar, not, karne, derecelendirme gibi “başarı” temelli değerlendirmelere tabii tutulmaz ve çocukların etkinliklere katılımı gönüllüdür.

TEGV faaliyetlerini özgün, çocuk dostu ve zengin öğrenme fırsatlarına elverişli mekanlarında hayata geçirmektedir: Eğitim Parkları, Öğrenim Birimleri, İl Temsilcilikleri ve Ateşböceği Gezici Öğrenim Birimleri. 2011-2012 etkinlik yılı itibarıyla, 10 Eğitim Parkı, 52 Öğrenim Birimi, 21 Ateşböceği ve 3 İl Temsilciliği olmak üzere, TEGV'in Türkiye'nin 36 ilinde 86 etkinlik noktası bulunmaktadır.

²⁶ TEGV'de gönüllülük modeli ile ilgili bilgi için bkz. sayfa 102.

TEGV Adım Adım Gönüllülük Süreci

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV), 7-16 yaş çocuklara eğitim desteği vermek amacıyla yürüttüğü faaliyetlerini gönüllüleri aracılığıyla gerçekleştirmektedir.

TEGV gönüllüsü olmak isteyen adayların;

- 18 yaşını bitirmiş olması,
- Lise mezunu olması,
- Vakfın amaç, misyon ve ilkelerini benimsemiş olması,
- Vakfın amaç, misyon ve ilkelerine uygun olarak belirlediği etkinlik e fonksiyonlara somut katkıda bulunabilecek eğitim, meslek ve kişilik özelliklerine sahip olması beklenmektedir.

TEGV’de gönüllü olabilmek için, Adım Adım Gönüllülük Süreci aşamalarından geçilmesi gerekmektedir.

Başvuru

Gönüllü olmaya aday olanlar www.tegv.org web sitesi üzerinden, ya da bizzat Vakıf Merkezi ve etkinlik noktalarına başvurarak ve “Gönüllü Adayı Ön Başvuru Formu”nu doldurarak bildirimlerini yapar. 18 yaş altı ve lisede öğrenim gören adayların başvuruları, okullarının yetkili organlarının gönüllü çalışmaya izin verdiklerini belirten bir dökümanı etkinlik noktası sorumlusuna iletmeleri yoluyla değerlendirmeye alınır.

Vakıf Tanıtımı

Başvurusu kabul edilen tüm gönüllü adayları, başvurdukları TEGV etkinlik noktası tarafından gerçekleştirilen ilk Vakıf Tanıtım Toplantısı’na davet edilir. Bu toplantıda gönüllü adaylarına TEGV’in misyonu, vizyonu ve çalışma esasları, Adım Adım Gönüllülük Süreci ve eğitim programları tanıtımı aktarılır.

Tanıtımın sonunda gönüllü adaylarından detaylı “Gönüllü Adayı Bilgi Formu” doldurmaları ve Gönüllü Taahhütnamesi’ni imzalamaları istenir. Gönüllü Adayı Bilgi Formu’nu dolduran her gönüllüden 1 adet fotoğraf ve nüfus kağıdı fotokopisi istenir.

Temel Gönüllü Eğitimleri

Vakıf Tanıtımı alan tüm adaylar, Temel Gönüllü Eğitimleri'ne davet edilir. Temel Gönüllü Eğitimleri, İletişim Eğitimi'ni (1 gün) ve TEGV'de Öğrenme Yaklaşımları ve Modelleri Eğitimi'ni - TÖYME (2 gün) kapsamaktadır. Etkinlik Gönüllüsü ve Eğitimci Gönüllü olmayı tercih eden adaylar her iki eğitimi, Destek Gönüllüsü olmayı tercih eden adaylar sadece İletişim Eğitimi'ni alarak, gönüllü olma sürecini devam ettirirler.

Gönüllülerin İletişim Eğitimi'ne katılmaları için belgelerini tamamlamaları ve ek olarak 'iyi hal kağıdı' getirmeleri zorunludur.

Eğitimlerini tamamlayan gönüllü adayı "gönüllü" statüsüne geçer.

Etkinlik Gönüllü Eğitimi

Etkinlik Gönüllü Eğitimi gerektiren etkinliklerde gönüllü olmayı tercih eden gönüllüler, ancak bu etkinliklerin "Etkinlik Gönüllü Eğitimleri"ni aldıktan sonra etkinliğe başlayabilirler.

Gönüllü Çalışma

Temel Gönüllü Eğitimlerini tamamlayan adaylar, "Etkinlik Gönüllüsü", "Destek Gönüllüsü" veya "Eğitmen Gönüllüsü" olarak seçtikleri gönüllülük çeşidine göre faaliyetlerine başlarlar.

Acıbadem Caddesi, Rauf Paşa Hanı Sokak, No: 42 34660 Acıbadem / İstanbul

W www.tegv.org T 0216 290 70 00 F 0216 492 32 33